

The Nave Asch. van Wyck copy! vide Schuldrecker-Nienhuis no. 13.
Plate IX (vol. I) silver heightened, idem XXV (vol. I).
gold heightened: frontispiece, XIX, XXIX and L (all in vol. I)
and of vol. II: nr LIX, LXIII, LXXXII

98 + 99

D E

EUROPISCHE

INSECTEN.

DE EUROPISCHE INSECTEN,

Naauwkeurig onderzogt, na 't leven geſchildert, en in print gebragt door

MARIA SIBILLA MERIAN:

Met een korte Beſchryving, waar in door haar gehandelt word van der Rupſen begin, Voedzel en wonderbare Verandering,

EN OOK VERTOONT WORD

De Oorſpronk, Spys en Geſtalt-verwiſſeling, de Tyd, Plaats en Eigenſchappen der Rupzen, Uiltjes, Vliegen en andere diergelyke bloedeloose Beesjes.

HIER IS NOG BYGEVOEGT

Een naauwkeurige Beſchryving van de Planten, in dit Werk voorkomende; en de Uitlegging van agtien nieuwe Plaaten, door dezelve MARIA SIBILLA MERIAN geteekent, en die men na haar dood gevonden heeft.

In 't Frans beſchreeven door J. MARRET, *Medicinæ Doctor*,

En door een voornaam Liefhebber in 't Nederduits vertaalt.

Tot AMSTERDAM,
By J. F. BERNARD,
M D CC XXX.

EUROPISCHE

INSECTEN,

Handelende van der RUPSEN begin, voedzel en wonderbaare verandering.

I.

Moerbessen. *Morus cum fructu.*

DEze Figuur verbeeld een Lauwerkrans van Moerbessenranken met Bladeren, Bloeizel en Vrugten, welkers bladeren het regte voedzel is der Zydewormen. Deze Wormen komen voort uit eiertjes die by de Liefhebbers den geheelen Winter over zorgvuldig bewaart worden, ze worden in 't voorjaar door de warmte der Zon uitgebroeit, als dan geeft men hun de Moerbessenbladeren tot haar spys, wel zorg dragende dat de bladeren geen vogtigheit op zig hebben, want dit is hun doodelyk. Wanneer deze Wormtjes ontrent agt of tien dagen out zyn, dan word haar koleur uit den donker graauwen, 't welk een voorteken is datze in korten tyd vervellen zullen, dit gebeurt tot drie of vier maalen: haar koleur is byna geheel wit, maar als zy tot haar volkomen wasdom gekomen zyn, als dan worden zy klaar en eenigzins doorzigtig of transporant, geduurig heen en weêr waggelende met haar hooft, en beginnen uit haar mond de zyde te spinnen, de Liefhebbers dan deeze voorteekenen ziende, zetten ze ordinair in een peperhuisje, daar in spinnen zy zig zelf in een Ovaal van vorm als een ei, als dit gespin wit is zo zyn de Wormspootjes ook wit geweest, zo ook als 't geel bevonden wort zyn de voeten ook geel geweest, dit volbragt zynde dan veranderd de Worm in een Popje, in deze gestalte blyft hy een en twintig dagen, dan komt daar een witagtig Uiltjen uit, 't welk dit vel doorknaagt en van zig stroopt, laatende een bruin vogt van zig, zy bestaan uit tweederlei sexe, het Manneke is dunder van lyf als het Wyfje, gepaart hebbende, leggen zy haar eiertjes vast op een papier daar zy tot dien einde op gezet zyn, aldus leven zy negen of tien dagen zonder eeten of drinken en sterven. De eiertjes zyn eerst geel van koleur, in groote gelyk de gierst, in weinig tyd worden zy graauw, en worden dan bewaard tot in 't voorjaar gelyk boven gezegt is.

Daar zyn tweederley soorten van deze boom, waar van dat de eene witte en d'andere swarte Moerbezien voortbrengt, dewelke Casparus Bauhinus, *Morus fructu albo*, en *Morus fructu nigro* noemt. Haar blad is byna rond, en een weynig ruuw of hard in 't aanraken, zynde rondom gekarteld. Haar bloeisel is zamen gesteld uyt vier blaadjes, uyt het midden van dewelke voortkomen eenige vezeltjes. Haar Vrugten worden voortgebragt op plaatsen die afgescheyden zyn door knobbeltjes; zy zyn te zamen gesteld uyt een langagtig draadje, aan dewelke van alle kanten korreltjes groeyen, gelykende na verscheyde kleine kluwentjes aan malkanderen te zamen gevoegt, brengende yder in 't byzonder voort een bezië vol zap, in zig bevattende een gedraayd pypje, 't welk omringd is met vier blaadjes; verscheyde van deze kluwentjes stellen te zamen de Vrugt, die in zig bevat eenige byna ronde zaadjes. Het geheele onderscheid, dat 'er tusschen deze twee boomen bespeurd word, is de koleur en de groote van de Vrugt der witte Moerbezien, als zynde veel kleinder als de swarte Moerbezien. De bladen van de witte Moerbezien boom zyn beter voor de Zywormen, als die van de swarte Moerbezien-boom; dewyl dat de zyde daar van veel fynder is.

I I.

Purpere Tulp. *Tulipa Purpurea.*

DEze Tulp, ook wel genaamt Marbre Jaſpis, is het voedzel van de daar op zittende Rups tot in 't laatſt van May, als dan veranderd zy in een bruine Pop, na verloop van vyftien dagen komt daar een Uiltjen uit, zynde de bovenſte vleugels roodagtig, en de onderſte met het lyf graauw.

Onder aan de ſteel zit een Worm de welke de kleine dierkens, die men Luizen noemt, tot haar ſpys gebruikt, in 't laatſt van May verandert deze in een blaas, na veertien dagen komt daar een Vlieg uit, zynde geel en ſwart geſtreept, en de oogen root.

Caſparus Bauhinus en verſcheide andere hebben deze verſcheide ſoorten van Tulpen willen onderſcheiden wegens de Tyden van het Jaar, als zy bloeyen. Maar ik geloove dat het beter zoude zyn dat men deze op dezelve wyze onderſcheide even als men d'Anemiaſſen doed door de ſes voorname koleuren, dewelke zyn roode, geele, groene, blaauwe, purpere en witte. Hier ſtaat aan te merken dat de allerbequaamſte Schilder zig verlegen vind, als hy genoodzaakt is de groote verſcheidentheid der koleuren van de verſchillende Tulpen op het natuurlykſte te vertoonen. Het blad van deze Plant is redelyk breed, omringende de ſteel, gaande vaasgewyze aan de kant op. De Blom heeft ſes blaaderen vaasgewys formerende dikwils de buyk breeder als de opening. Deze Blom begrypt in zig een Zaadnesje, het welk een langwerpige en driehoekige Vrugt word, vol van plat zaad en bolrond: haar wortel is een bol te zamen geſtelt uyt verſcheide vliezen die in malkander ſchieten, aan de beneden kant voorzien met vezelen.

I I I.

Blaauwe Seringa. *Syringa Cærulea.*

DIergelyke groene Rupſen, gelyk onder op een blad zit, heb ik op deze Boom gevonden en met die bladeren gevoed tot den twaalfde May, doe maakte zy een wit geſpin en veranderde in een bruine Pop, in 't laatſt van May kwam daar een ligt bruin Uiltje uit, gelyk boven op de Blom verbeelt is.

Deze op de Blom zittende groene Rups veranderde den tweede May in een bruine Pop, en den ſeven en twintigſten October kwam daar een bruin en wit geſpikkeld Uiltjen uit, gelyk boven op de Blom verbeeld is.

Deze Plant is dezèlve dewelke *Mathiolus*, *Rai*, *Tournefort*, *Dodonæus* en *Boerhaaven* Lilac, dat is: Seringa, genoemt hebben. De Blom is een pypje aan de bovenkant vaasgewys uytgeſtrekt en de meeſte tyd in vier deelen gekartelt, en ze is geſchikt als een lange tros, zynde de koleur in 't gemeen blaauw, ſomtyds wit of asgraauw, en als verzilvert; na dat de bloeizem afgevallen is, komt daar uyt voort een langwerpige Vrugt, gelykende na een tong, dewelke zig verdeelt in twee holligheden, die in zig bevatten eenige kleine platte zaatjes, gelyk als gevleugelde.

No 1
I

I

II

III

I V.

Krieken Bloeizel. *Cerasus nigra dulcis Florens.*

DEze zoort van Wormen by de Landluiden genaamt Koornworm, om dat hy de wortelen van het Koorn afeet, het lyf is witagtig en naakt gelyk de Kaas-Maaden, het hooft is Ookerveel, ik heb dezelve in October in de Aarde gevonden nog klein zynde en bewaart tot het ander Jaar, in April doe was hy zo groot gelyk hier onder verbeelt is, zyn verandering brengt een Tor voort die men Moolenaars noemt, zyn gestalte is boven op een blad vertoont, zy eeten de jonge spruiten der Vrugtboomen, daarom heb ik ze op deze Boom geplaatst.

Deze Boom is soo bekent en soo wel door al de Krytkenders beschreven, dat ik niet onderstaan zal daar van een nader beschryvinge te doen.

V.

Hyacinth. *Hyacinthus Orientalis.*

DEze ruige swarte Rups, gelyk onder verbeeld is, eet veerderlei Bloemen en Kruiden, zy zyn zeer vaardig in 't loopen, als men ze aanraakt dan rollen zy zig in malkander gelyk een klootje en blyven een tyd lang zo leggen, haar volkoomen wasdom hebbende maaken ze een gespin, en veranderen in een swarte Pop, na veertien dagen komt daar een Uiltjen uit gelyk op de Blom zit; haar bovenste vleugels zyn bruin en wit, en de onderste bleekroot en swart geplekt, zy leggen graauwgroene eiertjes.

Ik heb zulk een Rupsje gehad, gelyk op een Blomtje zit, die maakte zig vast aan een hout, en wierd hart en kort, gelyk boven de groote Rups te zien is, na tien dagen kwam daar een swarte Vlieg uit, daar komen ook wel Vliegen uit die haar agterlyf geel is, gelyk hier mede twee derzelver verbeelt zyn.

De Blom van deze Plant is tweeslagtig, of Man-Wyf of zonder kelkje (Monopetale, geformeert aan een langwerpige pyp, die zig vaasgewys na boven uytstrekt, en zig verdeelt als in ses gesnede deeltjes: de koleur is in 't gemeen blaauw, somtyts wit, somtyts lyfkoleur, somtyts nabykomende het purper. Haar Vrugt is byna rond, opgeheven aan de drie hoeken en verdeeld in drie holletjes of kamertjes, vervult met eenige byna ronde en platte zaden. Haar stam is rond, glad, van een groene koleur, wat bleeker na beneden, en uyt den bruyngroenen na boven: hare bladen zyn lang en smal.

V I.

Boterbloem. *Ranunculus dulcis.*

ZUlke zoort van Rupſen heb ik op deze Bloemen gevonden, en daar mede den geheelen Maant van April gevoet, zy zyn boven op den rug Oranjenkoleur, en van onderen ligt geel, vorders zyn ze ſwart en een weinig hairig, als men ze aanraakt dan rollen zy zig in malkander en blyven zeer lang leggen, in May maaken ze een geſpin en veranderen in een bruine Pop, gelyk aan een blad hangende, verbeelt is, na veertien dagen komt daar een ſchoon Uiltjen uit, welkers hooft, lyf, en bovenſte vleugels ſwavel geel, en ſwart geplekt, en de onderſte vleugels ſwart, en root gevlakt zyn: deze Uiltjes zitten over dag ſtil by malkander, des avonts beginnen zy te vliegen, des morgens zoeken zy weêr een donkere plaats om te ruſten, na eenige dagen leggen ze geele eiertjes en ſterven.

Deze is dezelve Plant als de *Ranunculus Pratenſis* van Caſparus Bauhinus: men bevind dezelve ook beſchreven in de *Hortus Eyſtetenſis*, onder de naam van *Ranunculus, Oleraceus, erectus, flore ſimplici.* Deze Plant groeit van zig zelfs in de Weyden ſonder aanqueekinge, haar blad is diep gekartelt in verſcheide gedeeltens, zy is van een ſchoone groene koleur. Uit het midden van haar komen eenige kleine ſtammetjes, dewelke aan haar topeinden voortbrengen eenige bloempjes geſchikt als Roosjes met verſcheide blaadjes van een geele koleur. Daar uit volgen eenige ronde Vrugten, dewelke in zig bevatten eenig zaad.

V I I.

Pruimenbloeizel. *Prunus florens.*

DEze groene Rupſen met ſwarte ſtippen en een ſwart hooft heb ik in 't begin van May op deze Boom gevonden, als men ze aanraakt dan laaten zy zig aan een draatje uit haar mont nederzakken, waar aan zy zig ook weêr na boven weten te begeven, zy zitten de meeſte tyd in een blad dat ze toegerolt hebben, wanneer ze daar uit gaan en haar genoegen gegeten hebben, dan lopen zy met groote ſpoet weêr in haar blad, waar in zy ook een geſpin maken, en in een Popje veranderen, ik heb bevonden dat daar Uiltjes uit kwamen, welker voorlyf ligt bruin, en het agterſte gedeelte en bovenſte vleugels wit zyn.

Onder leit een ligt geele Maade die ik in de drek der Wormen gevonden heb, welke in drie dagen veranderde in een bruin Tonnetje, na veertien dagen kwam daar zulk een Vlieg uit, als onder vertoont wort.

Aan het bovenſte van een groen blad vertoont zig een groen Rupsje, als men ze ſtoort dan laat ze zig aan een draatje neêr, en begeeft zig daar aan ook weêr na boven, ik heb ze met deze bladeren gevoet tot den twaalfde Juni, doe veranderde ze zig in een geele Pop, den ſes en twintigſte Juli quam daar zulk een ſwarte Vlieg uit, gelyk mede op een blad verbeelt wort.

De bladen van deze Boom zyn langwerpig rond, aan haar kanten ligjes gekarteld. Zyn bloeizel is geſchikt na de wyze van een Roos met vyf bladen, hebbende dertig of meer vezelen. Het Zaadnesje, dat op de grond van het kelkje is, word een ronde of langwerpige Vrugt, bedekt door een glad en effen vel, waar van het vleesagtige gedeelte zagt is, in 't midden van het welk een langwerpige ſteen is, plat, ſpits aan beyde de zyden, dewelke in zig beſluit een klein Amandeltje. Deze Vrugt is vaſt aan een redelyke lange ſtaart.

VI

V

IV

VII

VIII.

Paardebloem. *Taraxacon.*

OP deze wilde Bloem vint men in April een Rups, bruin van lyf; ze heeft aan 't hooft gelyk twee hoorntjes van fwart hair, en op de rug nog vyf diergelyke overentftaande bosjes, en is vorders over 't lyf met geel hair bezet, zy maken in 't begin van May van haar eigen hair een Ovaal gefpin, en veranderen in een bruine Pop met geel hair bezet, gelyk onder vertoont wort, in 't laatft van May kwam daar een graauw Uiltjen uit, gelyk boven op een blad verbeelt is.

Deze Plant dewelke men ook noemt *Dens Leonis*, *Hedypnois*, *Aphaca* en *Corona*, of *Caput Monachi*, dewyl na het afvallen van de bloemen, hy dan verfchynt als met een kaal hooft, brengende van zyn wortel voort eenige lange bladeren, middelmatig breed, nederbuygende tot op de grond, zynde aan d'eene en d'andere zyde diep ingekartelt, op het einde fpits gelyk als een pyl; tuffchen haar verheffen zig eenige ronde, holle, teedere ftaarten zonder takken, roodagtigh, vervuld met melkagtig zap, dragende yder op zyn top een fchoone ronde bloem van een geele koleur; als deze bloem vergaan is, zoo volgt daar op een foort van een hoofd vol van Zaad.

I X.

Dubbeld Moerellebloeizel. *Cerafa acida, rubra, flore pleno.*

DEze Rups vint men op alderlei Vrugtboomen, dog bezonder op de Karffe en Moerelleboomen, wanneer ze veranderen willen dan fpinnen ze een Ovaal, 't welk als zilver glanzig is, en wat bordig gelyk Parkement, daar in verwiffelen ze haar gedaante in een bruine Pop, gelyk op twee verfcheide bladeren verbeelt is, na veertien dagen komt daar zulk een graauwkoleurig Uiltjen uit, gelyk boven op dit takje vliegende vertoont wort.

Deze Boom is dezelve als de *Cerafus Hortenfis*, *flore pleno* van *Cafparus Bauhinus*, en de *Cerafus multiflora* van Tabernemontanus, of de *Cerafus vulgaris*, *duplici flore* van Lobel. Hare bladeren zyn groot, fpits, aan hare kanten gekarteld, haar kelkje is een bloempot, gefneden in vyf deelen, haar bloem is gefchikt als een Roos, hebbende vyf fteeltjes en dertig vezeltjes, zyn Zaadnesje is een lang pypje 't welk een vleesagtige en rode vrugt word, die in zig befluit een rondagtige en beenagtige fteen, bevattende in zig een pitje na de wyze van een Amandeltje.

X.

Kruisbeſſenbloeizel. *Flos Groſſulariæ, ſativæ, ſpinoſæ.*

IN de Maant April vint men op dit Boomtje een ſoort van Rupſen, bruin van lyf, ſwart geſtreept, met witte plekjes, ze zyn zeer traag in 't gaan, in de Maant Juni ſpinnen ze zig in een donker geel Ovaal en veranderen in een bruine Pop, in Juli komt daar een donker geel Uiltjen uit, wiens bovenſte vleugels eider een wit vlakje heeft, gelyk in de figuur verbeelt is.

Dit Boompje is het zelve 't geen *Cluſius* beſchryft onder de naam van *Groſſularia majore fructu*, het is zeer getakt, van alle kanten met doornen bezet. Haar bladeren zyn klein, byna rond als geſneden, haar bloemen zyn klein, yder te ſamen geſteld van vyf bladeren in de rondte geformeert, vaſtgehegt aan de buytenſte kanten van haar kelkje, dewelke in vyf deelen is beſneden of gekartelt: na deeſe bloeiſel komt 'er een ronde Vrugt voort, vleesagtig, dik, als een Druyf, geſtreept, in den beginne groen, en vol van een zuur ſap, t'ſamentrekkende, dog nemende een geele koleur en een ſoete ſmaak aan, na mate dat ze ryp worden: deze vrugt bevat in zig verſcheide zaadjes.

X I.

Karſſenbloeizel. *Cerasus auſtera, florens.*

DIergelyke ligtbruine Rupſen heb ik veeltyds op deze Boomen gevonden, zy krullen de bladeren in malkander daar ze zig verbergen, ze zyn zeer rat en lopen zo wel agter als voorwaarts, als men ze aanraakt dan laten ze zig met een draatje uit haar mont nederwaarts, ik heb ze gevoet tot den ſesde May, doe maakten ze een wit geſpin en veranderden in bruine Popjes, den ſeven en twintigſte October kwamen daar zulke ligtbruine Kapelletjes uit, gelyk ter zyden verbeelt is.

Zulke geelagtige Rupſen heb ik veel gevonden aan de Karſſeboomen, ze rollen de groene bladeren in malkander, en zyn zeer rat, ze lopen zo wel agter uit als voorwaarts, aangeraakt zynde laten ze zig aan een draat nederwaarts, waar aan ze zig ook weder na boven weten te voegen, ik heb ze gevoet tot den ſesde May, doe maakten ze een wit geſpin, den ſeven en twintigſte October kwamen daar zulke ligtbruine Uiltjes uit, gelyk boven op een groen blad verbeelt is.

VIII

IX

X

XI

XII.

Geele Violier. *Viola lutea.*

Op deze Muurbloem vint men zulke dunne groene Rupſen, ze zyn na proportie langer als andere Rupſen, ze hebben onder 't lyf geen voeten, wanneer ze voortgaan dan brengen ze het agterlyf by het voorſte, maaken alzoo een hooge bogt, en ſpoeden zo haar weg, ik heb bevonden dat ze zig in Juni op een blad vaſt ſpinnen en veranderen in een bruine Pop, in Juli komt daar een ſchoon bruin Kapelletje uit, gelyk hier naaſt de Bloem verbeelt is.

Op die geele Bloem legt een wit Wormtje, 't welk ik in een Raap heb gevonden, dit veranderde in een Tonnetje, na tien dagen kwam daar een kleine Vlieg uit, gelyk boven op de Bloem verbeelt is.

Deze Plant is dezelve, dewelke Caſparus Bauhinus *Viola, Montana, Lutea, grandiflora* noemt. Hare bladeren zyn lang en ſpits, vaſtgehegt aan lange ſtaarten, tuſſchen haar klimmen op klyne Zuyltjes, dewelke onderſteunen een groote geellagte bloem, ſamengeſteld uyt vyf bladeren, en een ſoort van een tepeltje of van een ſpoor, die onderſteunt worden door een kelkje, tot op de grond toe verdeeld in vyf deelen. Wanneer de bloem verwelkt is, komt een driehoekige Vrugt te voorſchyn, dewelke zig aan drie zyden opent als ze ryp word, in zig bevattende verſcheide ronde zaadjes.

XIII.

Pruimen van Damaſt. *Flos Prunæ Damaſcenæ.*

Zulk een ſchoone groene Rups met ſwarte ſtreepen en geele koraaltjes, heb ik met deze bladeren gevoet tot in 't laatſte van Juni, als wanneer ze zig in een Ovaal, blinkende als zilver en bordig als Parkement heeft ingeſponnen, en veranderde in een bruine Pop, in 't begin van Auguſtus kwam daar zulk een ſchoon Uiltjen uit, welkers onderſte vleugels geel, bruin geſtreept, en ſchoon gevlakt zyn.

Aan het onderſte groene blad hangt een Beesje met een bruine harde ſchors omvat, dit gaat langzaam met zyn huisje voort gelyk de ſlakken, ik heb het gevoet met deze bladeren tot den twintigſte Juni, doe bleef het ſtil leggen, den elfde kwam een zulk wit Uiltjen daar uit, gelyk boven het bruine Rupsje verbeelt is, het ander Beesjen daar tegen over is ook van dien aart.

De bladeren van deſe Plant zyn langwerpig en redelyk breed, een weinigje aan haar kant gekartelt. Haar Blom heeft vyf bladeren;

X I V.

Roode Aalbessebloeizel. *Groſſularia hortenſis, non ſpinoſa, florens.*

MEn vint een ſoort van Rupſen op deze Boomtjes, welkers voorlyf uit den geelen, en het agterlyf boven wit en onder geel is, ik heb ze gevoet tot dat ze veranderden in een Pop, gelykende wel een gebakert kint, als met gout en zilver verziert, in 't laatſt van Juni kwam daar een Kapelle uit, welkers bovenzyde hooggeel en bruin gevlakt, en van onderen bruin met ſwarte plekken verziert was.

Het is het zelve Boompje als de *Ribeſium, fructu rubro*, van Dodonæus, en de *Groſſularia, multiplici acino* of *non ſpinoſa, Hortenſis rubra*, of *Ribes Officinarum*, of Winkelkruyd-bezieboom van de Pinax van Caſparus Bauhinus. Dit Boompje brengt voort een meenigte van looten of ſpruitjes, ontrent anderhalf ellen hoog. Zyn bladen gelyken na een Wyngaard blad, dog kleinder, zagter en bogtiger, van een donker groen, glad, en rondom gekarteld. De bloemen van dit Boompje zyn trosgewyſe te ſamen gevoegt, waar van de zuiltjes uit de holligheden van de bladeren voortkomen: yder van deze bloemen is te ſamen geſteld van vyf purperagtige bladeren, geformeert als een Roos, en voortkomende uit de kerven van een kelk, gegroeit op de wyſe als een bekke, waar van het agterdeel verandert word in een ronde en roode kern, blinkend, ſagt, vol van een ſuur ſap, en breed twee diametrale ſtreepen, hebbende in zig verſcheide korreltjes die de gedaante hebben van een niertje.

X V.

Boterbloemen. *Ranunculus pratenſis.*

ZUlke bonte Rupſen heb ik met deze groente gevoet tot in de Maand Juni, doe veranderde ze in een ſwarte Pop, waar uit een ſchoone Kapelle kwam, welkers bovenſte vleugels ligtgeel met ſwarte ſtippels, en de onderſte vleugels Oranjenkoleur met ſwarte ſtreepjes verziert waren.

Caſparus Bauhinus noemt deze Plant *Ranunculus Pratenſis, erectus, acris*, en Johannes Bauhinus *Ranunculus erectus non repens flore ſimplici luteo*, en Lobel *Ranunculus Pratenſis ſurrectis cauliculis*. Tot deze ſoort moet men niet overbrengen de *Ranunculus Sylveſtris* van Tabernemontanus, gelyk de Bauhini gedaan hebben. Die van Tabernemontanus is deſelve als de *Ranunculus polyanthemos* van Lobel, waar van de Wyfjes veel fynder gekartelt zyn, en die van de *Ranunculus Hortenſis erectus flore pleno* niet verſchilt van Caſparus Bauhinus, als door deze bloemen die enkeld zyn: over ſulks heeft de Heer Raj zig daar in bedrogen gevonden, zeggende dat de dubbelde was eene verandering van de *Ranunculus Pratenſis, erectus, acris* van Caſparus Bauhinus, dewelke met reden daar van de *Polyanthemos* van Lobel onderſcheiden heeft. De Wyfjes van deze plant zyn in verſcheide deelen zeer diep ingeſneden, hare bloemen zyn op verſcheide plaatſen geſchikt als een Roos, in zig bevattende veel vezelen: na dat hare bloemen zyn afgevallen of verwelkt, ſoo volgen daar op ronde Vrugten of rolswys rond; Ceſalpinus heeft van de *Ranunculus* ſoo verwardelyk geſproken, dat het byna onmogelyk is te bepalen onder wat voor een naam hy van deze geſproken heeft. Caſparus Bauhinus heeft gelooft dat het was onder die van de *Ranunculus lævi ac molli folio*, alhoewel deze naam hem weinig voegt.

XII

XIII

XIV

XV

X V I.

Kervel. *Cerefolium.*

DIt Kruit is het voedzel van een groene witte geſtreepte gladde Rups, ik heb ze gevoet tot in 't laatſte van May, doe maakte ze een dun geſpin, en veranderde in een Kaſtanjebruine Pop, na veertien dagen kwam daar een bruin Uiltjen uit, gelyk in de figuur verbeelt is.

Deze moeskruidige Plant groeit byna een voet hoog, en leverd uit van hare wortel veel teedre en takagtige, gladde, lange, en van buiten geronde ſteeltjes, maar van onderen hol, na de wyſe van kleine gootjes, zynde bleekgroen: voornamentlyk na de beneden kant, ſomtyds roodagtig na de boven kant, wanneer zy haar zaad ſchieten, opgevult met veel ſap: haare bladeren zyn zeer gelykende met die van de Scheerling, maar ze zyn veel kleinder, dunder en een weinig dieper ingeſneden, en ſagter in het aanraken, van een gemengeld groen, van de bovenkant omzet met zeer fyne hairtjes, ſomtyds roodagtig, doordrongen met ſap. De ſmaak en de reuk van deze bladeren is lieflyk en geurig, haare bloemen komen aan de top van de takken te voorſchyn als een Zonneſcherm, wit, klein, ſamengeſtelt uit vyf ongelyke blaadjes geſchaart als Roſen, en met even ſoo veel vezelen en een kelkje, dewelke, als de bloem is afgevallen, een langwerpige Vrugt word, vol van twee langwerpige zaden, dun, ſpits en zeer gelykende na de bek van een Vogeltje, van een donker graauwe koleur, waar van d'eene glad en d'andere hard is in het aanraken. Haar wortel is enkeld en ſtrekt zig uit in de lengte langer als een halve voet, effen, regt en dik na de boven kant, allengkens dunder afloopende als een Rotte ſtaart, tot aan het uiterſte einde, 't geen byna is als een punt, aan de buitenſte bovenkant voorzien met zeer na by elkander ſtaande vezeltjes: zy is wit, teeder, vleesagtig, en wegens de ſmaak wat ſcherpagtig: zy heeft van binnen een ſoort van een zenuw, gelykende na een dun touwetje, zeer teeder en ligt om te breeken. Het grootſte gedeelte van de Kruid-kenders noemen deze plant *Chærophyllum.*

X V I I.

Wonderbare Rupſen. *Vermes miraculoſi.*

DEze twee groote, dog malkander in gedaante en koleur verſchillende Rupſen, heb ik in 't Gras gevonden, het welk haar voedzel is; zy veranderen op de ordinaire manier, zig zelf inſpinnende verwiſſelen ze haare geſtalte in een graauwe Pop, waar na uit elk een groote donker Oranjekoleurde Uil te voorſchyn kwam, die malkander byna in alles gelyk waren.

XVIII.

Appelbloeizel. *Malus mellea florens.*

DIt ſlag van Rupſen is alle Vrugtboomen zeer ſchadelyk, dog voornamelyk de Appelboom, ze verſpreiden zig des daags over den geheelen Boom, en des nagts komen ze alle by malkander in een bondel of het ſpinneweb was, deze Rups is uit den bruine, heeft op elk lit op haar rug gelyk blaauwe en roode koraalen, wanneer ze een dun geſpin om zig gemaakt hebben, dan veranderen ze in een bruine Pop, waar uit na veertien dagen een witte bruin geſtreepte Uil voortkomt, wanneer die haar eiertjes geleit hebben, dan dekken ze dezelve met een geelagtige dons, dat men de eiertjes niet zien kan, waar door ze des Winters voor de koude wel beſchermt zyn.

Nog heb ik op de Appelboomen een klein geelagtig Rupsje gevonden, welk in 't laatſt van May een geſpin om zig maakte, daar ze in overwinterde, en in 't Voorjaar kwam daar een kleine Vlieg uit, gelyk boven vertoont wort op de groene bladeren.

Daar zyn tweederlei ſoorten van Appelboomen, d'eene Tamme en d'andere Wilde: de aangequeekte kan onderſcheiden worden door groot en klein ſtamde. De bladeren van deze Boom zyn langwerpig of byna rond, d'eene ſtomp en d'andere ſpits, aan haare zoomen en weinigje gekartelt, van onderen een weinig ruigagtig als zy nog jong zyn. Haar Bloeiſels zyn gemeenlyk geſchikt als de Rooſen met vyf bladeren, wit, trekkende na een purpere koleur, gehegt aan korte ſteeltjes: na dat haare bloeiſels zyn afgevallen, zoo volgen daar op vleesagtige Vrugten, byna rond, hol, en diepagtig als een navel in de plaats daar het ſteeltje aan vast geleegt is, en van voren ook gehold door een andere kleine diepte; daar zyn in het midden van deze vleesagtige Vrugt vyf huisjes, vervult met langwerpige korreltjes, bedekt met een bruin of roodagtig ſchiltje, vervult met een wit pitje. Het onderſcheid dat men beſpeurt tusſchen de Vrugt van deze Boom, beſtaat in de dikte, koleur, en in de ſmaak. Men ziet 'er ook ſelfs die de ſmaak en koleur van een Peer deelagtig zyn. De onderſcheidentheden komen voort van de lootjes, die men ent op de Appelboomen. Al de Appelen zyn bedekt met een dun ſchilletje, ſagt in 't aanraken, effen en glinsterende, het vleeſch van de meeſte is wit, of wat trekkende na den geele, en van eenige rood.

XIX.

Roode Roozen. *Roſa incarnata.*

BOven op de Roozeknop zit een kleine groene Rups, die niet alleen de groene bladeren op eeten, maar ze hollen ook de knoppen van binnen uit, zo dat ze de Roozen haar volkomen wasdom beletten, zy veranderen in 't laatſt van May in een Okerverve Pop, in Juni komen daar zulke Kapelletjes uit, gelyk op de Roos verbeelt is.

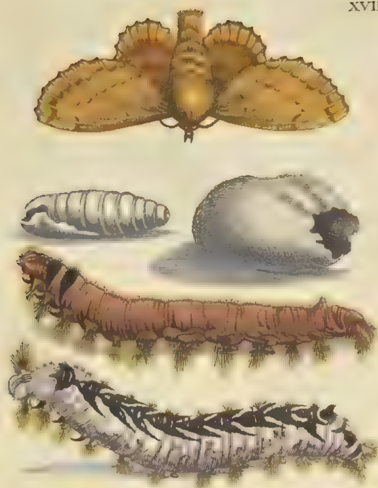
Onder aan de ſteel van de Roos kruipt een kleine bruine Rups, die mede de knoppen uit eet gelyk de andere, ze veranderen in May, in Juni komen daar zulke Kapelletjes uit gelyk ter zyden een vliegende verbeelt is, welkers bovenſte vleugels Okervervig en de onderſte graauw zyn.

Van onderen op een groen blad zit een groene Rups, welkers aart is altyt onder de bladeren ruglings te gaan eeten, ik heb ze gevoet tot den tienden Juni, wanneer ze een dun wit geſpin maakte, en in een houtvervige Pop veranderde, den zes en twintigſte dito kwam daar een bruin Uiltjen uit, gelyk op de afgevallen Roos verbeelt is.

XVI

XVII

XVIII

XIX

X X.

Hagedoornbloeizel. *Oxyacantha florens.*

DEze bontgekoleurde Rupſen vint men veel op de Hagedoorn, dog ze zyn ook niet vies van de bladeren der Vrugtbomen, na dat ik ze eenige tyd gevoed had, maakte ze een graauw geſpin, en veranderde in een bruine Pop, die zo levendig was, dat als men ze aanraakte, ze zig rontom rolde, na twaalf dagen kwam daar een wit Uiltjen uit, 't lei geele eiertjes en ſtierf.

Deze vuile Wormen vint men in ſtinkende geuten, ze veranderen in Tonnetjes met ſtarten, daarom ook wel genaamt Muisjes, ik heb bevonden dat daar na zeventien dagen een trage geelagtige Vlieg uit komt.

Dit is het zelve Boompje, 't welk Caſparus Bauhinus en Pit. Tournefort *Mespilus Apii folio ſylveſtris ſpinoſa* noemen, en 't welk Joannes Bauhinus *Spinus albus* noemt. Dit is een voltakkig Boompje, bezet met ſtekelagtige en ſtyve doornen, bedekt met een bruin ſwartagtige of roodagtige ſchorſe. Haare bladeren gelyken na die van de Eppe, van een lymagtige ſmaak, haare Bloeiſels waſſen als in een gedrongen by meenigte of als Ruikertjes, vaſt gehegt aan witte ſteeltjes, van een ſoete en aangename reuk, een yder van dezelve is als een Roos, te ſamengeſteld van vyf kleine blaadjes, en van roodagtige vezelen. Haar Vrugten zyn van de groote van de Beſſen van een Myrteboom, rond, roodagtig, wanneer ze ryp zyn, gelyk als Zonneſchermpjes, hangende van hare ſteeltjes, een yder van haar hebbende een kleine kroon of zonneſcherm van een ſwarte koleur. Deze Vrugt is een vleeſch of ſagte en lymagtige bol, die in zig bevat twee harde en witte ſteentjes.

X X I.

Queebloeizel. *Cotonea flos.*

ZUlke groote Rupſen heb ik op deze Boomen gevonden, ze zyn Okergeel en ſwart geſtreept met witte ſtippelen, de kop en ſtart is Oranjekoleur, wanneer men ze aanraakt zo maaken ze met de kop een groote beweeging, ik heb ze met deze bladeren gevoet, tot dat ze een geelagtig bordig geſpin maakte, en veranderde in een Pop, na drie weeken kwam daar een Okerverwige Uil uit die den geheelen dag ſtil zat, als men ze aanraakte dan vloog ze heel onbezuiſt overal tegen aan, dezelve leit geele eieren.

Dit is een klein Boompje, waar van het hout hard is, krom, witagtig, bedekt met een baſt een weinig effen en hobbelig, en van buiten aſchverwig, en roodagtig van binnen. Haar Bladeren zyn van de groote van den Appelboom, heel, witagtig, van onder wolagtig: haar bloeiſels zyn geſchaart als een Roos met vyf bladeren, gelykende na Hondsrooſen, zynde lyfverwig van koleur: na dat het bloeiſel is afgevallen komt 'er voort een Vrugt van buiten wolagtig, vleesagtig, en wit van binnen, dewelke heeft vyf kamertjes met langwerpige korreltjes of zaden, aan het eene einde ſpitſer als aan het andere.

XXII.

Roos. *Rosa multiplex, media.*

ONder op het ſteeltje van de Roozenknop zit een klein geel Rupsje, dit veranderde in Juli in een groen en root Popje, na veertien dagen kwam daar zulk een aardig graauw Beesje uit, gelyk ligt Okerkoleur, en wit geſtreept zynde.

Diergelyk een Rups leide zig neêr of ze dood was, na eenige dagen kroopen daar vyf Maaden uit, die in witte Tonnetjes veranderden, welke Tonnetjes de voorſchreve Rups aan malkander ſpon, en ſtierf, na veertien dagen kwam uit elk Tonnetje een klein Vliegje.

Dit is het zelve Boompje, het welk Joannes Bauhinus en Clufius *Centifolia Batavica* genoemt hebben: de takken van dit Boompje zyn hard, omzet met ſtyve doornen: zyn bladeren zyn langwerpig, hard in 't aanraken, rondom gekarteld: zyn bloeiſel beſtaat uit verſcheide groote bladeren, onderſteunt door een kelk die in 't vervolg een eyronde Vrugt word, na de wyze van een Olyf: zyn baſt is wat vleesagtig, zy bevat in zig eenige zaden, dewelke ruig en hoekig zyn.

XXIII.

Krieken. *Cerafus major, fructu ſubdulci.*

DEze ſchoone Rups heeft dwars over den rug gelyk ſwarte banden met-Paarlen geborduurd, ik heb ze met deze bladeren gevoet, eens by gebrek van ſpys aten ze malkander op, ze ſponnen in Juli een Ovaal blinkende als zilver, en veranderden in Popjes, in Auguſti kwamen daar ſchoone Uiltjes uit, zynde ſwart, wit, graauw, oranje- en rooſeroot gekoleurt.

Op de Kriek vertoont zig een ſchoon Zeegroen Rupsje heel gaauw in 't lopen, dit veranderde in 't begin van Auguſti in een bruin Popje, in 't laatſt van deze Maant kwam daar zulk een Kapelleke uit, gelyk in de figuur verbeelt is.

XX

XXI

XXII

XXIII

XXIV.

Goote Roos. *Rosa maxima, multiplex.*

DIt zoort van kleine Rupsen zyn groen met swarte hoofjes, eeten van binnen de steelen en knopjes uit, op dezelve wyze, gelyk aan het onderste knopje te zien is, als men ze aanraakt, dan laten ze zig aan een draat neêr, en aan de zelfde draat werken ze zig ook weêr na boven, in 't laatst van May veranderen ze in bruine Popjes, na veertien dagen komen daar zulke als goutblinkende Kapelletjes uit, die zeer vaardig zyn in t' vliegen, en gestoort zynde, zig heel aardig onder de bladeren weten te verbergen.

XXV.

Groote Kruisbessen. *Fructus Grossulariæ, spinosâ.*

AAn een blad vertoont zig een groene Rups die byna over ent staat, als men ze aanraakt dan slingeren ze met het bovenlyf heen en weêr, ze houden zig met de agterste pooten zo vast, dat men ze naauwlyks zonder te beschadigen los kan trekken, ik heb ze gevoet tot in 't laatst van May, doe veranderde ze in bruine Poppen, na veertien dagen kwamen daar witte, bruine, geplekte Kapellen uit, gelyk onder op de figuur verbeelt word.

Op een Bes zit een Rupsje, 't welk in 't midden groen, en het voor en agterlyf geel en swart gestippelt is, ze zyn deze Vrugt zeer schadelyk, ze vervellen tot verscheide maalen, en worden elke reis schoonder, in 't laatst van May veranderen ze in Popjes, na drie weken komen daar geele Vliegen uit, gelyk mede op deze zyde verbeelt word.

XXVI.

Groote Brandenetelen. *Urtica urens, major.*

DEze groente is het voedzel van een zoort ſwarte Rupſen, ik heb daar van eenige in een doos bewaart, die zig den veertienden Juni alle boven aan het dekzel vaſt gemaakt hadden en veranʋert waren in bleekgeele Poppen, myne nieuwsgierigheid dreef my om een daar van te openen, die ik aldus bevont, gelyk onder aan een blad afhangende verbeelt is, den agtentwintigſten dito kwamen daar Kapellen uit, welkers buitenſte zyde bruin, en de binnenſte donker oranje, met ſwart en purper zeer ſchoon gekoleurt is.

Uit een derzelver Popjes, die wel de grootſte was, kwam een ſwarte ſtinkende Vlieg uit, gelyk boven de Pop op een blad zittende verbeelt is.

Ik heb ook in den drek van deze Rupſen, Maaden gevonden, die veranderden in ſwarte Tonnetjes, na twaalf dagen kwamen daar zulke Vliegen uit, gelyk onder vertoont word

Deze Plant, die dezelve is, als de *Urtica urens maxima* van Caſparus Bauhinus en van Pit. Tourneſort, doet uitſpruiten eenige takagtige, ronde, vierkantige en holle ſteeltjes, bezet met een ſtekeng hair, bekleed met tegen elkander overgeſtelde bladeren, breede, driehoekige, ſpitſe, gekarteld aan hare kanten, voorzien met een ſtekelagtig en brandend hair, gehegt aan hare ſteeltjes. Hare bloempjes komen voort uit het bovenſte van de ſtammen: en eenige takjes uit de holligheden van de bladeren, zynde vier aan vier kruiswys geſchikt aan yder paar bladeren: yder heeft verſcheide vezeltjes, onderſteund door een kelk met vier bladeren: op deze Bloemen volgen ronde Vrugten, die als hair te zamen geſteld van verſchide kapjes of doosjes die zig openen in twee deelen, en in zig bevatten een eyrond en puntig zaad. De Heer Boerhaaven ſtelt dat 'er zyn mannelyke, vrouwelyke en man-wyvige Brandenetels.

XXVII.

Roode Willige. *Salix acuto folio.*

OP het lange afhangende blad vertoont zig een Beesje, zynde geheel met ſwarte ſtipjes. Den veertienden Juni maakte het zig aan een blad vaſt en veranderde in een Popje, na vyftien dagen kwam daar zulk een Tor uit, gelyk boven op een blad zit, die haar zaat weêr op deze bladeren leggen, waar uit dan gevolgelyk weêr jonge Beesjes uitkomen.

Op het onderſte blad vertoont zig een bruin Rupsje. Ik heb ze met deze bladeren gevoed; den zesden Juny maakte ze een geſpin, en bleef daar in tot des anderen Jaars in May, doe kwam daar zulk een Vliegje uit, gelyk onder verbeelt is.

Deze Boom doet uitſpruiten dunne takjes, overtrokken met een roode of donker purpere koleur. Hare bladeren zyn ſmal, lang, en aan hare kanten gekorven, zonder hair, van onderen een weinig wit. Hare groene ſchiltjes zyn als lange Koornaaren, te ſamen geſteld uit eenige bladeren, uit welkers grond voortkomen eenige vezelen. De Vrugten beginnen voort te komen als Koorn-aaren, overladen met eyertjes, die daar na worden als kleine vleesagtige, langwerpige doosjes, in zig bevattende zeer dunne zaadjes. Dodoneus en Johannes Bauhinus hebben gemeent, dat de Bloeizels van deze Boom als hairagtige korreltjes wierden; maar Ceſalpinus heeft zeer wel aangemerkt, dat de Wilgeboom, die bloeizels voortbrengt, geen Zaad uitlevert, en dewelke Zaaden doen voortkomen, niet en bloeyen.

XXIV

XXV

XXVI

XXVII

XXVIII.

Gevlamde Roos. *Rosa versicolor.*

DEze op de Roos zittende Kastanje-bruine Rups kruipt op haar buik, om dat ze maar voor drie pooten heeft, ik heb ze met deze Roozen gevoed tot in 't laatst van Juni, doe wond ze zig in een Roozenblad, en veranderde in een bruine Pop, gelyk op de Roos te zien is, na veertien dagen kwam daar een swart en wit gevlakt Kapelletje uit, mede op de Roos zittende verbeelt.

Aan de steel zit een groen Rupsje, die heb ik ook met Roozenbladeren gevoed. In 't begin van Juli veranderde het in een Popje, na veertien dagen kwam daar een Okergeel Kapelletje uit, gelyk onder vertoont word.

Diergelyk een Rups leide zig neêr of ze dood was, uit welke een witte Maade kroop, die na een korten tyd veranderde in een Tonnetje, na veertien dagen kwam daar zulk een Vlieg uit, gelyk op het middelste blad verbeeld staat.

XXIX.

Witte Aalbessen. *Grossularia hortensis.*

EEn schoone wit en swartgevlakte Rups geneert zig op deze Boompjes, wanneer deze Rups voort wil dan zet ze haar agterlyf by het voorste, maakt met haar lyf een hooge bogt, en gaat zo haar gang. Ik heb ze met dit groen gevoed tot den dertienden Juli, doe veranderde ze in een ligt bruine Pop, in 't laatst van deze Maand kwam daar een schoon wit, geel en swartgevlakt Kapelletje uit, 't welk zeer rat in 't vliegen was.

X X X.

Palmwillige. *Salix caprea, latifolia.*

DEze ſchoone Rups heb ik met deze bladeren gevoed, den agtſten Juni veranderde ze in een ſwarte Pop met witte plekken en met wit hair bezet, na veertien dagen kwam daar uit een wit Uiltjen, zo glanzig als Paarlemoer, en leide witte eiertjes.

De onderſte witte Worm heb ik in de Aarde gevonden, en in een doos met Aarde bewaart, en met verſcheide wortels gevoed tot in May: grooter geworden zynde, doe wierd hy op de rug bruin gevlakt, ten laatſten veranderde hy in een Oorworm.

Daar zyn twee afbeeldzels van deze Plant in de Beſchryving van de Planten van Lion. De *Salix aquatica* Lobel. ſchynt verſchillende van die gene die men hier ziet, maar de bladeren daar van zyn zoo lang, dat het te verwonderen is dat Caſparus Bauhinus ze brengt onder een ſoort van een *Salix folio ex rotunditate acuminato.* Men moeſt deze dan ten minſte onderſcheiden als iets dat daar van veel verſcheelt.

X X X I.

Kleine Kruisbeſſen. *Groſſularia alba vulgaris.*

DIt ſoort van Rupſen geneert zig op alderlei Vrugtbomen, dog voornamelyk op de Kruisbeſſen; het lyf is graauw, langs de rug loopt een ſwarte ſtreep, ze zyn heel ruig van hair, het hooft is geel, agter het hooft hebben ze aan elke zyde vyf blaauwe, en langs het lyf roode koraaltjes. Zy veranderen in Auguſti in ligtbruine Popjes, die, als men ze aanraakt, zig omwentelen. In September komen daar zulke Uilen uit, die wit, geel en ſwart geſtreept zyn.

XXVIII

XXIX

XXX

XXXI

XXXII.

Gemeen Gras. *Gramen pratense, vulgare.*

DEze graauwe Rups heb ik met Gras gevoed tot in Juli, doe maakte ze een graauw gespin en veranderde in een graauwe Pop. In Augusti kwam daar een donker Oranjekoleurde Uil uit, die groene eiertjes leide.

De bladeren van deze Plant zyn lang, dun, teeder, groen, spits: daar schieten tusschen haar op eenige pypjes of ronde steeltjes, omkleed met eenige bladeren, en dragende aan hare toppen roodagtige aaren, daar vezelagtige bloemen aan gehegt zyn, waar van de kelk schubagtig is. Na deze bloemen komen daar langwerpige en roodagtige korrels te voorschyn. Het gemeene Gras of het regte Gras van Clusius en verschilt niet van het goude Gras omtrent zyn wortels, dewelke is lang, hart, langs de aarde voortkruipende, de een den andere omvlegtende, maar wegens zyn pypje dat korter is, en wegens zyn aaren die kleinder zyn als die van het Hon[illegible] zyn geschikt als een Waayer, of gelyk de Vingers van een Han[illegible]. Johannes Bauhinus noemt dit Kruid *Gramen pr[illegible]*, *spica ferè arundinacea magna*. Men vind somtyds dit Hon[illegible] met een Rietpluim, negen of tien duim lang; men m[illegible] niet onderscheiden van het *Gramen Praten[illegible]*, [illegible] *latiore folio*, *πόα Theophrasti*, als weinig daar van verschil[illegible].

XXXIII.

Slee Pruimen. *Acacia Germanica.*

DEze Rupsen zyn blaauw, geel en wit gestreept, ze beminnen het vogt zeer, des avonds voegen ze zig alle by malkander in een gespin, gelyk een spinneweb. Ik heb ze met deze bladeren gevoed tot den tienden Juli, zy sponnen elk een Ovaal gelyk de Zydewormen, en ze veranderde in swarte Poppen: in 't laatst van Juli kwamen daar ligtbruine Uiltjes uit. Ze leggen haar eiertjes rontom de takjes, als een ring, daarom zyn ze beswaarlyk om uit te roeijen.

Ik heb in haar drek Maaden gevonden, die veranderden in Tonnetjes, na veertien dagen kwamen daar zulke Vliegen uit, gelyk boven verbeelt is.

De onder aan de steel zittende geelagtige Rups was zeer gaauw in 't loopen, ze maken haar woning in een groen blad tot malkander gerolt, ze geneerde zig met deze bladeren tot 't laatst van May, doe veranderde ze in een bruine Pop, na veertien dagen kwam daar een ligtbruin Uiltjen uit.

Dit is een doornagtig Boompje, hare bladeren zyn langwerpig, redelyk breed, afgerond, en aan haar kanten ligtelyk gekartelt: hare bloeisels schieten eerder uit als hare bladeren, dewelke zyn klein, bitter, wit, teder, yder van haar te samen gesteld uit vyf bladeren, en eenige vezeltjes in 't midden. Wanneer haar bloeizel is afgevallen, z[illegible] kleine Pruimen, als een dikke R[illegible] korrel, byna rond of ey-rond, van een swarte koleur [illegible] na den blaauwe trekken[illegible]. Deze Vrugt bevat in [illegible] steen, als die van een Kers, ey-rond of een we[illegible] Men he[illegible] in de figuur van T[illegible] te vertoonen [illegible] van deze P[illegible].

X X X I V.

Hondsdraf. *Hædera terrestris, florens.*

DIt Kruid is het voedzel van deze groene Rups, als men ze aanraakt dan rollen ze zig in malkander, en blyven in deze gestalte een langen tyd leggen, ze veranderen in 't laatste van Juli, in Augusti komen daar Uiltjes uit, welker vleugels houtvervig, en de bovenste met groene streepen geçiert zyn.

De gemeene aardagtige Klimop van de *Pinax* van Casparus Bauhinus strekt zig uit in de lengte door middel van veele of verscheide vierhoekige teenen, vol vezelen, dewelke van alle kanten te seffens langs de riviertjes als voortkruipende voortkomen, gelyk ook in de Doornheggen en in de Velden, doende uitschieten, die men vierkante roodagtige stammetjes, waar uit voortkomen eenige tegen elkander overstaande bladeren, by paaren, te samen gehegt door lange steelen, dewelke oorsgewyze rond, gekorven en een duim breed zyn, een weinig wolagtig, en gesneden door eenige gelyke kerfjes, Haar bloeizels komen voort als ruikers uit de holligheden van de baderen, ze zyn gemaakt als een mond, of een pypje, van boven gesneden als twee lippen, blaauw van koleur: op dit bloeizel volgen vier langwerpige zaden, te samen gevoegt en besloten in een doosje, 't geen de bloem verstrekt heeft tot een kelkje.

X X X V.

Irias. *Iris hortensis, latifolia.*

OP deze harde groene bladeren vond ik zulke groene Rupsen, waar mede ik ze ook een tyd lang gevoed heb; ik had ze eens verzuimt om eeten te geven, doe aaten ze malkander op, dog haare gewoonlyke spyze weêr krygende, lieten ze 't woeden vaaren. Ze waren zeer gaauw in 't loopen, ze veranderden in October, en des volgende Jaars in Maart kwamen daar bruine Uiltjes uit, die op yder vleugel een witte vlak hadden.

De gemeene Irias van Duitschland, of de Wilde van de *Pinax* van Casparus Bauhinus (Lisch, welriekende Lisch alias Kulmus) verspryd zyn wortel schuins en krom langs de oppervlakte van de grond: zy is dik, van elkander gescheiden door knobbels, gevende van zig een goede reuk, na dat haar overtollige en scherpe humeur vervlogen is. Zy brengt voort eenige bladeren van een duim breed, ronde, een half el lang, gelykende na een zwaart: in 't midden van haar doet zig op een regte stam, takagtig, glad en hart, gepoeyert als of het met meel of asch bedekt was, dewelke zig zeer ligtelyk los maakt, hebbende vier of vyf knobbels of knotten, dewelke ieder een blad voortbrengen, dog kleinder als die van beneden, nog ook zoo groot niet, na mate dat ze na boven naderen, omvattende haar stam zonder steel. In het begin van de Lente komen de bloeizels als zekere opgerolde vliezen, zy zyn als van een enkeld stuk, en verdeeld in zes deelen, met een zuiltje, voorzien met drie bladeren. Haar kelk verandert in een Vrugt, die langwerpig rond en driehoekig is, onderscheide door drie kamertjes, waar in opgesloten zyn eenige platte zaatjes, leggende d'eene boven op de andere.

XXXII

XXXIII

XXXIV

XXXV

XXXVI.

Breêwegbladen. *Plantago major.*

DEze Bladeren zyn het voedzel van een groene Rups die zeer traag in 't gaan is, ik heb ze met dit Kruit gevoed tot in Augufti, wanneer ze veranderde in een bruine Pop, in December kwam daar zulk een bruine Uil uit gelyk onder verbeelt is.

De bladeren van deze Plant zyn lang, breed en hairagtig, zynde yder van dezelve gemerkt als met zeven zenewtjes, die langs de bladeren heen loopen, alwaar uit onftaat, dat eenige Kruidkenners haar noemen *Septinervia*. Hare bladeren zyn gehegt aan eenige fteeltjes en op de grond nederleggende. Tusfchen haar fchieten op eenige ftammetjes ter hoogte van een voet, rond, moeyelyk om te breeken, kaal, dragende aan haar topeinden eenige lange aaren, dewelke eenige kleine witagtige of purperagtige bloempjes onderfteunen. Yder van deze Bloemen is een pyp van onderen geflooten, en vaasgewys van boven, gekarteld in vier gedeeltens, en voorzien van verfcheide vezelen. Op deze Bloem volgt een vleesagtige fchil, ey-rond, fpits of hoekig, die zig dwars opend als een Spaans Zeepdoosje, in zig bevattende eenige langwerpige of ey-ronde zaden, van een roodagtige koleur. Deze is dezelve Plant, dewelke Tournefort befchryft onder de naam van *Plantago latifolia finuata*.

XXXVII.

Roode Aalbeffen. *Groffularia Hortenfis, majore Fructu rubro.*

ZUlke graauwe Rupfen heb ik op deze Boompjes gevonden, en met de bladeren gevoed tot in 't begin van December, doe veranderde ze in een Kaftanjebruine Pop, des volgende Jaars in Februari kwam daar een fchoon wit en fwart geftreept Uiltjen uit, 't welk groene eiertjes leide.

XXXVIII.

Fenkel. *Fœniculum Hortenſe.*

OP dit Gewas vint men een ſchoone Rups, welkers geheele lyf groen is, met ſwarte banden, gelyk Fluweel, daar op Oranjekoleurde ſtipjes zyn. Ze geeft een aangenaame reuk van zig, als men ze aanraakt dan ſteekt ze aan 't hooft twee Oranjekoleurde hoorntjes op, ze maakte zig vaſt en veranderde in een groene Pop die allengskens graauw wierd: uit deze Pop is de ſchoone Kapelle, die by de Liefhebbers genaamt word Baſſe la Reine, in April en Mai, ook wel in December te voorſchyn gekomen, die ſchoon geel en met ſwart verçiert is.

De ſtammetjes van deze Plant zyn vyf of zes voeten hoog, regt, hol, van een bruine groene koleur, takagtig, vervult met een ſponsagtige pit. Hare bladeren zyn gehakkelt in lange draatjes, van een donker groene koleur, hare topeinden onderſchragen eenige breede Kruikers of Zonneſchermtjes, zynde geel, welriekende, op dewelke eenige bloempjes zyn, na de wyze van een Roos op het topeinde van de Kelk, in 't gemeen van vyf bladeren: na dat de bloem is afgevallen, zoo word de kelk een Vrugt van twee langwerpige afgeronde korrels, op haar buiten zyde ingegroeft, zwartagtig, plat aan haar andere kant.

XXXIX.

Munt. *Mentha hortenſis, verticillata.*

DIt Kruit is het voedzel van een ſchoone witte groengeſtreepte Rups, als men ze aanraakt, dan ſlingert ze het hooft veelmaal heen en weêr, ze maakte een dun geſpin en veranderde in een bruine Pop. In Auguſti kwam daar een bruine, gelyk met goud gezierde Uil uit.

Ik vond ook zulk een klein geelagtig Rupsje op dit Kruit, deze veranderde van koleur en wierd Roozenroot, maar ze ſtierf.

In 't Jaar zeventien hondert vond ik in Suriname diergelyke Rupſen op een Kruit genaamt *Callelou*, zynde in 't gebruik gelyk hier de Spenagie. Den agt-tienden Maart veranderde ze in Popjes, den zes en twintigſten dito kwamen daar uit houtvervige Uiltjes, gelyk boven verbeelt is.

Deze Plant doet zyn ſtammetje uitſchieten tot de hoogte van [illegible] voeten, takagtig en roodagtig. Haar bladeren zyn langwerpig, byna rond, redelyk breed, ſpits en rondom haare kanten gekartelt, en een weinig hairagtig. Hare bloemen zyn als een [illegible], en langs de takken na boven geſchaart met aaren Deze bloemen worden onderſteunt door kelken, geſchikt als hoornen, aan hare kanten gekartelt. Na dat zy afgevallen zyn, zoo volgt aan een yder daar op vier kleine zaden, opgeſloten in de kelk van haar bloem. De reuk van deze plant is lieflyk, balſemagtig en geurig. Johannes Bauhinus noemt ze *Mentha verticillata, minor, acuta, non criſpa, Ocymi odore.*

XXXVI

XXXVII

XXXVIII

XXXIX

X L.

Ridderſpoor. *Conſolida, regalis, hortenſis.*

OP dit Bloemgewas vint men een Rups, die ſchoon van koleur, çierlyk geſtreept en geſtippelt is, maar ze is zeer traag in 't gaan. Ik heb ze gevoed tot in 't laatſt van Juli, doe veranderde ze in bruine Popjes, 't volgende Jaar in Mai kwamen daar uit zulke ſchoone Roozenroode, wit en ſwart geçierde Uiltjes, die zeer traag in 't vliegen zyn.

De bladeren van deze Plant zyn gekarteld in lange deelen, (zeer diep ingeſneden) en byna even dun als de bladeren van de Venkel; zy heeft aan haar uiterſte toppen bloemen in ordre geſchikt na de wyze van aaren, en yder van deze bloemen is t'ſamengeſteld uit verſcheide ongelyke bladeren, van dewelke vyf grooter zyn als de andere, en in de rondte geſchaart. De bovenſte ſtrekt zig uit over de benedenſte, op een wyze als een ſpits hoorntje, verbeeldende een Spoor, en zy ontfangt in deze Spoor de Spoor van een ander blad. De Vrugt is te ſamen geſtelt uit drie ſwartagtige korrels, in zig bevattende een geſwarte en hoekige Zaden. Pit. Tournefort noemt deze Plant *Delphinium hortenſe, flore majore, ſimplici, ex cæruleo, purpureo.* Dodoneus *Flos Regius.*

X L I.

Melden. *Atriplex ſylveſtris.*

OP de ſteel van een blad vertoont zig een overentſtaande Rupsje, in diervoegen weten ze van het eene blad op het ander te komen, als zy 't maar bereiken konnen, haar koleur is bleekgroen, onder myn bewaring veranderde ze in Auguſti in een bruin Popje. In het volgende Jaar kwam daar een Kapelletje uit, van koleur gelyk een verwelkt blad.

Diergelyke Wormpjes vint men op alderlei gewas dat veel Luisjes heeft, die gebruiken ze tot hare ſpyze. De Wormpjes leggen maar ſtil, wanneer de Luisjes rontom hen lopen, die zy dan met haar ſnuitje weten te vatten, en al het vogt uitzuigen, en laten het ledige vel leggen. Ze veranderen in bruine Tonnetjes, en daar uit komen zulke Vliegen, gelyk in de Figuur verbeelt is.

Het ſtammetje van deze Plant groeit ter hoogte van een voet, redelyk dik, regt, takagtig, hebbende lange, ſpitſe en holhoekige bladeren. Hare bloemen komen voort als boſſen of als aaren: yder van haar is voorzien met vyf of zes rootagtige vezelen, onderſteunt door een kelk, ingeſneden tot aan de grond toe: haar zaad is dun, byna rond en plat, omvat in een doosje gelyk als geſtarnt, dewelke aan de bloem tot een kelkje verſtrekt heeft. Op dezelve Plant van de Melde vind men nog een andere ſoort van Vrugt, die niet voorafgegaan is door eenig bloeizel. Deze Vrugt is t'eenemaal plat, en gemeenlyk afgerond, rondom afgeſneden en te ſamen geſteld uit twee bladeren, zynde de eene geplaatſt boven den anderen met kleine bochels: zy bevatten in haar vouwen een plat en byna rond Zaad. Deze Plant ſchynt dezelve te zyn, dewelke Morison beſchryft onder de naam van *Atriplex ſylveſtris, annua, folio deltoide, triangularis, ſinuato & mucronato, haſtæ cuſpidi ſimili*; en Raii onder die van *Atriplex ſylveſtris folio haſtato ſive Deltoide.* De beſchryvinge van deze laatſte Auteur is goed. Daar is veel waarſchynlykheid dat dit is het ſoort, 't welk Dodoneus noemt *Atriplex ſylveſtris.* Wy hebben geen ſoort van de Melde, die meer eigenſchap heeft met die in de tuinen waſſen als deze. Caſparus Bauhinus heeft geen reden gehad van die te voegen by de *Cynorambe* van Cæſalpinus, dewelke die aangenomen heeft voor een Plant die niet en bloeide.

XLII.

Swarte Populier. *Populus nigra.*

OP deze Boom groeijen veeltyds ronde knobbels, als men ze onryp opent dan zyn ze ledig, maar ryp zynde openen ze zig zelf, en vertoonen ons zesderlei differente Diertjes, waar van 'er twee konnen vliegen, en fteeken gelyk de Muggen; dog het eene is wat kleinder als het andere: de andere vier zyn kruipende Beesjes, mede van malkander verfchillende, zo in gedaante als groote, de geftalte van het kleinfte kan men niet wel bekennen als door een vergrootglas. By deze vier Diertjes legt een druppel taay Water, van groote als een witte Erret, het grootfte van deze vier Diertjes eet de andere drie op; als dit zyn voedzel geconfumeert is, dan verandert het in een blaas, na twaalf dagen komt daar een wilde Bye uit, gelyk in de figuur verbeelt is.

Deze Boom doet in den beginne van de Lente uitfchieten kleine knopjes of beginfels van bladeren, omtrent zo groot als kappertjes, fpits, langwerpig, van een geelagtige groene koleur. Dit is 't geen men in 't Latyn noemt *Gemmæ feu oculi Populi nigri*, en in 't Franfch *Yeux de Peuplier*. Deze knoppen of fpruitjes verfpreiden zig uit in breede bladeren, fpits, gelyk als de eerfte bladeren van de Klimop, wat dunder, rondom een weinig gekarteld, effen, glad, vaftgehegt aan dunne en lange fteeltjes. Deze Boom is onvrugtbaar of mannelyk, en brengt niet voort als bloeifels zonder Vrugt, of vrugtbaar of vrouwelyk, en brengt Vrugten zonder bloeifel. De Vrugten van de fwarte vrouwelyke Populierboom zyn als vliesagtige doosjes, langwerpig, groen, gefchaart aan troffen: ryp wordende openen zy zig in twee kromme of omgeboge deelen, in zig bevattende eenige zaaden, voorzien als met eenige vedertjes.

XLIII.

Lattouwbloeizel. *Lactuca capitata, florens.*

DEze Rups graauw zynde, met een donkere ftreep over de rug, ftroopte haar vel af, en verwiffelde haar koleur in donker bruin. Ik heb ze met Lattouw gevoed tot in 't laatfte van Augufti, doe veranderde ze in een bruine Pop, in September kwam daar een Uil uit, welkers bovenfte vleugels bruin, en de onderfte met het lyf blaauwagtig waren.

De bladeren van deze Plant zyn groot, geplooit, witagtig, doordrongen met een melkagtig zap. Hare ftam opgegroeit zynde, verdeeld zig in veel takken, voortbrengende aan hare topenden kleine geele bloempjes, die ruikers worden, als een half lofwerk, onderfteund door een langwerpige dunne kelk, te famen gefteld van fchobagtige bladeren. Op deze bloemen volgen langwerpige zaaden, van beide de einden fpits, van een afchverwige koleur, voorzien met een foort van vedertjes.

XL

XLI

XLII

XLIII

X L I V.

Kleine Brandenetelen. *Vrtica urens, minor.*

ZUlk een geele, ſwartgeſtreepte Rups heb ik met dit Kruit gevoed tot in Juni, doe veranderde ze in een Pop, na veertien dagen kwam daar een Kapelletje uit, die onder bruin, en boven donker Oranjekoleur met ſwarte plekken en ſtreepen geçiert was. Als deze Rups in September verandert, dan blyft de Pop zo vaſtgemaakt zynde, tot in 't Voorjaar, alsdan komt daar eerſt de Kapelle uit. De Pop gelykt zeer wel na een gebakert kindeken; eenige ſchynen als vergult, uit zommige komen Maaden te voorſchyn, die veranderen in Tonnetjes, en daar komt dan uit elk een goutagtig Vliegjen, ik heb ook wel in den drek van deze Rupſen Maaden g vonden, die mede in Tonnetjes veranderden, waar uit na veertien dagen Vliegen te voorſchyn kwamen.

X L V.

Koolbloeizel. *Flos braſſicæ viridis.*

DIt zoort van geele Rupſen, groen en ſwart geſtippelt zynde, geneert zig op de Kool, die zy zomtyts zo kaal afeeten, dat niets overblyft als de ſteelen der bladeren. Als ze vroeg in 't jaar veranderen, dan komen daar in veertien dagen Kapellen uit, die men in 't gemeen Witjes noemt, maar als ze laat veranderen, dan blyft de Pop den geheelen Winter over, en komen eerſt in Mai uit. Ik heb deze Rupſen gevoed, en bevonden dat zig eenige neêrlyden of ze dood waren, doe kropen daar een meenigte Maaden uit haar lyf, die in Tonnetjes veranderden, dan ſpon de zelfde Rups ze alle aan malkander, en ſtierf; maar de Tonnetjes leverden na twaalf dagen elk een Vliegjen uit.

De bladeren van deze Plant zyn lang, van een roodagtige groene koleur, gehegt aan lange ſteelen, dik, teeder, gekarteld aan eenige van haare kanten. Haar bloem beſtaat uit vyf bladeren, kruiswys geſchaart, wit van koleur. Uit de kelk komt voort een zuiltje, 't geen eindelyk word als een lange Peulvrugt, ſmal, langwerpig rond, ſpits, vervult van byna ronde zaden, afgeſcheiden door twee kamertjes.

X L V I.

Muskusbloem. *Jacea moſchata, purpurea.*

OP deze Bloem heb ik zulk een hairige bruine Rups gevonden, ze eet ook ander Bloemgewas meer. Zy maakte van haar eige hair een geſpin, en veranderde in een ſwarte Pop, en bleef zo de Winter over. Des volgenden Jaars in Maart kwam daar een wit, met ſwarte ſtreepen en vlakjes geçiert Uiltjen uit, gelyk by de Figuur verbeelt is.

De eerſte bladeren van deze Plant gelyken na die van de Sichorie, alias Suikerei, want deze zyn een weinig doorſneden, maar gene die gehegt zyn aan hare ſtaammetjes, zyn ſmal, ſtyf, en een weinig hard. De ſtammetjes zyn hol, beſwaarlyk om te breken, en zagthairig. Hare bloemen zyn gehegt door Ruikers op ſchobbigtige hoofden, van een purperagtige koleur. Op de Bloem volgen eenige bruine Zaden, beladen met eenige hairagtige vedertjes.

X L V I I.

Pruimen. *Fructus Prunorum.*

DEze Boom geeft het voedzel aan een ſchoone geele geborſtelde Rups, met een roode punt agter op de ſtaart, wanneer ze zig uitrekt dan vertoonen zig vier ſwarte als Fluweele ſtreepen dwars over 't lyf: ik heb ze gevoed tot in 't laatſte van Auguſti, doe maakten ze een wit bordig geſpin, en veranderden in Popjes, uit zommige kwamen in September, en andere des volgenden Jaars in April graauwe Uiltjes uit, die ook graauwe eiertjes leiden.

XLIV

XLV

XLVI

XLVII

XLVIII.

Malva. *Malva, folio hæderacco.*

DIt Bloemgewas is het voedzel van een dikke bruine Rups, wanneer ze veranderen dan rollen ze een blad in malkander en maaken een blaauwe Pop. Zommige hebben my nog in November Kapellen uitgelevert, die van een groen gemengelde koleur waren, zy bleven ook wel in haar blad tot des volgenden jaars in Januari, als wanneer daar diergelyke Kapellen uit kwamen, gelyk gezegt is.

Deze Plant brengt voort ſtammetjes van anderhalf voet lang, rond, redelyk dik, takagtig, hairig, meestyds nederleggig, en breiden zig voor 't meeſte gedeelte uit langs de grond. Hare bladeren gelyken na die van de Klimop. Hare bloemen zyn klokswyze geformeert, wyder tot aan de beneden kant toe, in vyf deelen gekarteld, onderſteunt door lange, tedere en hairagtige ſteeltjes. Deze bloem is beſloten in een dubbelde kelk, hebbende de eerſte drie inſnydingen en de tweede vyf. Daar klimt uit de kelk een ſtyltje, vaſtgehegt aan de benedenſte kant van de bloem, waar uit voortkomt een platte, ronde en ſomtyds ſpitſe Vrugt, gelykende na een kleine navel. Het beſluit in zig eenige dunne zaden, dewelke de gedaante hebben van een klein Niertje. Ceſalpin heeft het merkteken van de Malva volmaaktelyk wel gekent, aangezien hy zegt dat haar bloemen als een bekke zyn, dat haar vrugt is ſamengeſtelt uit veele doosjes, geſchaart rondom als om een As of Aſch, dewelke yder in zig bevatten een Zaad.

XLIX.

Angelier. *Caryophillus purpureus.*

DEze zoort van Rupſen vint men des daags onder de Aarde, en des nagts komen ze uit, zy eeten alderlei Kruiden, dog voornamelyk de Angelier; ze zyn van onderen ligtgeel en van boven bruin. Zy veranderen in 't laatſte van Auguſti in Popjes, na veertien dagen komen daar Uiltjes uit, gelyk boven op de Bloem verbeelt is.

Eenige dezer Rupſen ſtil leggende, kropen daar Maden uit, die in Tonnetjes veranderden. Na veertien dagen kwamen daar groote blaauwe Vliegen uit.

Uit de wortel van deze Plant ſchieten eenige ſmalle, lange, harde, dikke, groene, ongekartelde bladeren, gehegt by paren rondom de ſtam. Uit het midden van haar verheffen zig veel ſtammetjes van een verſcheide hoogte, zynde ronde, harde en effen, dragende in hare uiterſte toppunten eenige bloemen, dewelke yder hare bladeren hebben, in de rondte geſchaart, zynde beneden ſmal en boven breed, onderſteunt door een kelk, dewelke is een vliesagtige en langwerpige buys of pyp, daar uit voortgroeit een gedeelte van de bloem, dewelke in 't vervolg een rond langwerpige vrugt word, omſlingert van zyn kelk, ſig openende door de punt, vervult met platte en als gebladerde zaden.

L.

Eike Boom. *Quercus, cum Fructu.*

DEze Rupſen waren groen en geel geſtreept, haar vel afgeſtroopt hebbende, wierden ze uit den bruine, en doe ze grooter zynde nog eens vervelt hadden wierden ze donker root. Ik heb ze met deze bladeren gevoed tot in September, doe veranderden ze in bruine Poppen; in December kwamen daar bruine, geele en witgeplekte Uiltjes uit.

Op een der bladeren vertoont zig een ronde knobbel, 't welk een ſoort van Galnooten is. Deze in Schwalbach in 't jaar 1684. in Juli, in tegenwoordigheid van eenige Medicinæ Doctoren geopent hebbende, vonden wy regt in 't midden een hol, daar in een klein rond zaatjen lag; na twaalf dagen hervatten wy deze obſervatie weêr, en eenige geopent hebbende, vonden wy in elk een Galnoot twee holtens gelyk een klokhuis in een Appel, in elke holte lag een wit Wormpje, maar terwyl myn gelegentheid vereiſte om van daar te reizen, konde ik hier in geen verder onderzoek doen, laatende de reſt voor andere Liefhebbers.

Deze Boom is regt en dik, verſpreidende hare takken uittermaten in de breedte. Haar ſtam is overtrokken met een ruwe ongelyke ſchorſe, zynde als gekerft, roodagtig en dik. Hare bladeren zyn langwerpig, breed, zeer diep als groote tanden ingeſneden, of als diepgaande golven vaſtgehegt aan korte ſtaarten. Haare bloemen zyn als langhangende groene ſtaartjes te ſamen geſtelt uit kleine kluwentjes, die gehegt zyn rondom een dun ſtammetje; deze langhangende groene ſtaartjes laten na haar geen vrugt. De Vrugten komen te voorſchyn ontrent plaatſen die van de bloem afgeſcheiden zyn, en zyn te ſamengeſtelt uit drie buizen. Zy groeijen in een kelk, te ſamen geſtelt uit kleine hoekagtige bladeren. Hare Vrugten worden Akers genaamt: zy zyn van de dikte der Olyven ey of langwerpig rond, zynde door het einde, die aan de boom vaſthoud, ingeſchoten, yder beſloten in een harde en gryze kelk, 't geen men in het Latyn *Calyx* of *Cupula* noemt, ter oorzake dat ze na een kleine beker gelykt. Deze Aker heeft een ſchorſe zoo hard als leer, blinkende, glad, groen in den beginne, maar die naderhand ryp wordende, geelagtig word. Onder deze ſchorſe word men gewaar een ſoort van een Amandel of van een hard zaat, te ſamen geſtelt uit twee quabben. Deze Vrugten zyn aan de boom vaſt of door lange of korte en dunne ſteeltjes. Deze Boom, waar van men hier de beſchryvinge en de gedaante ziet, is de *Quercus latifolia mas, quæ brevi pediculo eſt*, van Caſparus Bauhinus, of de *Quercus vulgaris brevibus pediculis* van Johannes Bauhinus. Het is zeer beſwaarlyk ontrent dit ſoort met waarheid te kunnen betuigen, of de verſcheidentheden, dewelke men bevind, veranderlykheden zyn die uit dezelve Vrugt voortgroeijen. Om daar over een beſliſſend beſluit te makên, zoo moeſte men voor eerſt zorg dragen, gelyk als de Heer Tournefort in zyn *Hiſtorie van de Planten, dewelke ontrent Parys groeijen*, zegt uit te kiezen de vrugten van deze Boomen, die op zig zelven in verſcheide Landſtrecken te zaaijen, en na veele jaaren naauwkeurig waar te nemen of zy geſtadiglyk dezelve ſoorten voortbrengen, dan of 'er verſchillende zyn voor den dag gekomen.

XLVIII

XLIX

L

L I.

Blaauwe Viole. *Viola Martia, purpurea.*

DE Honigbye heeft haar oorſprong uit een ſtilleggend witagtig Wormken, gelyk onder ter regterhand verbeelt is, en verandert allengskens in de twede geſtalt, waar aan zig zes pooten vertoonen, en gaat zoo voorts in de derde gedaante, die zig met vlerken en ook bruiner vertoond, tot dat ze eindelyk tot zulk een weezen komt, gelyk ze boven de Viole komt aanſnorren.

Dit Wormken, 't welk aan een ſteeltje van een bloemken kruipt, genaamt Zeitelmade, is witagtig, met een donker roode kop, het voegt zig wel in de Byekorven, en aaſt op de Wormkens of Popkens daar de Byen uit voortkomen, en veroorzaakt daar door groote [illegible] aan dit [illegible] leg als zyne tyd verloopen is maakt hy een wit geſpin, en verandert in een bruin Popken, gelyk zig op een blad dezer bloemkens vertoont. Na veertien dagen komt daar een zulk mooy Uiltjen uit, boven op een dezer bloemkens verbeeld, 't welk na eenige dagen eiertjes legt en ſterft.

Deze Plant is dezelve dewelke Caſparus Bauhinus *Viola Martia, purpurea, flore ſimplici* noemt. Zy doet uit haar wortel voortkomen veel breeder bladeren, gelykende na die van de gemeene Malva, byna rond, aan haare randen tand wyze gekartelt, groen, vaſtg hegt aan lange ſtaarten. Dan komen boven haar dunne ſteeltjes, die een yder van haar onderſchragen een zeer aangename Bloem van een ſchoone purpere of blaauwe koleur, trekkende uit den bruine, van een ſoete en aangename reuk. Deze Bloem is te ſamen geſteld uit vyf bladeren, voorzien van een ſoorte van een ſpoor, of van een vlesnet, die onderſteunt worden door een kelk, verdeeld tot aan de benedenſte voet in vyf gedeeltens. Het eye neſt op de bodem van de kelk werd, als de bloem afgevallen is, een kogelswyze Vrugt, beſtaande uit drie hokken, dewelke zig openen als ze ryp is, op drie plaatsen, en verwerpen met kragt verſcheide byna ronde zaden, veel kleinder als die van Coriander, zynde van een witagtige koleur. Haar wortel is vezelagtig.

L I I.

Peerenbloſſem. *Pyrus florens.*

ZUlk ſlag van Rupſen vind men veel op Peer-, Appel-, en Karſſeboomen. Haar lyf is uit den ſwarte met geelagtige kwasjes bezet, voor hebbende drie klaauwen, in de midden agt ookergeele voeten, en agter nog twee diergelyke: eer ze tot haar verandering komen, vervellenze verſcheide maalen, maaken dan een wit geſpin, en veranderen in een bruine Pop, na veertien dagen komt daar een ſchoone Kapelle uit, zynde uit den ligt bruine, met veelderlei koleur geſtipt en geſtreept, ook zeer ſnel van vlugt.

In zommige dezer Popjes bevinden zig veel witte Maden, die in Tonnetjes veranderden, na twaalf dagen komt uit elk Tonnetje een ſchoon groen glanzend Vliegje te voorſchyn, gelyk onder aan verbeeld is.

Aan een ſteel kruipt een kleine witte Rups met een ſwarte kop, diergelyke vind men ook aan deze Bloſſem, deze komen des morgens uit haar geſpin om te eeten, dat ze zeer gaauw verregt hebben, als dan gaan ze weêr in hunne wooning, en ſpinnen dezelve altyd grooter. Tot een volkomene groote gekomen zynde, maken ze een wit geſpin, veranderen in een Popke, en gevolgelyk in een Motuiltje, dat dan, eiertjes gelegt hebbende, ſterft.

Deze Boom is veel hooger en regter als de Appelboom. Haar hout is geelagtig, hare bladeren zyn vry breed, rond of een weinig langwerpig: eindigende in ſpitsagtige punten, groen, maar witagtig aan het benedenſte einde. Het einde van het zuiltje eindigt als een langwerpig eyerneſt, in het midden hol, waar van de bovenſte rand een kroon formeert, verdeelt gelyk als een kelk, in vyf gedeeltens, Stersgewyze. De bloem heeft vyf bladeren, geſchaart als een Roos in de holligheden van de kelk; en wat verder twintig draadagtige vezels, dewelke groeijen uit de opening van de kelk. Het middelpunt van het bovenſte gedeelte van het eyerneſt levert uit vyf buizen, dewelke eindigen in een ruwe en rondagtige punt. Het Eyerneſt word een langwerpige en vleesagtige Vrugt, veel ſmalder na de ſteel als elders, zynde aan het ander einde van een navelagtige holligheid voorzien, geformeert door de inſnydingen van de kelk. Daar zyn veelderhande ſoorten, dewelke wegens haar gedaante, haar dikte, haar koleur, haar ſmaak en haar reuk verſcheiden zyn. Haar vlees is wit: in haar binnenſte heeft ze vyf huisjes, vervuld met eenige ſwarte korrels

L I I I.

Bloeyende Tuinkors. *Naſturtium hortenſe.*

MEn vind in de maand May op dit Kruid veel kleine Rupſen, zynde op de rug ſwart en onder wit, hebbende voor aan yder zyde drie ſwarte klaauwtjes, en verder aan weerzyde negen pootjes. In Juni maken ze een dun geſpin en veranderen in een bruin Popke; na weinig tyd komt daar een bruin geſprikkelt Uiltje uit, zynde gaauw, dog kort van vlugt.

Onder aan vertoont zig een ookergeele Worm, diergelyke heb ik in verrot hout gevonden; deze veranderen in Popjes: na eenigen tyd komt daar een bruin Torretje uit, hebbende een zwarte kop en pootjes.

Deze Plant brengt veel ſtammetjes voort ter hoogte van een voet, zynde vaſte, ronde en takkige ſtammetjes. Haare bladeren zyn langwerpig en zeer diep ingeſchakeld. Hare bloemen groeijen aan de toppen van de takken, zynde klein, waar van yder te ſamen geſtelt is uit vier bladeren kruiswys geſchikt. Van de kelk van de bloem groeit een gedeelte van een bloem, die een byna ronde vrugt word, zynde plat en gekloofd in haar bovenſte gedeelte, verdeelt in twee huisjes en vervuld met zaden, byna rond en roodagtig.

L I V.

Gierſt-Gras of Zaat-Gras. *Gramen Miliaceum.*

ZUlk zoort van ligt groene Rupſen, gelyk ter regterhand op een blad opwaarts kruipt, vind men op dit Gras: ze heeft voor aan weerzyden drie klaauwtjes, in de midden agt, en agter nog twee voetjes; ze verandert in een groen Popke, waar uit een ſchoon geel Kapelletje voortkomt, met bruine en ſwarte ſtipjes en ſtreepjes geçiert, heeft twee wit en ſwart geſpikkelde hoorntjes, ſchoone groene oogen, en is ſnel van vlugt.

Aan de andere zyde zit een krom gebogte Rups, deze vond ik op een Berkeboom, ze maakte een wit geſpin, veranderde in een ligt bruin Popke, en daar kwam een ligt en bruin geſpikkelt Motuiltje uit, gelyk boven de Rups verbeelt is.

Deze Plant is dezelve als het *Gramen Sylvaticum*, *paniculâ miliaceâ parſa* van Caſparus Bauhinus. Zy klimt wel ter hoogte van twee voeten. Hare bladeren zyn lang, ſmal, ſpits, teeder en groen. Tuſſchen haar in klimmen op eenige buizen of ronde ſtammetjes, omkleed met eenige bladeren, dragende op hare uiterſte toppen eenige roodagtige doornen, waar aan eenige vezelagtige bloemen vaſt zyn, waar van de kelk ſchubagtig is: na dat de bloem is afgevallen, zoo komen 'er eenige langwerpige en roodagtige korrels te voorſchyn.

LI

LI

LII

LIII

L V.

Gekrunkelde Patuk. *Lapathum acutum.*

OP dit Kruit vind men een ſoort van Rupſen uit den donker geele, met donker bruine ſtreepen overkruiſt, ze is voorzien met zes klaauwtjes, en achter met vier voetjes; in de Maand Mai veranderenze in een bruine Pop, waar uit in Juni zulk een wit bruin geſtreept Uiltje voortkomt, gelyk boven vliegende zig vertoont.

Ook heb ik met dit zelfde Kruit een zulk klein Rupsje gevoed, gelyk op de andere zyde met een kromme bogt voorgebeeld is, ze was eerſt donker Papegaygroen geſtreept, dog wierd allengskens geel en daar na bruin; ze was traag van gang, had voor zes klaauwtjes en achter nog vier voetjes, wanneer ze voortging bragt ze de achterſte voetjes by de voorſte: maakende met het lyf een hooge bogt, en vorderde dus haar weg: ze veranderde in Mai in een ligt bruin Popje, diens boven end had de gedaante van een Vogel kop. Na veertien dagen kwam daar een wit Motuiltje uit, hebbende roode oogen, ook een roode ſtreep over de vier vlerken, en rondom een roode zoom, zynde ſnel van vlugt.

Het Patientiekruid of de Lapathum met een ſpits blad van Caſparus Bauhinus is een zeer gemeene Plant, waar van het ſtammetje is hoog uitgegroeit, hol en roodagtig. Haare bladeren zyn een ſpan lang, ſpits, van een ſamentrekkende ſmaak, en een weinigje bitter. De bloemen zyn menigvuldig, mosagtig, met veel hairige vezelen, en een kelk van zes bladeren, waar van 'er drie groot en roodagtig zyn, en de drie andere kleinder en groen. Het gedeelte van de bloem, 't welk in 't midden van zyn kelk is, alwaar zyn korrel beſloten is, verandert in een Vrugt waar in bevat is een driehoekig gelykende na een Nier.

L V I.

Dubbelde Roos. *Roſa Centifolia rubra.*

DEze ſchoone Bloem is het voedſel van een ligt groene Rups, zynde langs het heele lyf met witte ſtreepen, op yder lid met een wit ſtipje, en onder nog met een geele ſtreep geçierd; ze heeft voor zes klaauwtjes, in 't midden acht voetjes, en achter nog twee diergelyke. In de maand Juni ſpinnen ze zich in het groene Roſenlof, en veranderen in een bruine Pop, in Juli komt daar zulk een Uiltje uit, gelyk boven verbeeld is, zynde ligt bruin, dier onderſte vlerken ſchuins gezien een gulde weerſchyn hebben.

Nog vind men aan 't groen der Roſenbomen zulk een ſoort van Wurmen, gelyk boven aan de Rooſenſteel te zien is. Deze Wurm leeft in de maanden Mai en Juni, hy is van koleur gelyk een Made, en met een vleeskoleurde ſtreep over den rug geçierd, hy bedient zig ſtilleggende ter ſpyze zulker kleine Vliegjes, die geſtadig rondom hem ſwerven, dog zo daar een over zyn lyf heen loopt, dat hy ze bereiken kan, dan ſtoot hy met een bezondere ſnelheid een ſnuit uit, en maakt dit diertje tot zyn gevangen, 't welk hy uitzuigt en laat de bolſter dan vallen; eindelyk begeeft hy zig ter verandering, en vervormt zig in een klaare bobbel ofte blaaze, na veertien dagen komt daar zulk eene Vlieg uit, gelyk op een Roſenknop getoond word, welkers in malkander gerimpelde vlerkjes zy met haar voetjes ontrent een half uur te regt ſtrykt, en daar van vliegt, hebbende een geelen kop, twee roode oogen, een groen boven-, een geel en ſwart onderlyf, en zes geele voetjes, ze is zeer langzaam en gemakkelyk te vangen.

L V I I.

Wilde enkelde Roosen. *Rosa Sylvestris major.*

AAn deze Rozen vind men zulke kleine ligtgroene Rupsen, hebbende voor zes klaauwtjes, en achter vier voetjes; in 't laatst van Juni veranderden ze in bruine Popjes, waar uit na veertien dagen zulke ligt bruine Motuiltjes te voorschyn komen, gelyk boven verbeeld is.

Beneden deze op een groen blad kruipt een kleine groen gespikkelde Rups, hebbende een swarte kop; ze veranderen in 't midden van de maand Mai in ligtbruine Popjes, in 't begin van Juni komt daar een Motuiltje uit, zynde de twee bovenste vlerken en de zes pootjes geel en bruin gestreept, de oogjes swart, en de onderste vlerken graauw.

Aan de andere zyde hangt meede een groene Ryp, hebbende een swarte kop, voor zes klaauwtjes, in de midden acht voetjes, en achter noch twee diergelyke. Deze heb ik met zulke enkelde Rozen gevoed tot in 't laatst van Mai, wanneer ze zich in malkander gerimpeld had, en stil lag; na weinig dagen kwam daar een witte Made uit, die veranderde in een ligtbruin Tonnetje, gelyk op de middelste Roos is aangeweesen. Na twaalf dagen kwām daar uit een klein blaauw Vliegje te voorschyn, gelyk mede een weinig hooger verbeeld is.

L V I I I.

Doove Netelen. *Galeopsis florens.*

ZUlk een ruige swarte met geele en witte stipjes geçierde Rups heb ik eenige tyd met dit Gewas gevoed, hebbende voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter noch twee voetjes; ze was zeer gaauw in 't loopen, in 't begin van Mai wierp ze haar huid af, en veranderde in een bruine Pop, gelyk onder te zien is; deze bleef onbeweeglyk leggen. In 't begin van Juni kwam daar uit een schoone Kapelle, welkers kop; bovenste vlerken, pooten en hoorntjes waren swart, de vlerken met geele plekjes, en de twee onderste vlerken met het lyf waren als Vermelion; haar vlugt was snel, dog meest tegen den avond.

Dit kleine Rupsje, zynde langs de rug groen en onder wit, geneert zig meede op dit Kruid. In Juni maakt het een wit gespin en verandert in een Tonnetje. Na twaalf dagen komt daar uit een geele swart gestreepte Vlieg te voorschyn.

Deze Plant is dezelve, dewelke Johannes Bauhinus noemt *Urtica iners, flore luteo*, en Casparus Bauhinus, *Lamium folio oblongo, luteum.* Zy doet uit haar voortkomen verscheide roode en vierkante stammetjes, dragende eenige bladeren die in gedaante de Malruvie vry nakomen, zynde hairagtig, zagt, tandswyze gekartelt, geschaart by paaren, vastgehegt door staarten, die in deze beneden veel langer zyn als in de geene om hoog. Haare bloemen zyn langs de tamelyk groote stammetjes wervelbeenswyze geformeert, zynde geel, en gemaakt als een smoel: yder van haar is een buis van boven ingesneden lipswyze. Wanneer de bloem vergaan is komen 'er vier langwerpige zaden te voorschyn, besloten in een doosje, 't welk daar voor zoo dienstig is geweest als de kelk voor de bloem. Dit doosje is gemaakt als een tregter, gekloofr in vyf punten. Dit is wel de voornaamste reden waarom de Heer Tournefort de soorten van doove Netels van de swarte Malruvie onderscheid.

LIV

LV

LVI

LVII

L I X.

Oker Noten Bloſſem. *Nux juglans florens.*

DEze ſchoone groene Rups, die langs het heele lyf met witte ſtreepen en op yder lit met witte ſtippen geçiert is, vind men op de Nooteboom, dog zeer zelden, tans heb ik ze gevonden en gevoed tot in 't begin van Juni, wanneer ze zig in de groene bladeren rolde, een dun wit geſpin maakte, en veranderde in een bruine Pop: binnen drie weeken kwam daar een Uiltje uit, welkers bovenſte vlerken, pooten en hoorntjes waren bruin, de vlerken met witte ſtreepjes geçierd, het lyf was ligter, de oogjes ſwart, en de onderſte vlerken gelyk goud weerſchynend, haar vlugt was des avonds, gelyk alle Uiltjes gemeenlyk doen.

Deze is een groote Boom, zeer tackagtig, makende een groote ſchaduwe. Hare bladeren zyn breed, groot, zennwagtig en groen. Haare groene of buitenſte ſchil is lang, hangende, van geſtalte en dikte van de Ruipen, te ſamen geſteld uit verſcheide bladeren, ſchubswyze geſchaart ter langte van een priem, en van een geele koleur. Het onderſte van deze bladeren is overdekt met verſcheide kruintjes, gemeenlyk vaſtgehegt door korte hairige vezeltjes, zoo zeer dat men moeite heeft om ze gewaar te worden. Hare Vrugten groeijen op dezelve voet die de Noten voortbrengen, dewelke men in 't Latyn *Nuces* noemt. Zy zyn yder overdekt met een groene en vleesagtige ſchorſſe, onder dewelke gevonden word een harde ſchaal, zynde houtagtig, eyrond, of byna rond, 't welk men noemt een Notedop, en dewelke in zig beſluit een ſoort van een Amandel, verdeeld in twee of vier deelen, zynde mergagtig, vleezig en wit, gelykende in eenig opzigt na kleine breyntjes, op een ongemeene wyze overtrokken met een dun en fyn vlies, dewelke daar als tegen aan vaſt is; maar die 'er zeer ligtelyk van afgeſcheiden word. Deze kleine leden van de Note worden geſcheiden door een hard en houtagtig afſchutſel, 't welk men het middelſchot noemt. Het hout van de Noteboom is hard, digt, gevlamt op verſcheide plaatſen, en overdekt met een dikke en aſchverwige ſchorſſe.

L X.

Purpere Nachtveil. *Viola matronalis purpurea.*

MEn vind aan dit Bloemgewas een ſoort van lange dunne Rupsjes, hebbende voor zes klaauwtjes en achter ook zes voetjes; wanneer ze voort willen dan zetten ze het agterſte lyf by het voorſte, makende aldus met het lyf een hooge bogt, 't welk om de langte hares lichaams een raar figuur maakt, en gevolgelyk een wyde ſtap doen: ze veranderen in de Mai in een groen Popje, in Juni komt daar een ſchoon Kapelletje uit, zynde de kop en bovenſte vlerken ſchoon geel en bruin gefigureert, het lyf, de onderſte vlerken, de hoorntjes en pootjes bleek geel, de oogen ſwart, en gaauw in 't vliegen, gelyk ter rechterhand vertoont word.

Ter linkerhand bevind zig een groene Rups met een geele kop; ze heeft voor zes klaauwtjes, in de midden acht voetjes, en achter nog twee diergelyke; in 't laaſt van April maken ze een geel geſpin, en veranderen in een groen ſwart geſtippelt Popje, in 't midden van Mai komt daar een klein wit Kapelletje uit, haar vlugt is gering, zoo dat ze naauwlyks van de eene Bloem op de andere konnen komen.

De Violier of de *Viola Matronalis purpurea* van Tabernemontanus is dezelve Plant, dewelke Caſparus Bauhinus, en na hem Raii, Tournefort, en de Heer Boerhaave *Heſperis hortenſis, flore purpureo* noemen. Zy doet voortkomen ſtammetjes ter hoogte van twee voeten, zynde hairagtig, rond, en met merg opgevult. Haare bladeren zyn geſchaart langs de ſtammetjes by beurtverwiſſeling, gelyke die van het Rakettekruid, dog minder ingeſneden, tandswyze aan haar randen gekartelt, hairagtig en ſpits. De bloemen komen te voorſchyn aan de toppunten van kleine takjes, dewelke uit de holligheden van de bladeren voortſpruiten. Wegens haar gedaante gelyken ze na die van de Nagelboom, hebbende vier bladeragen of ſteeltjes, die kruiswyze geſchaart zyn. Daar op volgen lange, dunne, rond langwerpige peulen, geſcheiden in twee kamertjes, dewelke in zig beſluiten eenige langwerpige of ronde zaden. Hare wortels zyn houtagtig, klein en wit.

L X I.

Koren Rozen, Negelblom en Koorn Air. *Lychnis, Segetum & Siligo.*

OP deze Bloem, waſſende in 't Koorn, heb ik zulk een Rups gevonden, gelyk aan de ſteel kruipt; na dat ik ze gevoed heb, tot in 't begin van Juni, ſtroopte ze haar huid af, en veranderde in een bruine Pop, bleef alzoo hard en onbeweeglyk leggen tot in December, wanneer zulk een Vlieg te voorſchyn kwam, gelyk boven op de Bloem verbeeld is; zynde geheel ſwart, behalven in 't midden des achterlyfs was iets geel, hebbende vier klaar doorſchynende vlerken.

Dit Beesje, onder aan de ſteel des Koornairs kruipende, heb ik gevoed tot in 't midden van Juni, toen kroop het tuſſchen het Koorn in de Air, en veranderde in een ſwart root geſtipt Popje. In 't midden van Auguſti kwam daar zulk een Torretje uit, tans by onze jeugd bekend met de naam van *Lieven Heers Haantje.*

Tuſſchen beiden legt een witte Made, hebbende langs den rug een roodagtige ſtreep, zulker heb ik wel vyftig in een doode Muis gevonden en bewaard; na weinig tyds veranderden ze in Tonnetjes, na acht dagen kwam uit elk zulk een Vlieg te voorſchyn, gelyk onder op een groen blad zittende verbeeld is, hebbende een blaauw met ſwart geſtreept lyf, roode oogen, ſwarte pooten, en twee vlerken, die koleurde weerſchyn van zig geven.

De *Lichnis Segetum, rubra, foliis perfoliatæ* van Caſparus Bauhinus, is dezelve Plant, dewelke Tabernemontanus *Myagrum I ic vita quorundam* noemt. Zy brengt voort verſcheyde ronde takagtige regte ſtammetjes met een zagtwollig Catoen overdekt. Haare bladeren zyn drie vingerbreed lang, een en een half breed, vol, ſpits, wolagtig, pittig en wit. De kelk is geheel, gehaut, op de wyze van een buis, gemeenlyk uitgegroeft, ſomtyts uitgebreidt, hebbende een enge opening. De Bloemen groeijen aan de toppunten van de ſtammetjes, geformeert als een Angelier, hebbende vyf bladeren, zynde meer als de helft voorzien met twee of drie punten, dewelke gevoegt by die van de andere bladeren een Kroon formeeren. De Kroon heeft in het midden van deze Bloem een zeer verſcheidene coleur. De Vrugt is van een kegelswyze geſtalte, omwonden van zyn kelk, en opent zig by zyn punt. Zy is te zamengeſteld van drie of meer buizen. Zy bevat in zig eenige byna ronde en hoekagtige zaden, of na de gedaante van een nier. Cordus heeft daar van de bloemen zeer wel beſchreven: aangezien dezelve zyn te zamen geſtel uit vyf bladeren, gelyk als deze Schryver het heeft aangemerkt. Ondertuſſchen heeft hy ze alle afgebeeld onder de gedaante van een ſtuk: Zy zyn ontworpen of afgeſchetſt met vier bladeren in een gedaante waar van Dodoneus en Lobel zig hebben bediend: die, dewelke Tragus van deze Plant gegeven heeft en is niet al te wel. Daar zyn in de *Hiſtorie van de Planten van Lion* drie afbeeldzels van deze Plant, maar men ziet genoegzaam datze niet anders vertoonen als dezelve Plant. Ceſalpinus heeft 'er ook op drie verſcheide plaatſen van geſproken, te weten in het Hoofdſtuk van de *Glaſtum*, alwaar hy die genoemt heeft *Glaſtum ſponte Oriens inter Segetes*, en in dat van de *Rapum Sylveſtre*, alwaar hy gelooft dat deze is de Plant dewelke Dioſcorides onder deze naam beſchreven heeft.

De *Segetum* of *Siligo* is dezelve Plant dewelke Raii *Triticum Spica mutica* noemt, en Caſparus Bauhinus, en Pit. Tournefort *Triticum Hybernum, ariſtis carens* en Johannes Bauhinus *Triticum vulgare, Glumas triturando deponens.* Zy brengt verſcheide buizen van vyf voeten hoog, zynde regt, en by tuſſchen ruimten door knobbels bezet, van binnen hol, voorzien met eenige lange ſmalle bladeren, gelyk als die van het Hond-Gras, en ſpits in haar toppunten met lange airen; waar aan groeijen eenige bloemen by kleene halfſlagtige trosjes, zonder bladeren, te zamen geſtelt door eenige manlyke hairagtige vezelen, dewelke voortkomen uyt een kelk, beſtaande uit verſcheide ſchubben; na dat de bloem is afgevallen, zoo ſchynt het op de rug een langwerpige en gerondde korrel, ende gevorent aan de andere kant, en van binnen meelagtig en wit.

L X I I.

Vlierboom. *Sambucus cum flore albo.*

TEr linker zyde onder op een groen blad vertoont zig een ligt geele Rups, hebbende twee ſwarte ſtreepen dwars over 't lyf, achterwaars nog drie ſwarte ſtreepen langs 't lyf, een ſwart gebit, voor zes klaauwtjes, en in 't midden acht voeten: haar voedzel is de groene bladeren dezes Booms, haare volkomene groote bereikt hebbende, maken ze een wit geſpin en veranderen in een ligt bruine Pop, welke aangeraakt zynde zig ſterk bewegen: eindelyk komt daar een wit bruin geſtreept Uiltje uit, gelyk boven vliegende is verbeeld.

Onder ter rechter zyde zit meede op een blad een bruin Rupsje, heeft aan elk lit witte voetjes, deze eeten beide het blad en de Bloem dezes Booms, men vind ze ook wel op de Queeboomen, in de Mai maken ze een glanzend wit geſpin, en veranderen in een Popje: na veertien dagen komt daar zulk een ſwarte Vlieg uit, gelyk boven malkander word vertoond.

Op de Bloem kruipt een groen wit geſtreept Rupsje, welkers ſpyze mede deze Bloem is, ze zyn zeer gaauw: wanneer ze haar vel afſtroopen zyn ze vleeskoleur. In Auguſti maken ze een wit geſpin, en veranderen in een bruin Tonnetje, blyven in deze geſtalte tot des volgenden jaars. In Juli dan komt daar een ſwarte Vlieg uit met roode oogen, gelyk ter linker zyde by malkander verbeeld is.

Deze is een Boom van een middelmatige dikte en hoogte, die haare takken in de breedte verſpreid, ſomtyds is het een Boompje waar van de takken lang en rond zyn opgevuld met veel wit merg, en hebbende het hout een weinig dik, zynde de takken in den beginne groen en in 't vervolg grys. Zyn ſtam is overtrokken met een ruwe en gekloofde ſchorſe van een asagtige koleur, de baſt van de takken is zagter in het aanraken. Onder deze uitterlyke baſt vind men een die groen is. Zyn houdt is hardt en geelagtig, maar gemakkelyk om te klooven. Vyf of zes bladeren van haar zyn langs de eene zyde vaſt gehegt gelyk als die van de Notenboom; maar veel kleender gekarteld aan haare randen. Hare takken onderſchragen een Zonneſcherm, die wyd en breede is, waar aengehegt zyn kleene bloemen, geformeert als hoedtjes of roosjes op vyf plaatſen, zynde wit. Daar op volgen dikke beſſen gelyk als die van de Geneverboom, ronde, groene in het begin; maar ryp zynde, worden zy zwart, vervult met een hoogrood ſap, en bevatten in zig drie kleene langwerpige zaden. De lage Vlierboom of de wilde Vlierboom van de Pinax van Caſparus Bauhinus, genaamt *Sambucus humilis* of *Ebulus*, verſchilt van de Vlierboom, waar van ik nu ſpreeke, door zyn ſtam die met groente of kruidig gras omzet is, in plaats dat de ſtammen van de andere zyn van een Boompje, onderſcheiden door de bladeren, dewelke veel ſmalder, veel langer en van een ſterker reuk zyn.

LVIII

LIX

LX

LXI

L. X I I I.

Groote Klitzen. *Lappa major.*

NIettegenſtaande dit Gewas zeer bitter is, zo voed het nochtans zulk een ſoort van Rupſen, zynde op de rug bruin ſwart geſpikkelt, en van onderen flets geel; ze hebben voor zes klaauwtjes, en in de midden acht voetjes; in Juni veranderen ze in lever koleurde Popjes, in Juli komt daar uit een Uiltje, zynde de kop en bovenſte vlerken ook lever koleur met bruine en vergulde plekjes, het lyf en de onderſte vlerken flets geel, en gelyk verguld, hebbende zes bruine pooten, haar vlugt is des avonds.

Het Kliſſe kruid, zynde ook genoemt groot *Lappa* of *Arctium* van Dioscorides, van Caſparus Bauhinus, of de *Perſonata* van Johannes Bauhinus, brengt voort een dikke wortel, enkeld, een voet lang, regt opgaande, van buiten ſwart en van binnen wit, voorzien met vezelen: zy heeft zeer breede bladeren, wel van meer als een voet breed, ende op het einde ſpits, hebbende aan de eene en de andere zyde kleine oortjes ter plaatſe daar zy by de ſtaart zyn aangehegt: haar oppervlakte is hairagtig, donkergroen en wit van onderen. De ſtam klimt twee ellen hoog, zy is dik, regt, hoekagtig, wolagtig en roodagtig, en onderſteunt eenige bloemen, hebbende de gedaante van een hooft, dewelke groeijen op het einde van de takken met bloemwerk, als koortjes ingeſneden. Zy word onderſteunt door een kelk, te ſamen geſtelt uit veel ſchubben, dewelke eindigen in een ſoort van een na binnen omgekromt haakje, 't welk zig vaſthegt aan de klederen wanneer men het al te na bykomt. Na dat de bloem is afgevallen, formeren 'er zig eenige ſwarte korrels, zynde plat, omzet met eenige korte kuifjes, en die zeer ligt door de wind van malkander raaken. De Heer Rai vermeend dat Caſparus Bauhinus, die de Plant, dewelke *Arctium quorundam* in de Hiſtorie van de Planten van Lion genaamt word, met het Kliſſekruid vergeleken heeft. De zelve Schryver en keurt niet goed dat Parkinſon daar van een onderſcheide ſoorte gemaakt heeft. Ondertuſſchen is het zeker dat Caſparus Bauhinus het Kliſſekruid daar van onderſcheid, even als Parkinſon, en dat in de twee Drukken van de Pinax zy genaamt word *Lappa montana altera, lanuginoſa.*

L X I V.

Geele Steenklaver, ofte Meliloten. *Melilotus lutea.*

DEze onderſte groote Rupſen geneeren zich op dit Gewas, haare koleur is bleekgroen met bruine plekken çierlyk geteekent, ze hebben voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter noch twee voeten, en op ider lit des onderlyfs een bloed rood plekje; ze zyn zeer geſtoort als men ze aanraakt, in 't laatſt van Mai maken ze een wit geſpin en veranderen in een ligt peerſe Pop, in 't midden van Juni komt daar een ſchoon Uiltje uit, zynde de kop, 't lyf, de pooten, de hoorntjes en bovenſte vlerken graauw, met ſwarte en witte ſtipjes en ſtreepjes gefigureert, en de achterſte vlerken ſchoon vermelion rood, gelyk op een blad zittende vertoont word.

Zulk een grasgroene Rups, gelyk boven verbeeld is, heb ik in Juli op een Wilge gevonden, en met klaver gevoed tot in 't laaſt des voorſchreeven maands, wanneer ze veranderde in een violet Popje: des volgenden jaars in Mai kwam daar een ligt bruin donker geſtreept Uiltje uit, 't welk wel niet hoog, dog heel gaauw van vlugt was.

Deze Plant is dezelve als de *Melilotus fruticoſa lutea, vulgaris* of *officinarum* van Morison, en de *Melilotus officinarum* van Caſparus Bauhinus of de *Trifolium odoratum* of de *Melilotus vulgaris flore luteo* van Johannes Bauhinus. Zy brengt voort een of twee ſtammen van twee of drie voeten hoog, zynde rond, uitgegroeft, teer, takagtig, ledig. Drie bladeren van haar groeijen op een ſteel, gelyk als de na die van de Fenegriek, maar witter uitgekant of gepunt met lange airen, zynde byna altyd geel van koleur, ſomtyds wit, maar zeer zelden. Op haar volgen ſwartagtige doosjes, geſtreept, in haar kelk niet beſloten, gelyk als in het Klaverblad, waar van yder in zig beſluit een of twee ronde, eyronde, dunne en bleeke zaden. Haar wortel is lang, dun, buigbaar, vezelagtig en wit.

L X V.

Dubbelde geele Violier. *Viola lutea, pleno flore.*

DIergelyke donkergraauwe langs het lyf wederzyds met een witte ſtreep geçierde ruige Rupſen, gelyk onder op een groen blad zich vertoond, vind men op dit Bloemgewas, als ook op de Kruisbeſſen en Jodenkarſſen; haar kop is geel, als ook de zes voorſte klaauwtjes, en de acht middelſte en twee achterſte voetjes zyn graauw; in Auguſti veranderen ze in leverkoleurde Popjes, mede aan de andere zyde op een groen blad verbeeld, blyvende aldus in deze gedaante onbeweeglyk; des volgenden jaars in April koomen daar zulke Uiltjes uit, gelyk boven op de Bloem verbeeld is, zynde de kop, 't lyf en vlerken ligtgeel met ſwarte plekjes geçiert, en de oogen, hoorntjes en pootjes ſwart; haare vlugt is des avonds.

Boven aan de andere zyde op de Bloem vertoont zich een klein ligtgroen geel geſtipt Rupsje, deze heb ik met dit Bloemgewas gevoed tot in 't midden van Juni, wanneer ze een wit geſpin maakte, en veranderde in een groenachtig Popje; in 't einde des voorſchreven maands kwam daar een wit met graauwe plekjes geçiert Uiltje uit, hebbende twee graauwe hoorntjes en vier pootjes.

L X V I.

Koekkoeksbloem, en Gras. *Flos Cuculi, & Gramen vulgare.*

DEze Bloemen heb ik hier tot vervulling en cieraad bygevoegt; maar deze onderkruipende groote bruine ſwart geplekte geel en wit geſpikkelde Rups, hebbende op haar kop een kwasje ſwart hair, achter op een punt, gelyk een hoorntje, en aan beide zyden raare bosjes wit hair, die zoo laag afhangen, dat men de voeten niet zien kan, vind men in 't Gras, dat ze zeer gretig afweiden, zyn ook zeer genegen tot vocht; in 't midden van Mai maaken ze een geelachtig geſpin, en veranderen in een bruine Pop; in 't einde des voorſchreven maands komt daar uit een Uil te voorſchyn, gelyk boven te zien is, zynde flets geel, hebbende op yder bovenſte vlerk een bruine dwarsſtreep en twee witte plekjes met bruine randjes; ze leggen witte eiertjes.

Ook heb ik wel ondervonden, dat zich deze Rupſen ſtil nederleiden, en kwamen na weinig tyds uit yder Rups vier groote Maaden, die veranderden in Tonnetjes, waar uit zo veel groote Vliegen te voorſchyn kwamen.

LXII

LXIII

LXIV

LXV

L X V I I.

Bloeijende Haaneklootjes, of Spindelbomen. *Carpinus florens.*

HEt onderste dezer Prent vertoont ons een geele swart gestreepte en gestipte Rups, hebbende voor zes swarte klaauwtjes, in de midden acht, en achter noch twee geele voeten, ze zyn heel traag, als men ze aanraakt blyven ze tegens den aard van andere Rupsen stil leggen; ik heb ze met dit blad gevoed tot in 't laatst van Juni, wanneer ze een wit gespin maakte, zynde gelyk dun parkement, en als zilver glantzig, daar in veranderde ze in een bruine Pop; in 't midden des volgenden maands Juli kwam daar een violet Uiltje uit, welker bovenste rood geplekte vlerken schuins geçiert een schoonen weerschyn hadden; de onderste vlerkjes waren mede rood geplekt, haare vlugt is gering, zynde gemeenlyk veel by malkander in 't gras op de Bloemen; haare eyertjes zyn geel.

Nog zit ter rechterhand op een blad een grasgroen Rupsje, deze vind men ook wel op de Pruimeboomen, ze hebben voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter noch twee voetjes, geraakt zynde maaken ze veel sporteling; in Juli veranderen ze in een bruin Popje, en na veertien dagen komt daar een Uiltje uit, zynde de kop, hoorntjes, pootjes en bovenste vlerkjes leverkoleur met bruine streepjes, en de onderste vlerkjes graauw; haar vlugt is mede laag in 't gras.

Dit is dezelve Boom als de *Ostrys, Ulmo similis, fructu in umbilicis foliaceis* van Caspurus Bauhinus, en de *Fagus sepium*, gemeenlyk *Ostrys Theophrasti* van Johannes Bauhinus. Clusius noemt haar *Ostrys Theophrasti, Fagulus Herbariorum*, en Pluknet *Aceris cognata, oblongis, rugosis, serratis foliis ad Ulmum accedentibus, vasculis disjunctis, membranis foliaceis, seminibus ipsis appositis, pluribus consertis.* De takken van deze boom spreiden zig zeer veer uit, het hout daar van is wit, vast ende zeer hart, overtrokken met een witte schorsse die een weinig onefsen en witagtig is. Zy heeft de gestaante en het blad van de Heesterboom. Zy draagt aan eenige bladeren, die geschikt zyn als schubben langs een pees, eenige neerhangende groene steeltjes. Deze groene steeltjes leveren geen de minste vrugt uit. De Vrug en groeijen op de zelve takken en in eenige plaatsen die van die groene staarten zyn afgescheiden, omringt met kleine bladeren. Zy zyn steenagtig, gelykende na een kleine navel, uitgegroeft, yder met een kroon voorzien, en bevatten in haar holligheid een langwerpig zaad.

L X V I I I.

Duizendblad, Gerwe. *Millefolium terrestre florens.*

DIt boven op de Bloem zittend Beesje vind men ook wel op de Zuuring, zyn koleur is swart, 't heeft zes pootjes; in 't laatst van Mai verandert het in een geel Popje, gelykende wel een Hondskopje, na veertien dagen komt daar een swart Torretje uit, gelyk onder op de grond lopende is verbeelt.

Aan de andere zyde dezes gronds kruipt een klein beesje, 't welk ik in 't gras heb gevonden, zynde van koleur als een Luis, in 't laatst van Juni klampt het zich vast tegen het deksel van de doos, daar ik 't in voede, rimpelde zich in malkander, en wierd bruin en hard, na twaalf dagen kwam daar uit een klein rood en swart gestipt Torretje, gelyk mede op de grond vertoont word.

Caspatus Bauhinus noemt deze Plant *Millefolium vulgare album*, Johannes Bauhinus *Millefolium, Stratiotes pennatum terrestre*, en Dodonæus *Millefolium* of *Achillæa*. Het gemeene witte Duisendblad brengt voort stammen van een of anderhalf voet hoog, zynde styf, rond, hairagtig, takagtig na hare uiterste topenden en roodagtig Haare bladeren zyn alle geschaart aan eene zyde, en verbeelden een Pen van een Vogel. Zy zyn kersgewys ingesneden, dun en gelykende eenigermaten na die van de Kamillebladeren, van een tamelyke aangenaame reuk, ende van smaak een weinig scherp. Haare bloemen groeijen aan het bovenste van haare takken als bloemruikers zeer vast aan een getrokken en rond. Yder bloem is straalswyze geschikt, wit, ondersteunt door een langwerpige kelk, te samen gestelt uit verscheide bladeren als schubben op elkander. Als de bloem afgevallen is, komen 'er dunne zaden voor den dag. De Wortel van dezelve is vezelagtig, houtagtig en van een bruine koleur.

L X I X.

Acherbrem. *Flos Tinctorius.*

ONder ter regterhand op een groen blad zit een groene Rups, hebbende langs over den rug een fwarten, en onder aan weerzyde een witten ftreep; als men ze aanraakt blyft ze eenige uuren onbeweeglyk zitten; in 't midden van Juni maakt ze een wit gefpin met vierkante gaaten, gelyk een visnet, aangeraakt zynde maakt het Popje een geweldige beweeging, in 't begin van Juli komt daar een Uiltje uit, zynde ligt groen met witte en donkere ftreepen dwers over de vlerken en fnel van vlugt.

Ter linkerzyde onder op de grond legt een Karffeblad, daar op een fwarte Rups, hebbende boven op ider lit twee blaauwe kraaltjes, ider met een bosje hair verçierd, zynde de kop, de zes klaauwtjes, de acht middelfte en de twee achterfte voetjes ookergeel; in 't einde van Juni maakt ze een graauw gefpin, en veranderd in een bruine Pop, zynde aan de kop met fwart hair bezet; in 't midden van Juli komt daar een donker geele bruine geftreepte Uil uit, welker hoorntjes als vederen zyn, gelyk boven malkander verbeeld is.

Deze Plant is dezelve, dewelke Cafparus Bauhinus *Genista Tinctoria, Germanica* noemt. Johannes Bauhinus *Tinctorius flos*, Clufius *Genista tinctoria, Hispanica*, en de Hortus Eyftet *Genistella Tinctorum*. De ftammen van deze Plant zyn dik en rond, haare bladeren zyn langwerpig, fchil gtig als de plukvrugten, fpits, groeijende alleenig by beurtwiffeling langs de takken Haare bloemen zyn gefchikt na de wyze van geele airen, na dat de bloemen zyn afgevallen volgen daar op zeer platte fchellen, dewelke in zig befluiten eenige zaden, gelykende na een kleine Nier.

L X X.

Kleine Weegbladeren. *Plantago minor florens.*

OP dit Kruid aaft een lange ligtgroene Rups, langs 't lyf wit geftreept, en op ieder lit met een wit ftipje geçierd; in 't einde van Juni veranderen ze in bruine Popjes; in 't begin van Augufti komt uit elk een Uiltje, zynde de bovenfte vlerken wit met fwarte ftreepjes geçierd, en de onderfte vlerken graauw, de oogen en hoorntjes fwart, en vliegen 's avonds.

Zulke lange Wurmen heb ik in de aarde gevonden, ze waren van koleur gelyk Maaden, met een fwart kopje; ik heb ze bewaard tot in 't laatft van Juni, wanneer ze veranderden in donker geele Popjes; midden in Juli kwam uit elk een bruine Vlieg met klaare vlerkjes, vier pootjes om te loopen, en achter noch twee diergelyke, zynde recht uit geftrekt.

Cafparus Bauhinus, Pit Tournefort en Morifon noemen deze Plant *Plantago angustifolia, major*, Johannes Bauhinus en Tragus, *Plantago lanceolata*, Dodonæus *Plantago minor*, en Lobel *Plantago quinquenervia*. Zy brengt voort lange, fmalle, fpitfe en hairagtige bladeren, gemerkt met vyf ftreepen als of het zenuwen waren, dewelke zoo lang als ze zyn daar door loopen: daar op klimmen eenige ftammen van een voet hoog, zynde hoekagtig, geftreept ende uitgegroeft, dragende aan hare uitenden veel korter en veel dikker airen als die van de gemeene Weegbladeren, omkleed met bleeke bloemen, op dewelke volgen vleesagtige fchellen, in zig bevattende dunne en langwerpige zaden.

LXVI

LXVII

LXVIII

LXIX

L X X I.

Roode Lelien. *Lilium aureum.*

ZUlk slag van Rupsen heb ik op deze Bloem gevonden, ze was boven bruin donker gestreept en onder geel met klaauwtjes en voetjes voorzien, gelyk voornoemd; ik heb ze gevoed tot in 't einde van Juni, wanneer ze veranderden in een leverkoleurde Pop; in 't midden van Augusti kwam daar een ligt Uiltje uit, zynde ligt en donker bruin gefigureert; haar vlugt was s'avonds.

Onder op een blad leggen vier ronde vermelion roode beesjes, gelyk ik op deze Lelien gevonden heb, ze zitten op de groene bladeren ettelyke by malkander, en zuigen daar een groen sap uit, zynde dik gelyk gest, daar in leggen ze verborgen dat men ze niet en ziet; ik heb bevonden datze mede veranderen in een rood Popje, gelyk hoger op een blad verbeeld is; uit dit komt een rood Torretje, gelyk daar naast aan zich vertoond, deze geven een aardig gepiep van zich, als men ze in een geslooten hand dicht tegen 't oor houd; ze leggen ook roode eiertjes, en zulks ordentelyk op ryen, gelyk hooger op een blad te zien is, waar uit dan weer zulke beesjes komen, gelyk de eerste waren.

Deze is dezelve Plant, dewelke Casparus Bauhinus en Morison noemen *Lilium purpureo-croceum, majus*, Johannes Bauhinus *Lilium rubens* of *croceum majus*, Lobel *Martagon Chymistarum*, en Matthiolus *Hemerocalis* van Dioscorides. Men noemt het ook in de Fransche Taal *Lis de Notre Dame* of van *S. Antoine de Padoue*, dewyl dat ze bloeit op die tyd als deze Heiligen aangekomen. Zy zet voort een stam van twee of drie voeten hoog, met vlakken getekend, regt, rond, omringt met een menigte lange bladeren, naauwlyks zoo breed als die van de witte Lely, gehegt aan haar stam zonder staart, bleekgroen, blinkende, effen, zagt in 't aanraken, teeder, doordrongen met een ymagtig sap. Haare bloemen groeijen eerstelyk op haare toppen den als lange hoofden, dewelke de eene voor en de andere wat later zig openen, ieder derzelve te samengestelt uit zes stelen, van een Oranje koleur, van een lieffelyke reuk, in den beginne zeer aangenaam, maar die dikwils hoofdpyn veroorsaken als men daar te lang aan ruikt. Wanneer deze bloemen zyn afgevallen, zoo komen daar uit voort langwerpige vrugten, ingezet met drie hoeken en in haar lengte verdeeld door drie kamertjes, vervult met zaaden geboordt met een vleugeltje. Haar wortel is een bol zoo dik of dikker als een Noot, vleesagtig, witte samengestelt uit schubben die op de wyze van een hoofd geschikt zyn, van beneden voorzien met vezelen, en van een lymagtige substantie.

L X X I I.

Appelblossem. *Flos Mali.*

DEze geele ruige en met ronde dwarsstreepen geçierde Rups heb ik op een Appelboom gevonden, haar kop was bruin, hebbende achter dezelve twee blaauwe, en op ieder lit twee vleeskoleurde kraaltjes, de voetjes waren van de zelfde koleur, aan beide zyden was ze met bruine bosjes hair bezet; in 't begin van Juli schoof ze haar huid af, maakte een geel gespin met gaaten, gelyk een visnet, en veranderde in een leverkoleurde Pop, zynde langs 't heele lyf met bosjes hair en onder aan de punt met een kwasje bezet, geraakt zynde beweegde ze zig zoo sterk, dat ze verscheidemaalen omwentelde, na veertien dagen kwam daar een wit swart gefigureert Uiltje uit, hebbende twee breede roode hoorntjes, gelyk veeren, en achter de kop tusschen de hoorntjes een roode streep; ze was heel rad, haar vlugt was s'avonds.

L X X I I I.

Druivenbloſſem. *Vitis florens.*

DEze twee groote Rupſen zyn eenderlei aard, haar verſchil beſtaat alleen in de koleur, zynde de bovenſte bruin, en de onderſte groen, beide met ſwarte en witte ſtreepen en plekken geçierd, ze geneeren zich op de Wynſtok, wanneer ze eeten dan maaken ze zig wel een derde langer als of ze in haar ruſt zyn, haar dek is donker groen, en vertoond zich vyfkantig, dog de kanten rond, of 'er zes ſtaafjes tegen malkander gevoegt waren, gelyk by de onderſte Rups tot beter begrip verbeeld is.

't Is by my wel gebeurd, dat eenige der groene Rupſen zig neerleiden, en rimpelden zig kort in malkander, waar uit na weinig tyd zes Maden voortkwamen, deze veranderden in bruine Tonnetjes, daar dan uit ieder een donkerblaauwe ſwart geſtreepte Vlieg kwam, met roode oogen, en klaare vlerken als glas.

De bruine Rups veranderde in 't midden van Juli in een ligt bruine Pop, en bleef in deze gedaante tot des volgenden jaars in Mai, wanneer een ſchoone Uil te voorſchyn kwam, zynde de kop, 't lyf en bovenſte vlerken ſchoon Roſenrood met Papegaygroene ſtreepen en plekjes geçierd, de onderſte vlerken elk met een ſwart vlakje geteekend, en de oogen geelagtig groen, hebbende voor aan de kop tuſſchen de hoorntjes een dunne lange geele ſnuit, om haar voedzel te trekken, die ze kort in malkander konnen krullen, en onder de kop bergen: dit is myns dunkens billik voor een der merkwaardigſte en ſchoonſte veranderingen te achten.

De ſtam van dit Boompje is bogtig, overtrokken met een roodagtige baſt, voortbrengende veelderlei lange telgen, voorzien als met handen, waar door dat ze opkruipen en zig hegten aan de latten en naaſte boomen. Haare bladeren zyn groot, breed en byna rond, ingekorven, groen, blinkende en een weinigje ſtroef in het aanraken. Haare bloemen zyn klein, en geformeert als een tros, gemeenlyk te ſamengeſteld uit vyf ſteeltjes, geſchikt als een Roos, zy zyn van een geele koleur en welriekende. Haar Vrugten zyn ronde of eyronde beſſen, zynde de eene by den andere verzamelt als dikke troſſen, groen, ſcherp in den beginne, maar ryp wordende krygen ze een witte, roode of een ſwarte koleur, vleesagtig, vervult met een zoet en aangenaam ſap. Men noemt ze in 't Latyn *Uvæ*, in 't Franſch *Raiſins* en in het Duitſch *Druiven.* Zy bevatten in zig verſcheide ſpitſe korrels, maar zy hebben 'er gemeenlyk maar vier.

L X X I V.

Linden-bloſſem. *Tilia florens.*

GRoote en ſchoone Rupſen vind men op de Lindebomen, waar van hier onder een afbeelding, ze zyn leverkoleur wit geſtipt over den rug, het onderlyf is fletsgeel, op het agterſte lid ſtaat een blaauw hoorntje, en daar agter een geele plek, ze zyn ſtil en traag, dog als men ze aanraakt, ſlaan ze ſterk met de kop heen en weer, eeven als toornig zynde; wanneer ze volwaſſen zyn ſchuiven ze haar huid af, en veranderen in een ſwarte Pop; deze legt gelyk dood tot des volgenden jaars, in Mai komt daar zulk een groote fletsgeele groen gevlakte Uil uit; haare vlugt is des avonds.

De Lindeboom is een hooge boom, dik, vol takken. Haar baſt is effen, asgraauw of ſwartagtig van buiten, van binnen geelagtig of witagtig, en zoo buigzaam en gedwee dat ze dienſtig is om daar van eenige touwen, ja kabels te maken. Haar hout is zagt, zonder knobbels, witagtig, haare bladeren zyn by beurtwiſſeling gelegen langs de takken, zynde rond, dog op het einde ſpitsagtig, een weinig wolagtig, glanzig en tandswyze aan haar zyden gekarteld. Haare bloemen zyn aan vyf ſteeltjes geſchikt als een Roos, van een Citroen koleur en van een lieffelyke reuk: zy komen voort uit de holligheden van groote bladeren met een vry lange ſteel, en worden onderſteunt door een kelk die in vyf deelen geſneden is. Deze bloemen hebben een groote meenigte van zagte vezelen en een afgerond ſteeltje, dewelke veranderd word in een vliesagtige doos, zynde eyrond, wolagtig, alwaar men in vind twee langwerpige en ſwartagtige zaden.

LXX

LXXI

LXXII

LXXIII

L X X V.

Rozenkoleurde Akkerwinde. *Convolvulus minor purpureus.*

DEze groote foort van Rupfen vind men zelden, ze onthouden zig meeft in de Koornvelden, en geneeren zig van de wortelen dezes onkruits, haare koleur is ligt bruin, donker geftreept en geplekt, haar drek is mede gelyk in Fig. LXXIII. gezegt is. In 't laatft van Juli deed ik zulk een Rups in een doos met aarde, daar in maakte ze een ronde diepe groeve, daar in gegaan zynde dekteze dit hol met bladeren, en veranderde in een Pop, die voor groen en achter geel was, dog die wierd 's anderendaags bruin, hebbende een verbeelding gelyk oogen, en daar tuffchen een fnuit, ze was zeer fterk van beweeging, in September kwam daar uit een groote Uil te voorfchyn, zynde 't voorlyf en vlerken asgraauw met fwart fchoon gefigureerd, de Romeinfche letters B. C. V. en M. waaren duidelyk op de vlerken te vinden, hebbende verder voor aan de kop een lange bruine fnuit, die zig een end van de kop in tweën kloofde, die zy wederzyds opkrullen, en ook weder in de langte uitftrekken konde, het achterlyf was ligt rood en fwart geftreept, met een asgraauwe ftreep langs 't midden, 't heele lyf was ruig of [illegible] gelyk vederen, des daags was ze ftil, maar des avonds vloog ze met een groot geruifch, na de eigenfchap haarer groote.

Deze Plant is dezelve dewelke Johannes Bauhinus *Helxine, Ciffampelos multis*, of *convolvulus minor*, en Dodonæus *Smilax lævis minor* noemt. Op die manier als Cafparus Bauhinus Anguillara aanhaalt, die over dezelve gefchreven heeft, zoo zoude het fchynen dat hy daar van gefproken heeft als van verfcheide foorten. Ondertuffchen zoo zyn het maar alleen [illegible] byzondere benamingen die hy 'er aan geeft van een byzondere betekeniffe, en die men vervolgens agter malkander by een moet brengen, gelyk als *Orobanche Theophrafti, Helxine* [illegible] en *Scammonia parva Plinii*. Zy brengt verfcheide [illegible] voort, dewelke dun, teeder, langs de grond kruipende [illegible] zig vaft hegten aan de na by zynde Planten, en die [illegible] zig bevatten een helder fap. Haare bladeren gelyken na die van de Veilboom, alias Klimop-bladeren, maar zy zyn [illegible], zagter in het aanraken, dog ftroever als die van de [illegible], zynde zenuwagtig en groeijende twee aan twee. In eenige is de kelk dubbelt, de eene heeft van buiten twee bladeren, de andere is van binnen veel kleinder, verdeelt in vyf [illegible], op de wyze als een pyp, in de andere is de kelk [illegible] heeft de gedaante van een klok van een purperagtige koleur, een weinig [illegible]: zy groeit als gehegt aan een fteeltje, dewelke [illegible] uit haare bladeren voortkomt. De vyf zagte vezelen die uit de grond van de bloem voortkomen, vereenigen zig in een buys: wanneer de bloem is afgevallen, zoo word het eyerneft een byna ronde Vrugt, dik gelyk een Kerffe, vliesagtig, omflagen van zyn kelk, brengende voort drie buizen, byna altyd verdeeld in drie afgefchote kamertjes, zelden in vier, en fomtyds nogtans in een alleen. Ze behelft in zig eenige hoekagtige zaden, zynde fwartagtig of fomtyds roodagtig. Haare wortelen zyn lang, dun en wit van binnen.

L X X V I.

Oyevaars bek. *Geranium florens.*

DIt Bloemgewas heb ik tot çieraad hier by gevoegt, want de Rups daar ik van fpreeken zal geneerd zig op het geringfte gras, ik von ze in Maart, zynde met fwarte ftipjes geçierd, de kop en 't achterfte lid fwart, voor had ze zes klaauwtjes, en in de midden acht voetjes, die lever koleur waaren.

In Juli, wanneer ze zesmaal haare huid afgefchooven had, veranderde ze in een ligt bruine Pop; in Augufti kwam daar een Uiltje uit, welker kop en bovenfte vlerken waaren bruin fwart gefigureerd, hebbende zes bruine hoorntjes, 't achterlyf en de vlerken waaren askoleur, haare vlugt is des avonds.

Tragus heeft aan deze Plant een zeer flegte gedaante gegeven onder de naam van *Gratia Dei vel Geranium quibusdam*. De bloemen worden 'er verbeeld uit een ftuk te beftaan, alhoewel ze zyn uit vyfbladige fteeltjes, na de wyze als Cafparus Bauhinus Anguillara, die over deze Plant gefchreven heeft, aanhaalt. Het fchynt dat deze Schryver daar van twee verfchillende foorten gemaakt heeft, ondertuffchen ftemt Anguillara toe, dat die, die hy *Panax Heraclium* genoemt heeft, dezelve is die hy *Sideritis* noemt. Deze Plant brengt voort verfcheide ftammen tot anderhalf voet hoog, wolagtig, knobbelagtig, takagtig en rootagtig. Haare bladeren fpruiten uit de knobbels van haare takken, gemeenlyk twee aan twee. Haar kelk heeft vyf bladeren gefchikt als een Star. Haare bloemen zyn te famen geftelt uit vyf bladige fteelen, geformeert als een Roos, hebbende tien zagte vezelen, dewelke voortkomen van de buitenfte omtrek van de bodem des eyerneft. Haar Vrugt is geformeert als een naald of als de bek van een Kraanvogel, hebbende aan de beneden voet vyf kamertjes, die ieder in zig bevatten fpitse zaden, en van ieder kamertje komt een dun pypje voort. Vyf van deze pypjes met elkander digt vereenigt, formeeren met het eyerneft een foort van een Oyevaarshoofd of het hoofd van een Kraanvogel. Haare wortel is dun, van koleur als de Palmboom. Tabernemontanus befchryft ze onder twee gedaantens, namentlyk onder die van *Geranium Rupertianum* en onder die van *Geranium Violaceum*.

LXXVII.

Peerbloſſem. *Pyrus praſina florens.*

EEn witte met roode plekken langs den rug geçierde Rups geneert zig op de Peerboom, haar kop is bruin, ook heeft ze langs het lyf aan beide zyden bosjes hair, voor heeft ze zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter noch twee voetjes.

In 't begin van Juli ſchuiven ze haar vel af en veranderen in bruine Popjes, deze zyn langs en op de kop met bosjes hair bezet, verbeeldende ook twee ſwarte oogen, 't welk al een raare tronie maakt. In midden des voornoemden Maands komt uit ieder Popje een wit dog ſwart geçiert Uiltje uit, de onderſte vlerken zyn ligtbruin, 't lyf vleeskoleur, de hoorntjes wit met bruine hairtjes bezet, en de oogen ſwart, haar vlugt is ſnel en by dage.

LXXVIII.

Alſſem. *Abſinthium vulgare.*

HOe wrang en bitter ook een Kruit is, zo verſtrekt het nochtans 't een of 't ander Gedierte tot ſpyze, gelyk aan deze ſtruik blykt. Deze daar op zittende Rups, zynde langs de rug met een witte ſtreep en bruine vlakjes geteekent, aan de zyde vaalgroen met bruine ſtreepjes, en heeft onder op ieder lit een wit ſtipje, ook voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter nog twee voetjes, geraakt zynde bewegen ze den kop ſnel heen en weêr: ze veranderen in Mai in ſwarte Popjes; na drie weeken komt daar een Uiltje uit, welker kop en bovenſte vlerkjes rosachtig met ſwarte en bruine ſtreepjes en ſtipjes geçierd is, ook vind men een wit gelyk zilver glantſig plekje in 't midden op de bovenſte vlerkjes, de onderſte vlerken en 't lyf zyn bruin, hebbende twee ſwarte hoorntjes, en twee glantſige oogen, haare vlugt is 's avonds.

Noch zit daar onder een klein lang groenachtig Rupsje, hebbende een raare gang, het brengt het achterlyf by het voorſte, maakt een hoogen rug, en ſtapt zoo voort, zomtyds ſtaat het op zyn achterſte voeten een wyle recht overend.

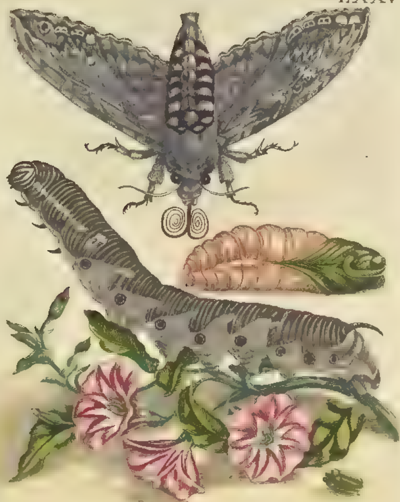
In 't end van Juli veranderen ze in groene Popjes, na veertien dagen komen daar Uiltjes uit, welker kop, lyf en bovenſte vlerkjes groen met witte, ſwarte en bruine ſtreepjes en ſtipjes geteekent, en de onderſte ligt bruin zyn: ook hebben ze twee ligt bruine hoorntjes, en vier bruin geſpikkelde pootjes, zynde gaauw van vlugt.

Deze Plant is dezelve als die, dewelke Caſparus Bauhinus noemt *Abſinthium Ponticum ſeu Romanum officinarum; ſeu Dioſcoridis*: en Dodonæus *Abſinthium latifolium*. Het Alſemkruid brengt voort een menigte van ſtammen van twee ellen hoog, gegroeft, overdekt met een graauwagtig hair, takagtig, en daar komen uit voort eenige bladeren diep ingeſneden, en van onderen verdeelt, witagtig, zagt, van een ſterk bitter en van een lieffelyke geur, maar zeer ſterk. Haare takken zyn rondom voorzien met een groot getal witte bloemen, dewelke even zoo veele ronde Ruikertjes uitmaken, te ſamen geſtelt uit wyde uitgeſtrekte bloemwerkjes als van een Star, van een roſſe koleur. Daar op volgen eenige dunne eyronde zaden, beſloten in eenige afgeronde kelken en ſchubagtig. Haar wortel is dikagtig, houtagtig en vezelagtig.

LXXIV

LXXV

LXXVI

LXXVII

LXXIX.

Geele Walſtroo. *Gallium Luteum.*

DIt gewas verſtrekt tot voedzel van een ſchoone Rups, welker koleur is groen, hebbende over 't lyf veel ronde witte verheevene ſtipjes, langs beide zyden een witte ſtreep; achter op een half witte en blaauwe hoorn, voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter noch twee vleeskoleurde voetjes: ik heb ze gevoed tot in 't midden van Juli, wanneer ze vervellen wierden ze vleeskoleur, en vervolgens veranderden in geele graauwachtige Popjes, zynde in deze geſtalte, geraakt weeſende, zeer onruſtig. In 't begin van Auguſti kwam daar uit een Uiltje, dien kop, voorlyf, pootjes en binnenſte vlerkjes waren bruin en donker geſtreept, 't agterlyf wit met ſwarte dwarsſtreepen en hairtjes geçierd, de onderſte vlerkjes waren Oranje, hebbende ſwarte oogen, ſwarte hoorntjes, en voor een ſnuitje om haar voedſel uit de Bloemen te zuigen, haar vlugt is des daags, ze zyn ſnel, en moeylyk te vangen.

Nog heb ik hier by gevoegt een Motte, zynde wit van koleur met een ſwarte kop: deze heb ik in Laken gevonden, daar in had ze een ovaal huisje van de wol gemaakt, dog met een opening, wanneer men het eene end raakt, dan ſpoed ze zig 't ander end uit en weer in: ze veranderen in een Tonnetje, en na veertien dagen komt daar een Motuiltje uit, zynde zilver glantſig, met ſwarte ſtreepjes en ſtipjes geçiert; dog dewyl ze om haar ſchadelyk bedryf al te veel bekent zyn, zal ik ze zoo laten beruſten.

Deze Plant brengt voort eenige ſtammen van vier voeten hoog, zynde teeder en langs de grond heen kruipende indien ze niet onderſteundt wierden door de heggen, tuſſchen dewelke zy gemeenlyk groeijen, als zynde de wortels der zelve dunder als haare takjes om hoog, dewelke vierkant, glad, groen of zomtyds na een purperagtige koleur ſwymende, voltakkig, knobbelagtig, ledig en bros zyn. Uit ieder van haare knobbeltjes komen voort zeven of agt bladeren, dog zelden meer, zomtyds minder, geſchaard als een ſtraal rondom de ſtam, gelyk als die van de Kliſſe. Haar bloemen zyn veelvuldig, klein, geel, half of tweeſlagtig, glad, voortkomende uit de punt van het eyerneſt, zonder kelk, aan haar onderſte gedeelte geformeert als een pyp, en na haar bovenſte gedeelte verdeeldt in vier deelen, geſchikt na de gedaante van een ſtar. Zy hebben alzo veel vezelen, als neerhangen groene draadige neerhangende bladeren. Na dat deze bloemen zyn afgevallen, zoo volgt op yder van haar een Vrugt, in zig behelzende twee korrelen aan elkander vaſt, zynde droog en een Maan verbeeldende. Haare wortels zyn houtagtig en voorzien met onameen vaſtgevlogte vezelen.

LXXX.

Eltzen Lof. *Alni Folia.*

DEze op een blad kruipende Rups is wit en ſwart geſtreept en geſtipt, met een ſwarte kop, hebbende voor ſes klaauwtjes, in de midden twaalf, en achter noch twee voetjes; ik heb ze met deze bladeren gevoed tot in 't end van Juni, wanneer ze zig in een blad rolde, een wit geſpin maakte en veranderde in een Popje; na veertien dagen kwam daar een ſwart geſtipt Uiltje uit, gelyk boven verbeeld is.

Op 't onderſte blad kruipt een ſwart, geel geſtipt, leelyk Beesjé met ſes pootjes, deze tot half Juni met deze bladeren gevoed zynde, klampten zich aan ſteeltjes vaſt, trokken haare geſtalte uit, en wierden ſwart en wit geplekt; na weinig dagen kwamen daar tweederlei Torretjes uit, zynde beide ſwart en geel, dog elk byzonder geteekent.

Onder naaſt de ſteel kruipt een geel Rupsje, 't welk ik mede op deze groente gevoed heb tot in 't laatſt van Juni, wanneer uit zyn lyf, nog levendig zynde, drie Maden kroopen; deze hebben zich elk in een wit eitje geſponnen, en zyn in Tonnetjes verandert, waar uit na twaalf dagen drie Vliegen te voorſchyn kwamen, hebbende een ſwarten kop, en een geel lyf en pootjes.

Nog kruipt onder ter linkerhand een graauw ſwart geſtipt Rupsje, zynde de kop en de voorſte klaauwtjes ſwart, en de andere voetjes wit; deze leide zich in Juli ſtil als dood neer, na weinig dagen kroop uit zyn lyf een lange geele dunne Worm, gelyk een draat, deze was ſpeculatif aan te zien, hy ſlingerde zig met veel bogten in en door malkander, wierd ſtyf, en ſtierf.

Deze Boom is van een middelmatige dikte, hebbende een regtopgaande ſtam: haar ſtam is voorzien met uitſpruitſels, dewelke voortkomen uit 't benedenſt van de Plant, verdeelt in verſcheide takken, en overdekt van een uitterlyk bruine baſt, onder dewelke zig opdoet een andere ſchorſſe van een geele groenagtige koleur, en die het een koleur geeft als die van de Saffraan, zynde bitter van ſmaak, van een zamentrekkende kragt. Haar hout is zagt, buigzaam, ligt, roodagtig, zeer vergankelyk als het op de grond leit, maar in het water blyft het gelyk als onverganklelyk, en het is ook daarom dat men zig van dit hout boven alle ander hout bediendt, wanneer men in 't water het fondament van eenig gebouw moet maken. De bladeren van deze Boom zyn byna rond, beurtswyze geſchikt, ſwymende na die van een Hazelaar, glad, rein, van een ſwartagtig groen, onderſcheide langs de lengte van de bladeren door ſchuinze zenuwen, dog onder elkander zynze van een even gelykheid. Haare bloemen zyn te zamengeſtelt uit verſcheide zuiltjes aan een draadtje vaſt gehegt. Yder bloem is van vyf zuiltjes te zamen geſtelt, dewelke geplaatſt zyn in de kokers of in de openingen van een kelk, die geformeert is van een blad, en is geklieft in vier deelen. Het zuiltje word een redelyk ronde beſſe, ſwart, ſchubagtig, omtrent van de dikte van een Moerbezie en rootagtig. Zy opent zig by verſcheide ſchubagtige bundeltjes, en laat in de kloo en te voorſchyn komen eenige platte en rootagtige zaden. Om deze Plant te verbeelden, zo heeft Lobel zig bediend van de gedaante van de *Alnus altera Clusii*, dewelke nogtans van deze verſchillende is. Casparus Bauhinus, die over Mathiolus geſchreven heeft, Geſner, Tragus, Dodonæus en Stapel hebben de groene draadjes van deze Boom met die van haare vrugten ondereen verwardt. Johannes Bauhinus, die haar wel heeft onderſcheiden, vermoed' dat deze kleine draaden, dewelke aan het einde van deze jonge vrugt zyn, de bloemen zyn van de Elzenboom. Dog het is beter de groen neerhangende ſchiltjes op te vatten voor de bloemen.

L

L X X X I.

Bonte Angelier. *Cariophillus variegatus.*

OP deze halfbloeijende Bloem kruipt een Rups, zynde langs de rug donker bruin, de kop en voeten ligt geel, als ik ze met deze Bloem gevoed had tot half Juli veranderde ze in een bruine Pop, in deze geſtalte bleef ze leggen tot des volgenden jaars in 't midden van Juni, wanneer daar een Uil uit kwam, welkers kop en bovenſte vlerken ſwart gefigureerd, het achterlyf, de onderſte vlerken, de hoorntjes en pootjes asgraauw waren, haare vlugt was des avonds.

Het andere Wormken, dat zig aan de ſteel der groote Bloem vertoond, geneerd zig van de groene Diertjes, die dit Gewas mede voed; deze voornoemde Worm zit geheel ſtil zonder beweeging, als nu de gezegde groene Luisjes over des Worms lyf heen loopen, dan vat hy ze ſchielyk, zuigt het vogt daar uit, en laat als dan de leege baſt vallen; in 't end van Juni veranderde ze in een bobbel of blaas; na veertien dagen kwam daar een Vlieg uit, welker kop rood, 't lyf ſwart, over dwars geel geſtreeept, en de voetjes bruin waren.

L X X X I I.

Bloeyende Borrage. *Borrago cœrulea.*

ONder ter rechterhand op een blad zit een groene Rups, hebbende voor zes klaauwtjes, en achter vier voetjes, men vind ze ook wel op de Bloemkool; in Auguſti maaken ze een wit geſpin, en veranderen ſommige in bruine, andere in donker groene Popjes, en ettelyke krompen onder 't ſpinnen in malkander, waar uit dan Maden voortkwamen, die dan ſtierven; uit de donker groene Popjes kwamen zulke ſwarte vliegende Beesjes, gelyk Weſpen, met geele pootjes en klaare vlerkjes, en uit de Popjes kwamen donker graauwe Uiltjes voort, met ſwarte en zilver blinkende ſtreepjes en ſtipjes geçierd, hebbende twee ſwarte lange en nog twee korte hoorntjes, en vier graauwe pooten, gelyk boven verbeeld is.

Het andere aan de linkerhand op een blad zittend Rupsje heb ik op een Pruimboom gevonden en daar mee gevoed, tot zo lang ik bladeren heb konnen bekomen, doe maakte ze een dun geſpin, en bleef daar in zonder eeten levendig tot des volgenden jaars in Maart, wanneer ze in een ligt bruin Popje veranderde, waar uit in 't midden van April een ſwart en wit geſtreept en geplekt Uiltje kwam, hebbende twee graauwe hoorntjes en vier pootjes, gelyk nader in de Print vertoond word.

Caſparus Bauhinus noemt deze Plant ook *Bugloſſum latifolium.* Zy doet uit haar wortel voortkomen eenige breede langwerpige bladeren, hairagtig, een weinig ſtekende, ruw in het aanraken, het meeſte gedeelte verſpreid op de grond. Haar ſtam groeit omtrent tot op de hoogte van anderhalf voet, ſwak, ledig, rond, takkig, teeder, voorzien met een dik ſtekelig hair, na de grond hangende, en zig niet konnende opregten als met moeyte. Haar kelk is breed, geſneden in vyf lange ſtralen, dun, geſchikt als een ſtar. Haare bloemen zyn blaauw, ieder is op een voet alleen geformeert als een rad, gelykende na het radje van een Spoor. Na dat de Bloem is vergaan, zoo komen in haar plaats vier in een gedroogde zaden, zynde te ſamen in de kelk van de Bloem. Ieder van deze zaden heeft de gedaante van een Slange hooft, zynde van een ſwarte koleur. Haar wortel is lang en dik als een vinger.

LXXVIII

LXXIX

LXXX

LXXXI

L X X X I I I.

Offentonge. *Echium vulgare cœruleum.*

EEn klein dog net Rupsje geneert zig op dit Gewas, zynde ſwart, met geele kruisjes over de rug, en witte ſtreepjes over dwars geteekent, ook zeer gaauw in 't loopen: ik heb ze gevoed tot in 't midden van September, wanneer ze een wit geſpin maakte, waar in ze bleef tot des volgenden jaars, in April kwamen daar zulke kleine ſwarte Vliegen uit, gelyk boven vertoond word.

Als ik, in gevolge myner gewoonte, een menigte van Uiltjes en Kapelletjes in houte dooſen met ſpelden vaſt geſtoken had, om aan de begeerige Liefhebbers het ſtille leven te konnen toonen; niet tegenſtaande deze bloedelooſe beesjes ettelyke jaaren verdroogt waren, wierd ik egter gewaar dat daar uit te voorſchyn kwamen levendige Wormpjes, zynde bruin met witte ſtreepjes dwars over geteekent, en gebruikten zulks tot ſpyze daar ze uit voortgekomen waren, tot dat ze veranderden in ligt bruine Popjes, waar uit na weinig tyds kleine ſwarte Torretjes kwamen, hebbende een bruine ſtreep dwars over 't lyf, zynde deze verandering onder naaſt de ſteel verbeeld.

Nog word onder ter linkerhand op dit blad vertoont een Kaasmade; ik heb bevonden dat deze veranderen in bruine Tonnetjes, waar uit binnen veertien dagen kleine bruine Vliegjes komen.

Deze Plant brengt voort eenige ſtammen van meer als twee voeten hoog. Zy is groen, hairagtig, getekent met ſwarte puntjes. Haare bladeren zyn langwerpig, hairagtig, ſmal, ruw in 't aanraken, voorzien met ſcherpe punten. Haar kelk is geklooft tot aan de grond toe, die zeer breed of wyd uitgebreid is, verdeeld in vyf deelen, lang, ſmal, ſpits en uitgegroeit. Haare bloemen omhangeren de ſtammen byna van beneden tot boven toe, zy hebben de gedaante van een tregter, gebogen, en ingeſneden by de randen in vyf ongelyke deelen, blaauw van koleur, hebbende in het midden vyf vezelen en een zuiltje. Wanneer de bloem is afgevallen zo volgen daar op vier aan elkander gevoegde zaden, zynde rimpelig, hebben ieder op zig zelve de gedaante van een Slangehoofd, en daar van is oorſpronkelyk dat men de Plant noemt in 't Frans *Herbe aux Vipères.* Haar wortel is lang, dik als een duim en houtagtig. Johannes Bauhinus heeft aangemerkt dat Dodonæus de *Echium* met de gemeene Hondstonge onder een verwart heeft. Want hy meent dat ze de ſtam ſcherp en ruw heeft: aan de andere kant heeft hy zig bedient van een ſlegt voorbeeld, afgeſchetſt na die van Fuchſius. Dezelve Schryver zegt dat Fuchſius de *Buglossum ſylveſtre, minus* heeft doen etſen in de plaats van de *Echium*, en dewelke de gedaante van de *Echium* uitgeeft voor die van de *Cynoglossum*: het is waarſchynlyk dat hy bedrogen is geworden door de gedaante die 'er Tragus aan gegeven heeft. De twee afbeeldſels, die Lobel daar aan gegeven heeft, verbeelden de *Echium*, alhoewel dat de eene genoemd word *Lycopſis altera, Anglica*, en de andere *Echium* of *Buglossum ſylveſtre*. Deze Plant word vier maal gevonden in de *Hiſtoire des Plantes de Lion*, alwaar ze genoemt word *Cynoglossum Matthioli*, *Onosma Mathioli*, *Echium Mathioli* en *Lycopſis Anglica Lobelii*. Johannes Bauhinus twyfelt of de Echium van Ceſalpinus dezelve is als die waar van dat hier geſproken is. Maar de Heer Tournefort verzekert dat Caſparus Bauhinus met meer reden de Plant van Ceſalpinus heeft doen gelyken na de *Lycopſis Pin.* dewelke is de *Lycopſis* of de *Lycopſis degener Anchuſa Æginetæ*, *Matthioli Cynoglossum*, dewelke Pena en Lobel by Frontignan aantekenen, en dit die geen die Regiſters van de Koninglyke Tuin van Parys hebben ſamengeſtelt, en die van Blois, haar hebben genoemt *Lycopſis Monſpeliaca floribus dilutè purpureis.*

L X X X I V.

Blaauw Beſſen. *Myrtillus baccis nigris.*

AAn deze ſteel kruipt een Rups, welker geſtalte heel vreemd dog çierlyk is, hebbende een bruine kop, boven met vier roode plekjes geçierd, en een dubbelde ſwarte baard, 't lyf is bruin met roode en geele ſtreepjes, een breede ſwarte ſtreep langs de rug geteekent, daar op vier geele bosjes hair, en op het achterſte lit nog een bosje, zynde onder ſwart en boven geel, de zes voorſte klaauwtjes met de middelſte acht voetjes zyn geel, en de achterſte twee zyn ſwart. Ik heb ze gevonden in Mai en Juni, en met deze, als ook met Sleepruim bladeren gezoed, tot dat ze haare geſtalte verwiſſelden, 't welk op tweederlei wyze geſchiede, zommige maakten een open geel geſpin en veranderden in geelagtige graauwe Popjes, gelyk onder ter linkerhand getoont word, na vier weken kwam daar een zeer ſlegt Uiltje uit, mede daar boven op een blad getoond, leggende een meenigte witte eiertjes. Andere klampten zig vaſt aan het dekſel van de doos, gelyk deze gedaante boven vertoont word, binnen vier weken kwam daar een ſlegt vliegend beesje uit, hebbende een ſwarten kop en lyf, en zes donker geele pooten, gevende een boven maten lelyken ſtank van zig.

Als ik in 't jaar 1688. in Vriesland was, vond ik in 't begin van Auguſti die zelve ſoort van Rupſen, waar van een der zelve een geſpin maakte en veranderde in Wormtjes, en deze weer in zulke Tonnetjes, gelyk boven de Rups op twee groene blaadjes vertoond word; des volgenden jaars in 't laatſt van April kwamen daar uit twee zulke Vliegen, als ook op een groen blad verbeelt is; de andere Rupſen maakten een geſpin en veranderden in ſwarte Popjes, waar uit donker geele Uiltjes te voorſchyn kwamen.

Nog geneert zig op deze bladeren een ſwarte Rups, hebbende op ieder lit een bosje geel hair, en op beide zyden op elk lit een wit ſtipje, in Juni maken ze een wit geſpin, en veranderen in ſwarte Popjes; na veertien dagen komt daar een wit met ſwarte ſtreepjes en ſtipjes geçierd Uiltje uit, hebbende een bruine weerſchyn, gelyk deze veranderingen ter rechterzyde boven malkander verbeeld zyn.

Deze is dezelve Plant dewelke Caſparus Bauhinus noemt *Vitis Idæa, foliis oblongis, crenatis fructu nigricante*, Dodonæus *Vaccinia nigra*, en Johannes Bauhinus *Vitis Idæa anguloſa*. Dit is een klein Boompje, anderhalf voet hoog, dewelke dunne takken doet uitſchieten, overdekt met een groene baſt. Haare bladeren zyn langwerpig, een weinigje tandswyze aan haare randen gekartelt. Haare bloemen zyn rond, hol, eenvoetig, geformeert als een klok, wit van koleur, dog roodagtig, ſteunende yder op een kolk, dewelke, als de bloem verwelkt is, een kloodagtige beſſe word, zagt en vol van zap, ter grootte van een ſeneverbesje, hol als een navel, van een donker blaauwe koleur, ſwartagtig, van een zamentrekkende ſmaak, eenigſints na het zuur trekkende: Zy behelſt in zig verſcheide kleene witagtige zaden. Haare wortel is klein en houtagtig.

L X X X V.

Slee-Pruim-Bladeren. *Pruni ſylveſtris folia.*

DEze onder op een groen blad zittende bruine met witte ſtreepjes geçierde Rups vind men meeſt op alle Vrugtboomen, thans heb ik ze met deze Sleebladeren gevoed tot in 't eind van Auguſti, wanneer ze een dun geſpin maakten, en veranderden in een bruin Popje, na veertien dagen kwamen daar Uiltjes uit, welker lyf flets geel, de vlerkjes en pootjes wit, de oogjes ſwart, en de hoorntjes geel waren, haare eiertjes dekken ze met een dons, om ze tegen ſneeuw, regen en koude te verzorgen. Ook zyn uit ettelyke dezer Rupſen Maden gekroopen, die in Tonnetjes veranderden, waar uit in tien dagen Vliegjes kwamen.

Hooger opwaarts zit mede een Rups op een Sleeblad, zynde ſwart geel geſtreept en glanſig van lyf; in 't midden van Auguſti klampen ze zich vaſt aan een takje, omwinden zich vaſt met een witte draat, gelyk Zyde, en veranderen in Popjes, zynde zommige wit, geel en ſwart geplekt, andere zyn groen en geel met ſwarte vlakken, geraakt zynde zyn ze zeer beweegende; in 't laatſt van Auguſti komen daar witte en geele Witjes uit, zynde de vlerkjes met ſwarte ſtreepjes geteekent, ook is 't lyf, de oogen en pootjes ſwart, zynde over dag zeer ſnel van vlugt.

L X X X V I.

Bloeyend Cypergras. *Gramen Cyperoides.*

DEze donker bruine Rups heb ik in 't Gras gevonden, en daar mede gevoed tot in 't laatſt van Auguſti, wanneer ze een wit geſpin maakte, ſchoof haare huid af, en veranderde in een ligt bruine Pop. In deze gedaante bleef ze ſtil leggen tot des volgenden jaars, in 't midden van Juni kwam daar een bruin Uiltjen uit, hebbende geelagtige hoorntjes en pootjes, ſwarte oogen, en ſwarte ſtreepen langs de vlerken.

De oude Kruydkenners hebben deze Plant geplaatſt onder de ſoorten van Gras, maar de Heer Tournefort heeft 'er een afgezondert geſlagt van gemaakt. Haare bladeren zyn anderhalf voet hoog, vry breed en hol, haar ſtam ſchiet dikwils op ter hoogte van drie voet, zonder knobbels, dragende op haare topenden ſchelpagtige aêren, tuſſchen dewelke eenige ros-vezelige bloemen zyn vaſtgehegt: haare bloemen laaten niets na haar; maar de aêren die onder aan zyn, dragen eenige korrels ende en bloeijen niet: Deze korrels komen voort onder de ſchubben die de aêren te zamen ſtellen. Zy zyn driehoekkig en yder beſloten in een vleesagtig doosje. De wortels zyn vry dik, knobbelagtig, gelykende na die van de lange wilde *Galigam*: Zy zyn voorzien met eenige vezelen.

LXXXII

LXXXIII

LXXXIV

LXXXV

LXXXVII.

Roode Willige. *Salicis vulgaris rubentis Folia.*

ONder op een groen blad word de Liefhebbers wederom eene der schoonste Rupsen vertoont, zynde over 't geheele lyf schoon groen, met witte stipjes, en op ieder lit met een schuinse witte streep geçierd, heeft ook op 't agterste lit een hoorn; ze wierd my vereerd van een Adelyke Dame, zynde beneffens deze speculatie ook een Liefhebberes der Schilderkonst. Deze Rups had haar volkomen wasdom, dat ik naauwlyks zoo veel tyd had om ze te schilderen, dewyl ze overging tot haare verandering, schoof haar vel af, en wierd een Popje; in deze gestalte bleef ze stil leggen tot des volgenden jaars, in 't laatst van Mai kwam daar een heel schoon Uiltje uit, welker kop, lyf en bovenste vlerken waren bruin, wit, geel en swart gefigureert, de onderste vlerken waren geçierd met twee groote oogen, welker middelpunt swart en met een blaauwe kring omtrokken, ook na boven ligt bruin, en na onderen Rosenverwig waren, verder had ze swarte oogjes, donker of flets geele hoorntjes en pootjes: Deze soort heb ik voor of na niet meer gezien.

Boven op een groen blad zit een klein ligt groen met witte streepen geçierd Rupsje, zynde zeer gaauw; ze geneeren zig op de Willige, en spinnen ettelyke bladeren tot malkander, daar in ze gelyksaam woonen, in 't laatst van Juni veranderen ze in bruine Popjes, na veertien dagen komen daar asgraauwe met witte geçierde Uiltjes uit, zynde heel gaauw van vlugt.

In 't jaar 1690. in Vriesland zynde, vond ik in 't begin van September een Rups, vast zynde aan een rysje, met de rug onderwaards, waar aan drie bruine harde Tonnetjes vast waren, ook kropen noch ettelyke Maden uit de rug van de Rups, die, eenige dagen gesponnen hebbende, gelyk katoen, veranderden mede in zulke bruine Tonnetjes; de Rups gestorven zynde, nam ik de Tonnetjes en bewaarde ze tot des volgenden voorjaars, wanneer daar uit zulke kleine Vliegen kwamen, gelyk twee derzelver alhier verbeeld worden.

LXXXVIII.

Veld-kruis-distel. *Eryngium campestre.*

ZUlk soort van swarte Rupsen, gelyk onder op een groen blad zit, vind men een meenigte op de Brandenetelen. Dewyl ik de Brandenetelen in 't begin van dit Werk alreede verbeeld heb, zo zal ik deze Distelbloem om haare schoonheid alhier plaatsen.

Deze Rupsen nu gaan tot haare verandering in 't laatst van Juni, makende zich van achteren vast, hangen 't onderste boven, en worden bruin als Goudglansige Popjes; na veertien dagen komen daar uit schoone Kapellerjes, welker onderste vlerkjes zyn donker bruin, en de bovenste wat ligter, met witte plekjes gemarmert, zynde 't lyf swart, de hoorntjes wit gespikkelt, de pootjes graauw, en snel van vlugt.

Nog zit onder vry een kleine groene Rups met een geele kop, deze vind men mede op de Brandenetelen, welker bladeren ze in malkander rollen, en nemen daar in haar toevlugt, ook veranderen ze daar in in bruine Popjes; na veertien dagen komen daar kleine ligt bruine swart gestreepte Uiltjes uit. Zommige dezer Rupsen leggen zig neder en sterven, waar uit dan zeer veel kleine Maden voortkomen, na korten tyd veranderen ze in Tonnetjes, na tien à twaalf dagen komen daar uit kleine Vliegjes, die swart zyn.

De stam van deze Plant groeit ter hoogte van anderhalve voet, zynde rond, gegroeft, vervult met een wit merg, verdeeld na zyn uiteinde in verscheide takken. Haare bladeren zyn breed en diep ingesneden, doornagtig, hard en by beurtwisseling geschaart op haar stam. De topenden van de stammen zyn beladen met een groot getal stekelagtige hoofden, waar van de grond is een Kroon van kleine spitse en stekende bladeren, namentlyk aan haare randen. Deze hoofden ondersteunen eenige witte bloemen van vyf na beneden gaande blaadjes, geformeert als een Roos. Wanneer de bloemen zyn verdweenen, zoo volgen daar op eyronde korrels. Haar wortel is zeer lang, dik, gelyk als een vinger en wit. Cesalpinus vermeent dat men op deze Plant geen bloem gewaar word. Dodonæus verzekert dat deze Bloem blaauw is, en zelden geel: maar de Heer Tournefort heeft ze aangemerkt als vyf witagtige na beneden hangende Bloempjes.

L X X X I X.

Jonge Kool. *Brassica viridis.*

WAnneer deze Plant jong is, word ze greetig verteert van een grasgroene Rups, hebbende een geele ſtreep langs de rug, en op beide zyden van eider lit een geel ſtipje; volwaſſen zynde, ſchuiven ze 't vel af, hangen zig elders, en veranderen in flets bruine ſwart geſtipte Popjes; na veertien dagen komen daar uit een ſoort van Witjes, zynde kleinder als die ik hier voor getoont heb.

In Auguſti heb ik ook wel kleine Rupsjes op de Kool gevonden, zynde mede groen met een geele ſtreep over de rug geteekent, hebbende aan elk lit twee voetjes; deze veranderen in Popjes, niet veel van de Rups verſchillende: na tien dagen kwamen daar Vliegen uit, welker lyf ſwart en wit geplekt was, hebbende roode oogen en zes geele pootjes, zynde traag van vlugt.

X C.

Wilde Zuuring. *Acetoſa pratenſis florens.*

OP dit Kruit vind men een ſwarte, rood en wit geplekte ruige Rups, zynde 't hair, de kop, de zes voorſte klaauwtjes en acht voetjes ligt bruin; tot haar volkomene groote gekomen zynde leggen ze zig elders met een bogt, worden ligt van koleur en veranderen in een ligtbruine Pop, sommige bleven aldus drie maanden, en ettelyke tot des volgenden jaars in April leggen, wanneer daar uit een gering Uiltje te voorſchyn kwam, welker lyf en onderſte vlerkjes geel, de kop en bovenſte vlerkjes, hoorntjes en pootjes bruin ſwart en geſpikkelt waren, zynde haar vlugt 's avonds.

Deze Plant is dezelve dewelke Johannes Bauhinus *Oxalis vulgaris, folio longo*, noemt, en Tabernemontanus *Oxalis ovina*, en de Heer Tournefort *Oxalis arvenſis lanceolata*. Haare bladeren zyn klein, hebbende de gedaante van een Speer, groen, blinkende, opgevuld met een ſuur of ſcherp ſap. Haare bloemen zyn klein, voorzien met verſcheide vezelen, vaſtgehegt aan het onderſte van de kelk, geplaatſt als op twee ryen, drie aan drie. Als haare bloemen zyn afgevallen zoo volgen daar op driekante zaden, roodagtig, omvlegt van een doosje. Haar wortel kruipt langs de aarde, hairagtig, vezelagtig, rood, gevende aan de Garſtendrank een Wynkoleur. Deze Plant ſchynt op de grond zeer rood, voornamentlyk als haare zaden ryp zyn.

LXXXVI

LXXXVII

LXXXVIII

LXXXIX

X C I.

Brandenetelbladeren. *Urticæ urentis folia.*

HIer worden verbeeld drie Rupſen, die wel van eenerlei aart, dog van koleur verſchillende zyn, de bovenſte op een groen blad zittende is in 't geheel ſwart, met witte glantſige ſtipjes boven de wortel van het hair, en onder langs beide zyden met een geele ſtreep geçiert; na dat ik ze gevoed had tot in 't midden van September, veranderde ze 't onderſte boven hangende in een bruine Pop, na veertien dagen kwam daar uit een Kapelletje, die in ſchoonheid alle andere overtreft, zynde 't lyf, kop, hoorntjes en pootjes donker bruin, de bovenſte vlerken ſwart en donker bruin, met een breede vermelioen roode ſtreep, blaauwe en witte plekjes geteekent, de onderſte vlerkjes zyn ongemeen ſchoon, met veel klein çieraad van alderlei koleur door malkander verçierd.

De aan de regter zyde onder deze zittende Rups, zynde 't lyf ligt geel, de kop bruin, de klaauwtjes en voetjes vleeskoleur, veranderde mede op de voorige wyze in een bruine Pop, waar uit ook na verloop van veertien dagen zulk een Kapelletje voortkwam, als boven.

De derde rondgebogte Rups was eerſt ſwart, dog veranderde haar koleur, wierd bruin en leide zig met een ronde bogt neer, waar uit na korten tyd veele kleine Maden kroopen, die zig in een ſponnen, en veranderden in Tonnetjes, na twaalf dagen kwam uit elk een ſwart Vliegje, mede hier vertoond.

Op 't onderſte blad zit nog een bruin ruig Rupsje, welkers rug en onderlyf rood was, aangeraakt zynde rolt het zig in malkander als een klootje; in 't laaeſt van Mai leid het zig gebogt neer, bleef aldus leggen tot half Juni, wanneer daar een Vlieg uit kwam, welker kop, lyf en hoorntjes ſwart, de vier vlerkjes doorſchynend, en de pootjes geel waren, hebbende op 't achterlyf een geele plek.

X C I I.

Vlasbloem. *Linum florens.*

DIt Gewas verſtrekt tot voedſel van een groenagtige bruine Rups, zynde onder ligtgroen, en onder langs beide zyden met een witte ſtreep geteekent, hebbende voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter nog twee voetjes. In 't begin ven Auguſti ſchoof ze haare huid af, en veranderde in een glantſige Pop; des volgenden jaars in 't laatſt van Mai kwam daar een asgraauwe Uil uit, welker vlerkjes ſwart verçierd waren, hebbende ſwarte oogen, haare vlugt was s'avonds

De ſtam van deze Plant is gemeenlyk ontrent twee voeten hoog, hol, rond, dun, takagtig na haare topenden: haar baſt is vol draadjes, dewelke dienen om daar van zeer fyn Linden te maken. Haare bladeren zyn langwerpig, ſpits, ſmal, byna altyd beurtsgewyze geplaatſt langs haar ſtam. Haar bloemen groeijen op de uiterſte topenden, zynde blaauw, en ieder van haar te ſamen geſtelt uit vyf na beneden hangende blaadjes, geſchikt als een Nagelbloem en onderſteunt door een kelk met verſcheide bladeren. Deze bloem verdwenen zynde, komt 'er een Vrugt van de dikte als een kleine Erwt te voorſchyn, zynde byna rond en ſpits toeloopende, in zig behelzende tien vliesagtige doosjes, en tien langwerpige, platte en gladde zaden, zagt in het aanraken, roodagtig van koleur, blinkende, vol van merg of oliagtige ſubſtantie. Haare wortels zyn klein en dun.

X C I I I.

Kleine Wegerik, of Weg Gras. *Centumnodia, ſive Polygonum florens.*

TEr linkerhand zit een bruine Rups, zynde van onderen graauw, heeft voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter noch twee voetjes, ze veranderde op 't laatſt van Juli in een ligt bruine Pop, in de midden van Auguſti kwam daar uit een ſwart geſtreept Uiltje, welker vlugt was 's avonds.

Nog legt onder ter regterhand een groene Rups, zynde langs 't lyf met drie geele ſtreepen en veel ſwarte plekjes geçierd; ik heb ze met dit Kruid gevoed tot in 't laatſt van Juni, wanneer ze ſtil bleef leggen, na veertien dagen kroopen daar uit vier en dertig kleine witte Maden, die veranderden na weinig tyds in Tonnetjes, waar uit in 't laatſt van Juli zoo veel ſwarte Vliegjes kwamen.

Een andere Rups dezer aard leide zig ſtil neer, waar uit een groote witte Worm kroop, deze veranderde in een bruin Tonnetje, na weinig tyds kwam daar uit een groote bruine ſwart geſtreepte Vlieg te voorſchyn.

Boven op dit Kruid zit een geele bruin geſtreepte Rups, zynde voor met zes klaauwtjes, en achter met twee voetjes voorzien, daarom maakte ze met het lyf een hooge bogt in 't gaan; met dit kruid gevoed zynde tot in 't laatſt van Juli, veranderde ze in een bruine Pop, waar uit in September een wit met roode en bruine ſtreepen geçiert Uiltje kwam, zynde zeer rad van vlugt.

De Heer Tournefort noemt deze Plant *Polygonum latifolium*, Rai en Dodonæus *Polygonum mas*. Zy brengt verſcheide ſtammen voort, zomtyds regt opgaande, dog meeſten tyd op de grond nederleggende, een voet of anderhalf voet lang, buigzaam, dun, rond, hebbende veel quaſten die vry digt by elkander ſtaan, omkleed met bladeren die beurtsgewyze geſchaart zyn, zynde langwerpig, ſmal, ſpits en vaſtgehegt aan zeer korte ſteelen. Yder van haare bloemen zyn te ſamen geſteld uit vyf vezelen, onderſteunt door een kelk, geſneden als een tregter. Zy komen voor den dag uit de holligheden van de bladeren. Wanneer de bloem vergaan is komt 'er een driehoekig zaad te voorſchyn, bruin van koleur, beſloten in een doosje, die de bloem verſtrekt heeft voor een kelk. Haar wortel is lang, enkeld, houtagtig, voorzien van verſcheide vezelen, zeer vaſt gehegt aan de grond.

X C I V.

Sleeblosſem. *Acaciæ Germanicæ flos.*

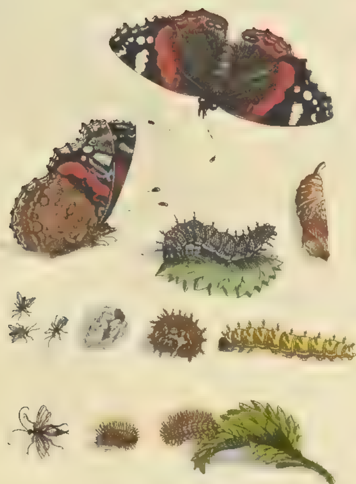
DEze onderſte korte dikke Rups was groen, met bruine plekken geteekent, hebbende voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter nog twee voetjes; haar gang was zeer traag, rekkende 't voorlyf een wyl om hoog, en ſwaait daar mede heen en weêr, tot dat ze een weg kieſt; van deze bladeren gevoed zynde, maakte ze zich tegen 't dekſel van de doos vaſt, en veranderde in 't midden van Auguſti in een vaalgeele Pop, hangende 't onderſte boven: in deze gedaante bleef ze tot des volgenden jaars, wanneer den negenden Mai een ſchoone Kapel te voorſchyn kwam, zynde geel, de vlerken ſwart geſtreept, de onderſte vlerken met orange en blaauwe vlakken, ook met twee lange achteruitgaande punten geçiert.

Nog vind men op deze ſtruik een ſoort van kleine ligtgeele en graauwe ſwart geſtipte Rupsjes, met ſwarte kopjes en voeten, deze maken een groot eil geſpin, gelyk een Spinneweb, daar ze uit en in loopen: ze veranderen in 't laatſt van Mai in Popjes van verſcheide koleur, waar uit in Juni kleine Uiltjes voortkomen, welker bovenſte vlerkjes wit met ſwarte ſtipjes, de onderſte vlerkjes, 't lyf, de hoorntjes en pootjes graauw van koleur zyn.

XC

XCI

XCII

XCIII

X C V.

Bloeyend Duivels-wargaarn. *Convolvulus major, flore albo.*

OP dit weelderig Groen geneert zig deze groote Rups, haare koleur is over 't geheele lyf ligt groen, als ook haar klaauwtjes en voetjes: in 't midden van Juli ſpinnen ze zig in een blad, en veranderen in bruine Popjes; in 't begin van Auguſti komen daar zulke Uiltjes uit, gelyk boven op een Bloem vertoond word, zynde asgraauw donker bruin gefigureerd, haare vlugt is 's avonds.

Ter linkerhand boven op een knop zit nog een klein ligt groen Rupsje, welke zig mede op dit Gewas geneert, ik heb ze gevoed tot in Auguſti, wanneer ze zig veranderde in een Rooſenkoleurd Popje, na veertien dagen kwam daar zulk een vliegend Beesje uit, gelyk ter linker zyde op de Bloem verbeeld is, hebbende agter twee lange en voor vier korte pootjes, zynde ligtgraauw van koleur.

Céſalpinus heeft geloofd dat de wortel van deze Plant alle jaaren verging, maar het is zeker dat ze levendig blyft.

X C V I.

Roode Willige Bloſſem. *Salix rubra florens.*

ZUlk een groene Rups heb ik in Juli op deze Boom gevonden, die zig, zo dra ik ze t'huis bragt, in een dezer bladeren ſpon, en veranderde in een donker bruine Pop; in 't begin van Auguſti kwam daar een Uiltje uit, zynde ligt flets bruin, de vlerken donker geſtreept, vliegende s'avonds.

In 't midden van dit Struikje op een ſteel vertoond zig een ander klein Rupsje, ik heb ze met deze bladeren gevoed tot in 't midden van Juni, wanneer ze veraneerde in een Popje of Tonnetje, na dat dit acht dagen aldus had gelegen, begon het continueel te tikken, gelyk een Zak-horlogie; in 't begin van Juli kwam daar een Vlieg uit, welker lyf, kop en hoorntjes ſwart, de twee vlerkjes doorſigtig en de zes pootjes geel waren.

X C V I I.

Hoogroode Anemone. *Anemone flore coccineo.*

DEze ſchoone Bloem heb ik om haare zeldſaamheid alhier verbeeld, maar het regte voedſel dezer Rupſen zyn de Brandenetelen, deze Rupſen zyn wel eenderlei aard, hoewel ze onderſcheiden van koleur zyn, zynde de eene ligt groen, en de andere bruin, beide met witte en ſwarte ſtreepjes ſchoon geçierd; ik heb 'er eenige gevoed tot in 't begin van September, wanneer ſommige een wit geſpin maakten, en veranderden in bruine Popjes, andere leiden zig ſtil neêr, wierden bruin en krompen op in twee onderſcheidene deeltjes, waar uit na weinig tyds twee witte Maden kroopen, die veranderden in Tonnetjes, en daar uit kwamen weêr twee blaauwe Vliegen met roode koppen; de Popjes bleven leggen tot des volgenden jaars, in Februari kwamen daar uit graauwe en ook bruine wit en ſwart geçierde Uiltjes, die haare vlugt mede 's avonds maakten.

De Anemone, anderſints Anemaſſe, doet uit haare wortelen voortſchieten eenige byna ronde bladeren, gelykende na die van de Renunklen, zeer diep ingekorven, vastgehegt aan eenige ſteeltjes. Uit het midden van deze bladeren klimmen eenige ſtammetjes na om hoog, tot omtrent het midden, zynde omtrent deze plaats voorzien met drie bladeren geformeert als een rabat. Yder van deze ſtammen onderſteunen een ſchoone, breede ronde bloem als een Roos, rood van koleur, zomtyds verçierd met een kuif, die men zegt een flaweele zigtigheid te hebben, als een Klapper Roos. Wanneer deze bloem is afgevallen, zoo komt 'er de meeſten tyd te voorſchyn een langwerpige Vrugt, in zig bevattende een pit in zich hebbende verſcheide zaden, zynde yder der zelve gemeenlyk overtrokken met een pluisagtig kapje. Haar wortel is knobbelig en quaſtig, uitgezondert die van de Virginie en de derde van Mathiole, dewelke voorzien is met vezelen. Daar zyn 'er die geel, wit, purper, lyfverwig, blaauw, paars, en andere die van verſcheide koleuren zyn, dewelke men gemeenlyk bonte Anemaſſen noemt.

X C V I I I.

Zwynsbrood. *Cyclamen flore purpureo.*

EEn bruine Rups, zynde van onderen groen, hebbende voor zes klaauwtjes, in de midden acht, en achter nog twee voetjes, na dat ik ze met Lattou gevoed had tot in 't laatſt van Auguſti, veranderde ze in een bruine Pop; in September kwam daar uit een bruin ſwart geçierd Uiltje met ſwarte oogen; haar vlugt was 's avonds.

Onder ter regterhand vertoond zig een Kars, aan welkers blad wyd een klein lang geelagtig groen Rupsje, hebbende voor zes klaauwtjes, en agter twee voetjes; met deze groene Karſſebladeren heb ik ze gevoed tot in 't laatſt van Juli, wanneer ze een wit geſpin maakte, en veranderde in een bruin Popje, na veertien dagen kwam daar een Uiltje uit, welkers onderſte vlerkjes bruin, en de bovenſte en het lyf ligt groen met witte plekjes en bruine ſtipjes geçierd waren, 't was ſnel van vlugt over dag. Dit Bloemgewas heb ik tot plaiſier voor de Liefhebbers hier by gevoegt.

Deze Plant brengt uit het punt van zyn knobbelagtige wortel voort eenige byna ronde en breede bladeren, alleen aan eene ſteel, van een donker bruine koleur, van boven gemarmert en van beneden purperagtig. Haare bloemen zyn van een purpere koleur, van een goede reuk, gedragen op lange tedere ſteeltjes. Zy zyn aan haar benedenſte gedeelte geſneden op de wyze als een bloempot, en het bovenſte gedeelte van deze bloempot is in vyf gedeeltes ingekorven. Op haar volgt een klootswyze en vleesagtige Vrugt, dewelke zig opent in verſcheide gedeeltens, en in zig begrypt eenige ongeregelde zaden. Haar wortel is rond of bolrond, van buiten van een donkere koleur, van binnen wit, en aan haar benedenſte gedeelte voorzien met eenige kleine ſwartagtige vezelen.

XCIV

XCV

XCVI.

XCVII

XCIX.

Hazen Lattauw. *Sonchus lævis.*

OP dit groen geneert zig een Rups, welker bovenlyf asgraauw, langs heen bruin geſtreept, na beneden wit geplekt, en van onderen vleeskoleur was; in 't einde van Juli veranderde ze in een ligt bruine Pop, in deze geſtalte bleef ze leggen tot des volgenden jaars in Juni, wanneer een geelagtig groen ſwart geçierd Uiltje daar uit te voorſchyn kwam, zynde rad van vlugt, dog maar 's avonds.

Deze Plant is dezelve, dewelke Caſparus Bauhinus *Sonchus lævis, laciniatus, latifolius*, Johannes Bauhinus *Sonchus minus laciniosus, mitior ſive minus ſpinoſus*, en Dodonæus *Sonchus lævis* noemen. Zy heeft een kleine gevezelde en witte wortel: haar ſtam groeit een elle hoog, hol van binnen, teeder, van een purpere koleur, haare bladeren zyn lang, glad, byna groen, ingekorven als die van een Leeuwen Tand, tandswyze by beurtwiſſelinge geſchaart, eenige vaſtgehegt aan lange ſteelen, de andere zonder ſteel, en omvattende de ſtam ontrent haar benedenſte voet, dewelke breeder is als het overige van het blad. Haare bloemen komen voort op de topenden van de takken, by wyze van Ruikertjes, als halve geele loofwerkjes, veel kleinder als die van de tand van de Leeuw. Wanneer deze bloemen verdweenen zyn, zoo word haar kelk een Vrugt geformeert als een Kegel, dewelke in zig bevat eenige kleine langwerpige zaden, ieder voorzien met een kuyfje.

C.

Gemeene Diſtel. *Carduus vulgaris florens.*

BOven aan de ſteel dezer Bloem zit een korte dikke Worm of Rups, dit Gewas is wel niet haare ſpyze, maar ze bedienen zig van zulke kleine diertjes, die zig veel op deze Diſtel onthouden; ik heb bevonden dat ze in Juli veranderden in bruine Tonnetjes, gelyk zulk een open zynde op een groen blad vertoont word, na tien dagen kwam daar een geele Vlieg uit, hebbende roode oogen, agter de kop een groene plek, en 't lyf met ſwarte ſtreepen geçierd, de vlerken zynde doorzigtig, ieder met een ſwart rond plekje geteekent.

Onder ter regterhand leid een Worm, zynde 't lyf van koleur gelyk een Kaasmade, de oogen en 't achterſte lit bruin, deze, als ook zulke bruine Tonnetjes, heb ik in Februari gevonden in een ſtuk rottig Berkenhout, uit deze Tonnetjes kwamen in Mai een ſoort van ſwarte geel geſtreepte Weſpen te voorſchyn, hebbende vier doorzigtige vlerken, ſwarte hoorntjes en geele pooten.

Nog leid onder ter linkerhand een kleine Worm, meede van koleur als een Made, welke ik van gelyken in verrot hout gevonden heb, ze veranderen in bruine Tonnetjes, waar uit ook in Mai zulke bruine Torretjes kwamen, gelyk bezeiden de Worm verbeeld is.

Deze Plant brengt voort een ſtam van vier of vyf voeten hoog, bekleed met een ſoort van wit katoen, zynde zeer netelig. Haar bladeren zyn breed, bogtig, doornagtig, overtrokken als met een wit katoen, beurtswyze geſchaart. Haare uiterſte topenden zyn verçiert met ruwe hoofden, dewelke eenige Ruikertjes als loofwerken onderſchragen, dewelke van boven uitgeſtrekt en ingekorven zyn als ſnoertjes. Als deze geloofwerkte Ruikertjes verdwenen zyn, zoo volgen daar op eenige korrels voorzien van een kuifje. Haar wortel is teeder, wit en zoetagtig.

C I.

OP deze Lauwerkrans heb ik de verandering van de Mieren gestelt, zoo als dezelve zich in een langwerpig rond ey inspinnen, welke eyeren men aan de Canaryvogels te eeten geeft. Wanneer de eyeren ryp zyn, zoo komen 'er kleine en groote Vliegen uit, die ik in groote meenigte heb zien uitkomen, gelyk op de Lauwerkrans te zien is. Den vyf en twintigste Juli 1694. bequam ik een gansch Nest van deze Diertjes, bestaande uit veele duizenden, zoo groote als kleine, van alderhande soorten, zonder en met vleugels, ook zoodanige, die eerst uit haare eyeren kroopen, wanneer ze 't wys wierden van te konnen vliegen: waar uit ik genoegsaam zien konde, dat ze veranderen als de Rupsen. Ik heb ze derhalven hier ter neer gestelt, om met Salomon haare deugden na te speuren.

Hier by heb ik op een klein groen Malva blad geplaast den Koning der Mieren, zoo als ze in Oostindien genoemt word: wiens achterste gedeelte van 't lyf gelyk een groote weeke witachtige Worm is.

C I I.

Jerusalems - Bloem. *Flos Hierosolymitanus.*

VAn de Rupsen op deze Bloem heb ik 'er vyftien gehad, en ze met deeze Bloemen gevoed. Maar wanneer ik haar eens vergeeten had eeten te geeven, hebben ze malkanderen opgegeten, tot op drie die overbleeven; deeze wierden den achtste September tot Poppetjes, en 't volgende jaar in de maand van Mai kwamen 'er soodanige graauwe Uiltjes uit, gelyk hier te sien zyn.

De *Flos Hierosolymitanus*, by andere genoemt *creticus* of *croceus*, is dezelve Plant, dewelke Johannes Bauhinus en Rai genoemt hebben *Flos Constantinopolitanus miniatus*, *albus & varius*, en Casparus Bauhinus, Pit Tournefort en na haar de Heer Boerhaave *Lychnis Hirsuta*, *flore coccineo major*. Daar komen uit haar wortel voort verscheide stammen van drie voeten hoog, dun, hol, gehairt. Haare bladeren zyn langwerpig, redelyk breed, spits toeloopende, omvattende haar stam by de voet, hairagtig, ruuw, en van een donker groene kolcur: de bloemen zyn geschikt als de Zonneschermen, ieder van haare bloemen zyn te samen gestelt uit verscheide blaadjes, die geschakeert zyn als een Nagelbloem, de meesten tyd tot meer als over de helft voorzien met twee of drie punten, dewelke gevoegt by die van de andere bladeren, een kroon formeeren. Wanneer deze bloem verwelkt is, zoo komt in haar plaats een kleine groene Vrugt, gehairt, van een hegelagtige gedaante, dewelke in haar bevat een groote meenigte van zaden, byna rond en ros. Haare wortelen zyn lang, dun, verdeelt, en een weinig scherp van smaak.

XCVIII

XCIX

C

C I I I.

Nachtschade. *Solanum vel Solatrum.*

DIt Kruid is de spyse van het groene Rupsje, dat by de Bessen kruipt; het wierd den tienden Juni tot een Poppetje, en den vyf en twintigsten dito kwam 'er een hout-koleurd Kapelletje uit, dat heel snel konde vliegen.

Hier tegen over is een swart Rupsje, dat op de steel kruipt; wanneer dit zyne huid afgestroopt had, wierd het groen: ik spysde het eerst met witte Vlier, maar bekwam daar door geene verandering; eindelyk gaf ik het dit Kruid te eeten, en wanneer het zich een wit gespin gemaakt hadde, bekwam ik zulke geele Vliegen daar uit, gelyk hier alles by malkanderen te zien is.

Deze is dezelve Plant, dewelke Casparus Bauhinus noemt *Solanum Officinarum, acinis nigricantibus*, en Parkinson *Solanum vulgare*. Cordus en Johannes Bauhinus hebben de bloem van deze Plant aangezien voor een bloem met vyf blaadjes, maar de Heer Tournefort meend dat ze maar uit een enkeld stuk bestaat. Men gelooft gemeenlyk dat het zaad van de Nagtschade, die een swarte vrugt voortbrengt, brengt ook voort die geene, die een roode en geele vrugt hebben, dog de ondervinding doet ons het tegendeel bevinden. De Nagtschade, die hier verbeeld word, bragt voort een stam van ontrent een voet of anderhalf hoog, ter dikte van drie linien, groenagtig, vol van een mergagtig sap, wrang en hoekagtig, gemeenlyk verdeelt in verscheide takken over de negen duimen lang, aan haare zyden uitgebreid en somtyds na beneden gebogen, voorzien met bladeren, die beurtswyze geschikt zyn, dewelke beginnende met een steeltje van ontrent een half duim lang, zig verwyden tot anderhalf duim toe over de langte van twee duimen. Zy zyn spits, veel eer gevlamt als uitgegroeft, donker bruin, glinsterende en glad. Het zuiltje verlangt zig na de wyze van een rib, waar van de zenuwagtige draadjes zig krommen, en eindigen op de uiterste randen van de bladeren, die geene, die op de verdeeling der takken zyn, zyn tot haar toppunt al kleinder, ronder en spitser toelopende, waar van de vezelen hoekjes hebben, dewelke gespitst in twee of drie draadjes eindigen op de randen van de bladeren. De bloemen spruiten gemeenlyk niet voort uit de holligheden van de bladeren, gelyk als in 't meeste gedeelte der andere Planten, maar uit de takken zelfs een weinig beneden de bladeren. Deze bloemen komen van vyf tot agt in 't getal voort, op een ruiker van anderhalf duim lang, waar van de zuiltjes zyn dun en lang, met vier of vyf linien. Yder bloem is wit, hebbende een enkelde zuil, gesneden als een bekken, van de middellyn is by breedte drie linien en een half, doorgeboort tot op de grond toe, alwaar ze geheel geel is, en gelyk als eindigende op de wyze als een ring, verdeeld tot aan de midden toe in vyf deelen, lang, puntig en geschikt als een star. Na de zyden van de grond van de bloem vertoonen zig een ge zeer korte vezelen, waar van yder beladen is met een geele, smalle stofagtige top, hebbende de langte van anderhalf linie. Alle deze topenden zyn by malkander te samen gevoegt en verbergen de bodem van het zuiltje, waar van het benedenste byna rond, bleekgroen, schietende in de middellyn van de bloem ende ingeplant in de bodem van de kelk. Deze kelk is een kleine groenagtige tregter en gesneden in vyf stompe punten. Als de bloem verwelkt is, zoo word het onderste van het zuiltje een kloots-wyze vrugt, redelyk hard, terstond olyfgroen, daar na swart, is wegens zyn middellyn ontrent dik vier linien, vol van een genoegsaam helder sap en van verscheide witagtige zaden, ter langte van een koortje, gerond, plat, geboort met weinig groenagtig vlees, 't geen men ligtelyk daar van affcheid, ringswyze geschikt rondom de hoek, die in 't midden van de vrugt is, en die aan alle deze korrels het voedsel mede deeld. De wortel is een half voet lang, by den hals of by de kraag drie of vier linien dik, gevlamt, vezelagtig, hairagtig en witagtig.

C I V.

Sigmaarts-Kruid. *Alcæa.*

DIt Kruid is de eigentlyke spyze van deeze groene Rupsen; ik heb ze daar meede in 't leven behouden tot in de maand Augusti, wanneer ze tot bruine Poppen wierden, en des volgenden jaars den een en twintigsten Mai kwam 'er het eerste Uiltje uit.

Deze Plant verschilt niet van de Maluwe, anders sints Keesjes Kruid, nog van de witte Malawe, als hier in, dat haare bladeren zeer diep ingesneden zyn. Daar van zyn verscheide soorten. Deze, die Casparus Bauhinus *Alcæa vulgaris major, flore ex rubro Roseo* noemt, brengt verscheide stammen voort van anderhalf of twee voeten hoog, rond, mergagtig en hairagtig. Haare bladeren klimmen om hoog, zynde vastgehegt aan lange steelen, gehaint als die van de Maluwe, dog veel grooter, en zeer diep besneden in vyf of zes gedeeltens, hairagtig en donker groen. Haare bloemen zyn schoon, van een purper of lyf koleur. Haare zaden gelyken na die van de Maluwe, en als ryp zynde worden zy swart. Haar wortel is een vinger lang. De beschryvinge die Lobel en Dodonæus van de gestalte van deze Plant doen, is niet goed: men moet zig houden aan die van Tabernæmontanus.

C V.

Cardinaals Bloem. *Flos Cardinalis.*

DIergelyke bruine Rupſen heb ik tot Amſterdam op zulke Bloemen gevonden, waar mede ik ze ook gevoed heb tot op den achtſte September 1695. wanneer ze tot Popjes wierden; en des volgenden jaars den vyf en twintigſte Juni, kwamen 'er diergelyke Kapellen uit, gelyk alles hier in Print vertoont word.

Deze Plant is, volgens het gevoelen van de Heer Rai dezelve als de *Rapunculus galeatus Virginianus, flore violaceo minore* van Morison, en de *Flos Cardinalis cæruleus* van Dodart. Zy brengt verſcheide ſtammen voort van anderhalf voet hoog, hairagtig, dun, hoekagtig en ingegroeit. Haare bladeren zyn langs de ſmalle ſtammen beurtswyze geſchaart, zyn te ſpits, zonder ſteel, doordrongen van een melkagtig ſap. Haare bloemen komen voort uit de topenden van de takken op de lootjes. Vastgehegt aan eenige lange zuiltjes. Yder van deze bloemen is volgens het gevoele van de Heer Tournefort een verwyderde klok en op de randen gemeenlyk geſneden in vyf gedeeltens, van een purpere of blauwe koleur, ſomtyds wit, steunende op een kelk, gekloofe in vyf ſtukken. Na dat deze bloem verdwenen is, zoo volgt daar op een driehoekige vrugt, verdeelt in drie kamertjes, die eenige dunne en glinsterende zaden in zig bevatten, haare wortels zyn lang en dik gelyk als de agterſte vinger, en wit.

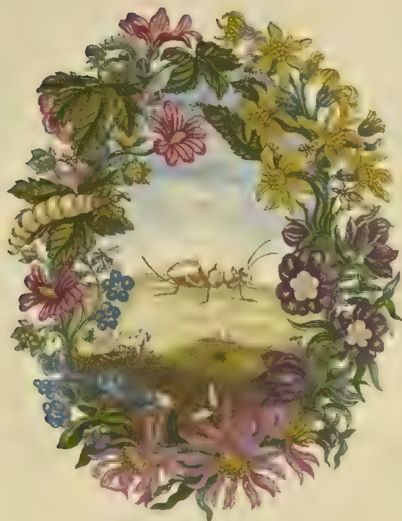
C V I.

Wilde Wyngaard. *Labruſca.*

HEt kleine op de roode Beſſen zittende Beesje heeft alleen het ſap van deeze bladeren boven afgegeten. Den negende Juni heeft het zyne koleur gantſch verandert, gelyk op de ſteel daar naaſt te zien is. Den ſeventiende dito is het tot een Popje geworden; den negen en twintigſte dito heeft het eene lichtere koleur, als meede eene andere gedaante gekreegen, en den ſevende Juli is een zoodanig Oranje koleurt Torretje daar uit geworden, gelyk onder aan te zien is.

Men noemt ook deze Plant *Vitis ſylveſtris*, zy brengt een bogtige ſtam voort, dewelke verſcheide lange ranken uitſchiet, voorzien met omſlingerende ſteeltjes. Deze Wyngaart ranken kruipen en hegten zig vaſt aan de naaſte boomen: haare bladeren zyn groot, breed, byna rond, zeer diep ingeſneden: haare bloemen zyn klein, geformeert als een Tros, en gemeenlyk te ſamengeſtelt uit vyf ſteeltjes met blaadjes omzet, geſchaart als een Roos, hebbende vyf veſelagtige uitſpruitſels. Het eierneſt, 't geen uit de bodem van de bloem voortkomt, verſchiet met een korte en hairagtige buis, word een ſagte Bes, vervult met ſap, die gemeenlyk in zig bevat vier zaden. Wanneer deze vrugt rypt, word ze ſwart, maar ſomtyds en word ze niet ryp.

CI

Fourmi dessinée avec le Microscope

CII

CIII

CIV

C V I I.

Slee-boom of Wilde Pruime-boom. *Spinus vel Prunus Sylvestris.*

VAn deeze Rupsen vond ik 'er veele by malkanderen die zeer klein waren, op een hegge van Slee-boomen, alwaar ze een groot gespin gemaakt hadden. Des avonds ten seven uuren vergaderden zy alle by een, en kroopen zoo digt by malkanderen, dat men het voor een rond lapje swart Fluweel zoude hebben aangezien. Ik sneed den gantschen tak met alle bladeren en 't gespin te samen af, en liet my dagelyks diergelyke groene takjes brengen, die ik in versch water stelde, om ze dagelyks te obsérveeren. Des morgens ten negen uuren liepen ze alle tot hunne spyze, en vervolgens gezamentlyk aan haaren arbeid, die daar in bestond, om een huis voor zich te bouwen. Zy sponnen dan het eene vertrek boven het andere, en lieten tusschen beide een vinger breed plaats, en van vooren eene opening, die soo groot was als de Rups noodig hadde, haar volkome groote hebbende, om daar in te kunnen woonen. Wanneer de Zon heet begon te schynen, kroopen zy alle in haare wooning, en bleeven daar in tot dat de grootste hitte over was. Dit deden zy alle dagen, tot op den vier en twintigsten Juni, wanneer ze begonnen zich in ovaal ronde eieren te spinnen, waar in ze leggen bleeven tot op het andere jaar den sevenden Maart, als wanneer de Uiltjes voor den dag kwamen.

C V I I I.

Winter-Roosen of Maluwe. *Malva.*

HEt kleine groene en met witte streepjes verçierde Rupsje heeft deze spys genooten tot op den eersten Juli, wanneer het tot een Popje wierd. Het was zeer gaauw in 't loopen; den een en twintigste dito kwamen 'er zulke geele Kapelletjes uit. De groote Rups heeft mede de gemelde bloemen gegeeten; hy lag heel veel stil; maar wanneer hem maar 't kleinste Diertje aanraakte, sloeg hy om zich als of hy toornig was. Den derden Juli heeft hy de bladeren samen getrokken en zich daar in tot rust begeven; den agtiende Juni wierd hy tot een Popje en den sestiende Augustus kwam 'er een sulk witagtig onrustig Uiltjen uit.

C I X.

Akelei-bloem. *Aquilegia vel Aquilina.*

HEt groene Rupsje gebruikte deeze Bloemen tot zyne ſpyze; den eerſten Auguſti hebben zich eenige in geele eieren geſponnen, en den agtiende dito kwamen 'er zulke ſwarte Vliegen uit, gelyk alles aan de eene zyde van de Bloem te zien is.

Het bruin en witte Beesje met zes pooten, heeft tot zyne ſpyze Luisjes gebruikt. Den tweede van Juni heeft het zich tot een rond wit ey geſponnen, en den twee en twintigſte dito kwamen 'er zulke lichtgroene vliegende Beesjes uit, gelyk 'er hier boven een op het zaat te zien is.

Deze Plant heeft breede en ſtompe bladeren, zynde rondom ingekerven en zeegroen van koleur, gelykende na die van het [illegible]. Zy brengt verſcheide dunne takken voort, dragende op den top van yder tak een nederwaarts hangende bloem, te ſamen geſtelt uit tweederlei [illegible] van ſteelen, waar van vyf plat en vyf hol zyn, gelykende na een hoorntje, by beurtwiſſeling doormengt met een roode koleur. Wanneer deze bloem verdwenen is komt 'er een vrugt te voorſchyn, te ſamengeſtelt uit verſcheide vliesagtige korrels, geſchikt als een hooft, en vervult van dunne, eironde, platte, ſwarte en blinkende zaden. Haar wortel is dikker als een duim, voorzien met vezelen, en wit. Columna en Ceſalpinus hebben het ſamengeſtel van de bloem van deze Plant zoo wel niet gekent als Dodonæus; want deze twee Schryvers ſpreeken niet als van de hoorntjes die haar te ſamenſtellen: en Dodonæus beſchryft, behalven de hoorntjes, ook de platte bladeren, die beurtswyſe tuſſchen de hoorntjes geplaatſt zyn.

C X.

Dove Netelen. *Lamium vel Galeopſis florens.*

ZOdanige groene Rupsjes, waar van 'er een op het groene blad kruipt, hebben dit Kruid tot hunne ſpyſe genuttigt tot in de maand Auguſti, als wanneer ze zich in witte eieren inſponnen, zoo als 'er een onder op de ſteel legt. Des anderen jaars, in Mai, zyn 'er zoodanige Vliegen uitgekomen, gelyk 'er een boven de Rups gezien word.

Het heele kleine Rupsje was geel van koleur, en verçiert met roode ſtreepjes: het gebruikte het zelve Kruid tot zyne ſpyze. In 't begin van Juli heeft het zich tot een wit ei ingeſponnen, en op den laatſten dito kwam 'er dit kleine Kapelletje uit, gelyk op de bovenſte bloemen alles by malkanderen gezien word.

CV

CVI

CVII.

CVIII.

C X I.

Vygenboom. *Ficus.*

DEeze bruine Rupſen heb ik met Vygebladeren gevoed tot in de maand Auguſti, wanneer ze zich in Popjes veranderden, en in de maand September kwamen 'er zulke bruine Uiltjes uit.

Deeze is een boom van een middelmatige groote, haar ſtam is kort en kromagtig, uitgeſtrekt in de breedte en takagtig: haar baſt is effen en glad, dog een weinig ruuw, asgraauw van koleur: haar hout is wit en byna overal van binnen mergagtig, en ſponsagtig als die van de Wyngaart, ſlymagtig en bequaam om 'er ſchilden van te maaken. Het beſluit in z g een ſamentrekkende melk, van een bittere en ſcherpe ſmaak, dewelke zeer ligtelyk door aanrakinge te voorſchyn komt. De bladeren van haar zyn breed, ruuw en donker groen, dik, ingeſneden in vyf deelen of hoeken, even als die van de Wyngaart bladeren, dog ondertuſſchen veel grooter, ruuwer, harder en ſwartagtiger, zynde haar ſteel rond en ſterk, dewelke, als men die breekt, een melkagtige ſtof van haar uitwerpt: in haar holligheden groeyen eenige vrug en, een aan een, op de wyze als een Peer of Tol, in dewelke de Natuur op een geeſtige wyze de bloemen daar in heeft beſloten, gelyk Valerius Cordus als de eerſte het heeft aangemerkt: en deze bloemen beſtaan uit een ſtuk, dun, hol als een lepel, en lopende ſpits toe als een naald, wit of roodagtig. Zy zyn yder te ſamen gevoegt met een zuiltje of een ontwerp van zaad. Wat belangt haare vrugten, die zyn groenagtig of paarsagtig. Haare wortels zyn menigvuldig, lang, vaſt, beſwaarlyk om ze uit te rukken of te breeken, omringt met vezelen, geel van koleur, niet zeer diep in de grond, 't welk de oorzaak is dat ze de koude niet wel kunnen uitſtaan.

C X I I.

Ridderſpooren. *Conſolida Regalis.*

DEeze Bloemen zyn de ſpyze van deeze groene en witte Rupſen, welke zich den negen en twintigſten Juni tot Poppetjes verandert hebben, den vyftienden Juli kwam 'er uit het eene een zulke groote Vlieg, die zich in het Popje tot een bruin ey gemaakt hadde, en den twintigſte dito kwam 'er zulken bruinen Uiltjen uit.

Voor dezen is van zodanige verandering verſcheidentlyk geſprooken, wat het doch eigentlyk mochte zyn, dat 'er zoo groot een onderſcheid tuſſchen de Vlieg en het Uiltje is, en dat het niet wel weſen konde, dat het eene van het mannelyke en het andere van het vrouwelyke Geſlacht zoude zyn; maar eenige jaaren geleeden heb ik gezien, dat zich Vliegen op zulke Rupſen geſet hebben, en daar op lang zyn blyven zitten, ook haar zaat in de Rups, tuſſchen haare leeden hebben ingeſchoten; en terwylen zy het vleeſch van de Rups tot ſpys gebruikten, hebben zy zich daar in tot een bruin ey verandert, waar uit eindelyk een zoodanige Vlieg voortgekomen is.

C X I I I.

Katte-kruid. *Mentha felina vel Nepeta.*

Ao. 1689. den vier en twintigſte Juni, heeft zich deeze groene Rups, na dat hy van dit Kruid geſpyſt was, tot een ſchoon Popje verandert, na dat hy veertien dagen ſtil geleegen hadde; en den vyfde September is het tot een Uiltje geworden.

De *Hortus Euſtetenſis* noemt deze Plant *Mentha felina*, *Nepeta Tragi*, *Herba Felis & Cataria*, Caſparus Bauhinus *Mentha*, *Cataria vulgaris & major*, Dodonæus *Cataria herba*, en de Heeren Tournefort en Boerhaave *Cataria major vulgaris*. Deze Plant heeft een ſtam, die ontrent tot de hoogte van drie voeten opklimt, vierkantig, gehairt en tackagtig. Haare bladeren zyn ook gehairt, witagtig vaſtgehegt aan lange ſtaerten, gelykende na de bladeren van de groote Brantnetel of na de Meliſſe, aan haare randen ingekartelt, ſpits, wolagtig, ſcherp van ſmaak, en ſterker van reuk als die van de Kruiſſemund. De bloemen waſſen op de toppen van de ſtammen en takken. Zy zyn als een helm, geel of witagtig van koleur, en weder by een gebragt als een Air. Yder van deze bloemen is een buis, van boven ingeſneeden gelyk als twee lippen, en onderſteunt door een kelk, die gemaakt is op de wys als een hoorn. Haare zaden zyn eirond, haar wortel is houtagtig. De gedaante van deze Plant, zoo als ze Tragus verbeelt, is zeer wanſtaltig.

C X I V.

Maankoppen of Slaap-kruid-bloem. *Papaver florens.*

HEt bruine Wormtje boven op de knop, heeft de kleine Beesjes, die men Luisjes noemt, gegeeten tot op den ſes en twintigſte Auguſti, als wanneer het zich tot een zoodanig Poppetje gemaakt heeft; in de maand Juli zyn de andere zoo blyven leggen: eindelyk heb ik ze opgeſneeden, en daar in zulke Vliegen gevonden, gelyk 'er op het groene blad te zien is.

De ſwarte en geele Rups heeft deeze Bloemen tot haare ſpys gebruikt, tot op den ſes en twintigſte Auguſti 1695. als wanneer ze tot een ſwart Poppetje geworden is, en des volgenden jaars den negende Juni, kwam 'er een zoodanig Uiltje uit.

Deze Plant brengt voort een ſtam van drie of vier voeten hoog, takagtig, voorzien met lange bladeren, breed, beurtswyze geſchaart, gekartelt, gekrult en witagtig. Op den top van deze ſtam waſſen groote bloemen, verzelt met vier bladeren, geſchikt na de wyze van een Roos, wit of wat trekkende na het purper, hebbende veel vezelen, onderſteunt door een kelk die twee bladeren heeft: maar deze bladeren van de kelk vallen gemeenlyk af na mate dat de bloem zig opent; wanneer de bloemen t'eenemaal verdweenen zyn, zoo volgt haar een hooft, zynde langwerpig of eirond, dik als een hoenderei, gekroont met een Hoofdſtuk, in 't begin groenagtig, naderhand wit wordende na mate dat ze rypt of droog word. Zy bevat in haar holligheid, die in zoo veel kamertjes, als 'er groeven aan de kroon zyn, verdeelt is, veel kleine zaden die rond ſchynen te zyn, maar die de gedaante hebben van een kleine Nier, onderſchraagt door eenige bladeren, die zig in haare langte t'eenemaal rondom uitbreiden.

CIX

CX

CXI

CXII

C X V.

Byenblad. *Meliſſa.*

A°. 1683. den vier en twintigſten Juni wierd my deeze houtkoleurde Rups gezonden tot *Schwalbach* in Duitſchland. Zy was zeer ſtil van aard. Den ſes en twintigſten dito ſpon zy zich in, en wierd een Popje, en den negende Juli kwam 'er een zoodanig geel Kapelletje uit.

Het onderſte Beesje op het benedenſte groene blad, gebruikt dit blad tot zyne ſpyze. Na dat het eenige reiſen zyne huid afgeſtroopt hadde, die het geſtadig by zich droeg, en ſomtyds met zyn achterlyf beefde, als of het benouwt was, veranderde het zich in een ſoodanige gedaante als daar tegen over te zien is, en wierd den vyf en twintigſte Juni 1689. ſoo hard als hout. Eindelyk kwam 'er in de maand Juli een ſoodanig groen Torretje uit.

Deeze Plant heeft haar vezelagtige, lange, ronde en houtagtige wortelen, een weinig ſcherp en bitter. haare ſtammen zyn anderhalf voet hoog, vierhoekig, gebogen als een kruis, hairagtig, hard, gemakkelyk om te breeken. Haare bladeren zyn ſwartagtig, ſpits, gelykende na die van het Kattekruit, aan haare randen gekartelt, ruuw in het aanraken, overtrokken met klein kort hair, van een aangename Citroene reuk, en van ſmaak een weinigje ſcherp. Zy zyn twee aan twee tegens elkanderen over geplaatſt. Daar komen uit de eene en de andere kant van haare holligheden eenige bloemen voort, dog die egter niet tot haar volkomen rondte geraken. Deze bloemen zyn grooter als een duim, zynde van agteren geformeert als een buis, en openen zig van voren, alwaar zy een geronde bovenlip hebben, in tween geklooft, om hoog verheven, wit, breeder als een ſnoer en doorzaait met ſagte haartjes, dog de onderſte lip is veel breeder en gekloofd in drie deelen, waar van de middelſte veel grooter is als de twee anderen, die daar ter zyde ſtaan. Dit middelſte gedeelte heeft een purpere koleur met witte randen gelyk als gekrult. De kelk van haar is groot, hol, groen, hoekagtig en verdeelt in vyf puntige deelen: zy verwiſſelt in een baſt, lang een halve duim, waar in vier zaden, ter dikte van twee ſnoeren, bruin, tot haar volkomen rypte komen, formeerende aan d'eene zyde een hoek, dewelke elkanderen raken, en hebben aan de andere zyde een uitgebogentheid.

C X V I.

Onſer Vrouwen Diſtel. *Carduus Mariæ.*

SUlke Rupſen gebruikten deeſe Diſtelen tot haare ſpyſe, tot op den negentiende Juli, wanneer eene daar van in een Popje veranderde. De andere bleeven leggen, waar uit veele kleine Wormtjes kroopen, die zich tot kleine eiertjes inſponnen: ondertuſſchen ſpon de Rups meede al de kleine eiertjes rondom zich by malkanderen, dat 'er geene van konden afvallen. Dit geſpin zag 'er uit als Cattoen. Tien dagen daar aan kwamen 'er zulke kleine ſwarte Vliegen uit; zoo dat, buiten alle twyffel, de Vliegen haar zaat in de Rupſen gelegt hadden. Den ſevende Auguſti kwam 'er een ſulk ſchoon Kapelletje uit het Popje, 't welk de Liefhebbers een ***Diſtelvink*** noemen.

Deze is dezelve Plant, dewelke Caſparus Bauhinus *Carduus albus, maculis notatus, vulgaris* noemt, Johannes Bauhinus *Carduus Marianus ſive lacteis maculis notatus*, en Dodonæus *Carduus Leucographus*. De bladeren van deze Plant zyn lang, breed, doornagtig, getekent met witte vlekken als met melk. Zy brengt voort een ſtam van drie of vier voeten hoog, een vinger dik, takagtig, dragende op haare toppen eenige hoofden, voorzien met ſtyve en zeer puntige ſtekels. Yder van deze hoofden ondersteunt een ruiker van bloemwerk, van boven wyd uitgeſtrekt, ſnoerswyze ingeſneden en van een purpere koleur. Daar op volgen eenige korrels, gelykende na die van de *Carthamus*. Haar wortel is dik, lang, goed om te eeten. Matthiolus heeft de ware geſtalte van deze Plant niet getroffen.

C X V I I.

Melde. *Atriplex.*

MEt dit Kruid heb ik deeze Rups gevoed tot op den tiende Augusti, wanneer se zich tot een swart Popje veranderde; en den vier en twintigste dito kwam 'er een rood Uiltje uit.

C X V I I I.

Haselnoot. *Avellana.*

DEn ondersten groenen Worm heb ik op deeze Nooten gevonden, alwaar hy de kleine Diertjes of Luisjes heeft gegeeten. Den vier en twintigste Mai veranderde hy zich in een bruin Popjen, en den twintigste Juni kwam 'er een zoodanig swart Beesje uit, gelyk alles by malkanderen op de Nooten te zien is.

Het bovenste groene Rupsje heb ik den derde Mai meede op diergelyke Nooten gevonden. De bladeren daar aan zynde sponnen ze te saamen, woonden daar in, en liepen zeer vaardig daar in en uit: wanneer men ze aanraakte, zoo lieten zy zich aan een draad neer; dit duurde tot den veertiende dito, wanneer ze tot Popjes wierden, en den vyf en twintigste dito kwamen 'er zulke kleine Kapelletjes uit, gelyk boven op te zien zyn.

Van diergelyke groene Rupsen, waar van 'er eene onder aan kruipt, heb ik 'er veel op deeze Vruchten gevonden en met de bladeren daar van gevoed: tot op den agtienden Augusti, als wanneer zy een hard gespin maakten, en daar in bleven leggen tot op den vyftiende April des volgenden jaars, wanneer zodanige Vliegen daar uit voortkwamen, gelyk 'er een op de steel te zien is.

Paulus Hermannus noemt deeze Plant in zyn *Hortus Academiæ Lugduno Batavus*, *Corylus Byzantina altissima & maxima*, en Casparus Bauhinus *Avellana*, *peregrina*, *humilis*. Dit Boompje werpt veel lange takken op, zynde buigsaam zonder quasten. Haar hout is teeder en wit, haare bladeren gelyken na die van de Elsboom, dog grooter en meer gerimpelt, aan haare randen ingekartelt, spits en van een aangename reuk. Haare bloemen zyn schillen met verscheide bladeren, zynde geel en op malkanderen geschikt schulpswyze. Haare vrugten wassen op dezelve tak, maar op eenige afgezonderde plaatsen. Zy zyn van een eyronde of byna ronde gedaante, overtrokken met een harde en houtagtige bast, die in zig bevat een Amandel byna rond, roodagtig en van een zeer goede smaak. Zy zyn omwonden als in een vliesagtige scheede, en aan de kanten omboort als of het Franjes waren.

CXIII.

CXIV.

CXVI.

C X I X.

Abrikoose-boom. *Armeniaca.*

VAn deeze çierlyke Rupsen heb ik 'er veel op deeze Vrugt gevonden, welkers bladeren zy tot hunne spyse gebruikten tot op den agt en twintigsten September 1691. tot Amsterdam, wanneer ze zich selfs insponnen en tot Popjes wierden. In het een groeide een Worm, die zich in een swarte Vlieg veranderde: en des anderen jaars in de maand April kwamen 'er uit de andere Popjes zoodanige graauwe Uiltjes.

Deeze Boom gelykt na de Persike Boom, maar haar stam is dikker, overtrokken met een swarte bast: haare bladeren zyn korter en breeder, gelykende na die van de Populierboom, zynde tantswyze gekartelt, spits en van een scherpagtige smaak. Haare bloemen zyn gemeenlyk aan vyf geblade steeltjes, geschikt op de wyze als een Roos, byna gelyk als die van een Persikkeboom, van koleur als een bleeke Roos. Haar vrugt is vleesagtig, byna rond, ter dikte van een kleine Persik, aan de eene zyde rondagtig en aan de andere kant geelagtig. Haar vleesch is zoet en lekker, en van een aangename reuk. Zy heeft van binnen een platte steen, beenagtig, in dewelke men vind een Amandel die een weinig bitter is.

C X X.

Mater of Moeder-kruid. *Parthenium.*

DEeze bruine Rupsen hebben dit Kruid gegeten tot op den tiende Juli, wanneer se zich in Poppetjes veranderden, waar uit veertien dagen daar aan zulke bruine Uiltjes voortkwamen.

Deeze Plant is dezelve als de *Matricaria vulgaris sativa* van Casparus Bauhinus. Het gemeene Moederkruid heeft een witte en vezelagtige wortel, alwaar uit voortkomen verscheide stammen van anderhalf el hoog, styf, ingegroeft en vervult met een voos merg, zynde wit en verdeelt in verscheide takken. Haare bladeren zyn groot, geschikt op de wyze als vleugels, zynde by paaren tot aan derzelver zyde toe ingesneden, en eer ingesneden op haare randen, van een verblikte groene koleur en van een sterke en bittere reuk. Haare bloemen komen op de topenden van de takken als ruikertjes te voorschyn, zynde straalswyze geschikt of uitgestrekt als straalen, geformeert met een rondplatte geele schyf en een schubagtige kelk. Haare zaden zyn langwerpig, ingegroeft, dun en zonder kuifje of eenig stoppelhair.

C X X I.

Irias. *Iris hortenſis, latifolia.*

VAn deeze witachtige Rups heb ik 'er maar eene gehad, die tot zyne ſpyſe blaauwe Irias gebruikte, en wanneer hy geene meer konde krygen, heeft hy het zaat daar van gegeten; op 't laatſt is hy heel donker blaauwachtig geworden, en heeft den ſeventiende Juli 1689. zyne huid afgeſtroopt, die met een draadjen aan het Popje hangen bleef. Eindelyk is 'er den vyfde September een ligt Uiltje uit voortgekomen.

De groene Rups die op het blad kruipt, heb ik in de aarde vinden leggen by Irias wortelen. Den een en dartigſte Maart 1698. is hy tot een Popje geworden, en in de volgende maand Juni is een zoodanig graauw Uiltje daar uit geworden.

C X X I I.

Braam-beſien-ſtruik. *Rubus.*

DE groene Rups die boven kruipt, heb ik met ſoodanige blaaden gevoed, die hy te ſamen gerolt hadde en waar in hy woonde, zonder daar uit te komen, als wanneer hy eeten wilde. Op 't laatſte wierd hy bruin. Den een en twintigſte Mai ſpon hy zich tuſſchen de bladeren in, en wierd aldaar tot een Popje, waar uit den twaalfde Juli een houtkoleurd Kapelletje voortkwam.

De onderſte groenachtige bruine Rups heb ik ook met deeze bladeren gevoed, in de maand Juni des jaars 1683. tot *Langen Schwalbach*. Wanneer men haar aanraakte ſoo liet ze wat groen water van zich, rolde in 't ronde te ſamen en bleef lang zoo leggen. Zy was zeer ſtil van aard, ſoo dat ze gantſche uuren lang onbeweeglyk ſtil leggen bleef. Den veertiende Juni veranderde ze in een Popje, en den tweede Juli kwam 'er een ſoodanig ſchoon Uiltje uit, van koleur byna als de Rups, die boven op het bloeiſel zit.

Dit Boompje ſchiet lange, teedre en hoekagtige takken, voorzien met zeer ſtekelagtige doornen. Haare bladeren zyn langwerpig, ſpits, tandswyze aan haare randen gekarteld, ruuw in het aanraken, van onderen witagtig en van boven ſwartagtig, van een ſamentrekkende ſmaak, zynde verſcheide te ſamen gehegt op eene ſteel. Haar bloemen zyn klein, wit, te ſamen geſtelt uit vyf blaadjes, geformeert als een Roos en onderſteunt door een kelk, ingeſneden in vyf deelen. Na dat de bloem verwelkt is komt 'er een ronde of ei-ronde vrugt te voorſchyn, even als een kleine Moerbes, te ſamen geſtelt uit verſcheide beſſen, vol van ſap, leggende d'eene en d'andere digt op elkander, zynde wel rood in den beginne, dog al rypende worden zy ſwart. Zy hebben yder een zaad. De uitſpruitſels van dit Boompje zyn hoekagtig, maar zyn niet vierkant, gelyk als Pena en Lobel ze beſchreven hebben.

CXVII

CXVIII

CXIX

CXX

C X X I I I.

Wolfsmelk. *Tithymalus.*

DIergelyke Rupſen, wanneer ze nog klein zyn, zyn geel en ſwart, maar grooter wordende, worden ze rood; wanneer men ze aanraakt, zoo ſlaan ze met de kop heen en weer, als of ze toornig waaren. Van dit ſoort heb ik 'er veel tot Francfort gehad, maar zyn by my altyd bedorven, en niet als Vliegen daar uit voortgekomen. Zy hebben braaf van dit Kruid gegeten. Anno 1684. den agtiende Juni wierden 'er weer twee tot Popjes, en den negende Juli bekwam ik eindelyk dit ſchoon Uiltje daar van, waar van 'er een nog den ſelven dag een groen ei leide.

De Wolfsmelk heeft een wortel die vry wat dikker is als de agterſte vinger, zynde houtagtig, vezelagtig en fomtyds bogtagtig en van een wrange, ſcherpe en walgagtige ſmaak. Haar ſtammen zyn een elle hoog, en om hoog takagtig, alwaar de bladeren by bosjes voortkomen, even als die van Vlasgewaſſen, en zagt, dog in 't vervolg komen 'er veel dunder en hairagtiger te voorſchyn, of gelyk eenige hairen. De bloemen komen byna als Zonneſchermen geheel boven op den top der takken, zynde geformeert uit een enkeld ſtuk, verbeeldende een bekertje, groenagtig en verdeelt in vier deelen, die met een paſſer ſchynen afgerond te zyn. Haar zuiltje verwiſſelt zig in een driehoekige vrugt met drie doosjes.

C X X I V.

Kamper-foely, of Capri folie. *Periclymenum.*

VAn deeze ſchoone groene Rups heb ik 'er tot Francfort veele gevonden op Hardreegel en Kamper-foely, waar meede zy haar geneerden. Den dertiende Auguſti wierd 'er een tot een Popje, en des anderen jaars den vyfde Juni kwam 'er een ſoodanig ſchoon Uiltje uit. De voorige die ik hadde zyn meeſt in 't ruien of vervellen geſtorven, of daar zyn zoodanige Vliegen uitgekomen. Tot Amſterdam heb ik ze met Kamperfoely geſpyſt.

De bladeren van deze Plant zyn byna rond, glinſterende en by de takken te ſamengevoegt en als ingeregen. De bloemen zyn eenige verwyderde buisjes, op de wyze als een klok geſneden in verſcheide deelen. Deeze bloemen zyn geformeert als ſtralen, waar van yder onderſchraagt word door een kelk, gemaakt als een knoop, of de gedaante hebbende van een kleine Granaatappel. Na dat de bloem verdwenen is, zoo word haar kelk een zagte bes, die in zig bevat eenige platte zaden, byna eirond.

C X X V.

Quee-bloeisel. *Cotoneæ Flos.*

DEn eersten Mai 1683. heb ik deeze Rups tot Francfort aan den Main op Queën gevonden, waar mede ik hem ook hebbe opgevoed. Hy was zeer onrustig, gestadig heen en weer lopende en at zeer weinig. Den vierde Mai maakte hy een graauw gespin, en den vier en twintigste dito kwam 'er een zoodanig graauw Uiltje uit.

Het kleine bruine Rupsje daar tegen over heeft mede deeze bladeren gegeten, heeft zich ook daar in gerolt en is aldaar op den ses en twintigste Juni tot een Popje geworden, en den veertiende Juli is het graauwe Kapelletje daar uit gekomen.

C X X V I.

Quee-bladeren. *Cotoneæ folia.*

SOodanige bruine en geele Rupsen heb ik met Quee-bladeren gespyst; zy hebben ook Pruimen en Roosenbladeren gegeeten tot op den agt en twintigste Mai, wanneer de eene tot een Popje wierd, na dat hy zyne huid hadde afgestroopt. Wanneer men deeze Rupsen aanraakte, zoo bleven ze zonder beweeging leggen; des volgenden jaars den vier en twintigste Maart is een zoodanig houtkoleurt Uiltje daar uit voortgekomen: gelyk alles op de eene zyde te zien is.

De Rups daar tegen over staande heb ik met Sleeboom-bladeren en Quee-bladeren gevoed: maar hy at zeer weinig. Den laatsten Mai is het tot een bruin Poppetje geworden, en den twintigste Juni is zoo een graauw Kapelletje daar uit voort gekomen, gelyk 'er boven aan een vliegt.

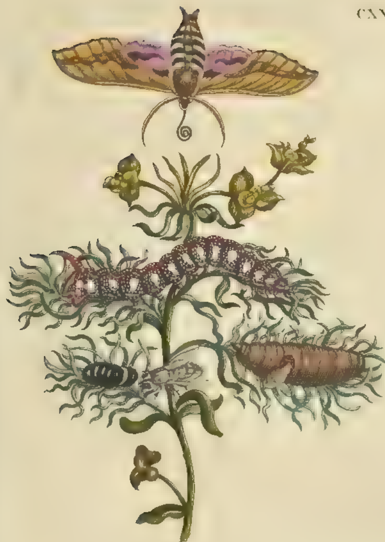
CXXI

CXXII.

CXXIII

CXXIV

C X X V I I.

Gras-Angelieren. *Flos Caryophillorum.*

OP deeze Bloemen vond ik diergelyke roodgeſtreepte kleine Rupsjes, waar meede ik ſe tot op den twaalfde Mai tot Neurenburg gevoed heb: zy hebben zich toen in de Bloemen ingeſponnen, en zyn daar in tot Popjes verandert geworden, waar uit den ſes en twintigſte dito zulke Okerkoleurde Torretjes kwamen, gelyk 'er op de Bloemen gezien word.

Tot Amſterdam wierd my een geel en ſwart geſtreepte Rups gebragt, gelyk 'er eene op het groene blad is: die zich aanſtonds inſpon, zoo dra als ik ze op den twee en twintigſte Juni geſchildert hadde, en den twintigſte Juli daar aan volgende kwam 'er een zoodanig Uiltje uit.

C X X V I I I.

Indiaanſche Kors. *Naſturtium Indicum.*

DIergelyke houtkoleurde Rupsjes heb ik met deeze Kors gevoed. Den dertiende Juli wierden eenige tot Popjes in de groene bladeren. Den derde Juli kwam 'er 't eerſte Kapelletje uit, waar op den ſevende noch twee volgden, en den dertiende dito wederom een ander.

Pit. Tournefort noemt deeze Plant *Cardamindum minus & vulgare*, Caſparus Bauhinus *Naſturtium Indicum majus*, Johannes Bauhinus *Naſturtium Indicum folio peltato ſcandens*, Dodonæus *Naſturtium Indicum*, Paulus Herman *Viola Indica, ſcandens, Naſturtii ſapore & odore, flore flavo* François Hernandez *Naſturtium Peruvianum* en de Heer Boerhaave *Acriviola*: na Fred. Cæl. is de ſtam van deeze Plant lang, dun, takagtig, ſlingerende zig rontom de ſtokken die men daar nevens in de grond ſteekt. Haar bladeren zyn gemeenlyk geformeert als een navel, rond, ſomtyds hoekagtig, naaſt malkanderen geplaatſt, groen, van boven effen en van onderen een weinig gehairt. Haar bloemen zyn ſchoon, welriekende, yder van haar te ſamen geſtelt uit vyf bladeren, gelykende na die van de Viole-bloem: haar kelk beſtaat uit een enkeld ſtuk, ingeſneden in vyf deelen, na beneden eindigende met een lange ſteel. Als de bloem verwelkt is zoo ſchynt ze een ronde vrugt, ruuw, gefronſt, te ſamen geſtelt uit drie doosjes, dewelke yder een byna rond zaat in zig bevatten.

CXXIX.

St. Jans Bloemen of Koedille. *Buphthalmum.*

DIergelyke geele en ſwarte Rupſen hebben deeze Bloemen gegeeten tot op den drie en twintigſte Juli 1704. wanneer ſe zich inſponnen en tot Popjes wierden. Des volgenden jaars den vier en twintigſte Mai kwaamen 'er ſulke roode en ſwarte Kappelletjes uit, gelyk hier te zien zyn.

Deeze Plant is dezelve, die Caſparus Bauhinus *Buphthalmum, tanaceti minoris foliis* noemt, Johannes Bauhinus *Chamæmelum, Chryſanthemum quorundam*, Cluſius *Buphthalmum vulgare, Chryſanthemo congener.* Deeze Plant brengt verſcheide ſtammen voort ter hoogte van anderhalf voet, dun, rondagtig en takagtig, Haare bladeren zyn gelyk als by paaren ingeſneden tot aan de zyde toe, wolagtig, aan haare randen tandswyze gekarteld, gelykende na die van de kleine Taneet. Haare bloemen komen voort op de topenden van de takken zynde geſtreept als die van de Ganzebloem, in haare langwerpige vlakte en in haar kroon geſtreept: maar ze zyn grooter en geel van koleur: daar op volgen dunne en hoekagtige zaden, zynde haar wortel hard en houtagtig.

CXXX.

Speer-kruid. *Phu, vulgo Valeriana.*

DIt Kruid is de ſpyze van deeze Rupſen. Den ſeventienden Juni hebben zy een wit geſpin gemaakt en zyn daar in tot Rupsjes geworden, en den negen en twintigſte dito kwamen 'er zulke graauwe Uiltjes uit.

De kleine bruine Rups heeft zich ingeſponnen den veertiende October 1704. en des volgenden jaars den vier en twintigſte Mai is 'er een zoodanig bruin vliegend Kapelletje uitgekomen.

De Speerkruid, of anders genaamt *Phu*, met bladeren van de *Oluſatrum*, van de *Pinax* van Caſparus Bauhinus, heeft een wortel die zig in de dwarſte verſpreid, zynde een duim dik, gelyk als ringswyze geſchubt, uiterlyk bruin, van binnen wit, vezelagtig, ſcherp en een van de allergeurigſte. De ſtammen van dezelve zyn twee ellen hoog, hol en onderſcheiden door verſcheide knubbels of quaſten. Haare bladeren groeyen twee aan twee vlak tegen elkander over, glad, van een donkergroene koleur, een ſpan groot, van beide zyden zeer diep ingeſneden als ſnippers: De bloemen vind men op de topenden van de Plant op elkanderen gehoopt: ze zyn van een enkeld ſtuk, wit, van een lieffelyke reuk, van gedaante als een tregter, verdeelt in vyve, hebbende een kelk, die zig verwiſſelt in eenig langwerpig en plat zaad, onderſteunende een kuifje.

CXXVII

CXXVI

CXXV.

CXXVIII.

C X X X I.

Aalbeſien. *Uva Urſina.*

TOt Amſterdam vond ik diergelyke graauwe en witte geſtreepte Rupſen, welke de groene bladeren van deeze Beſien aaten, tot op den drie en twintigſte Juni 1706. wanneer ze tot Popjes wierden, en den vier en twintigſte Juli kwamen 'er zulke ſchoone bruine en witte Kappelletjes uit.

Dit is het zelve Boompje, 't welk Caſparus Bauhinus *Vitis Idæa, foliis carnoſis & veluti punctatis, ſive Idæa Radix Dioſcoridi* noemt. Dit kleine Boompje is laag, gelykende na een Mirtus Boompje; maar haare bladeren zyn dikker, langwerpig, afgerond, komende zeer na by die van de Palmboom, ſmalder, geſtreept aan beide zyden, zenuwagtig, van een wrange ſmaak, daar by wat bitter. Hare bladeren zyn gehegt aan houtagtige takken, zynde een voet lang, overtrokken met een dunne baſt, en ligtelyk om ze daar van af te ſchillen: hare bloemen waſſen by troſſen op de topenden van de takken, geformeert als een belletje en root van koleur: wanneer ze verdweenen zyn, zoo volgen daar op byna eenige ronde beſſen, zagt en rood, bevattende yder van dezelve vyf ſteentjes, gemeenlyk geſchaart als de ribbe van een Meloen, rond op de rug en plat aan de andere kanten. Deeze beſſen hebben een ſamentrekkende ſmaak.

C X X X I I.

Moerelle Karſſen. *Ceraſa Pliniana.*

OP deeze Boomen vond ik drie van zoodanige Rupſen, welkers bladeren zy tot hunne ſpyze gebruikten tot op den negende Juni, wanneer ze zich tot de verandering begaaven: En als de eerſte tot een Popje wierd, heeft hem de andere opgegeten, tot dat 'er maar een overbleef, die den derde juli tot een graauw Uiltje wierd.

C X X X I I I.

Bloeyende Hey. *Erica florens.*

DIt Kruidjen waſt op dorre Heiden, 't welke deeze Rupſen tot hunne ſpyſe gebruiken. Zy hebben zich den vyftiende, ſeſtiende en ſeventiende Auguſti ingeſponnen, en des anderen jaars den ſeſtiende, ſeventiende en agtiende dito zyn 'er tweederlei zoodanige Uiltjes uitgekomen, namelyk Mannetjes en Wyfjes.

Het middelſte Rupsje, zynde ſwart met Oranje vlakken, heeft meede het ſelfde kruid gegeeten, tot op den dertigſte Juni, wanneer het zich aan dit kruidje vaſtſpon, en tot een ſwart Popje wierd, en den ſes en twintigſten Juli is 'er een ſoodanig graauw geſtreept Uiltje uitgekomen.

De ſchoone geſtreepte Rups heeft meede dit kruidje gegeeten, als meede *Millefolium* of Duizendblad; hy was zeer gaauw in 't loopen. Den twee en twintigſten Juni heeft hy begonnen een zeer hard geſpin te maaken, waar in hy zich tot een Popje veranderde, en wanneer men het aanraakte, heeft het zich veelmaalen omgekeert, en is eindelyk gantſch verdroogt. Ik heb daar op het harde geſpin opgeſneeden, en daar in gevonden zoo als hier te zien is. Dit heb ik in Duitſchland, als meede tot Amſterdam alſoo bevonden.

Deeze Plant brengt verſcheide ſtammen voort van een voet of anderhalf hoog, zynde houtagtig, van een bruinroode koleur, takagtig, voorzien met kleine bladeren, hard, altyd groen en ruw. Haare bloemen zyn kleine klokjes van een zeer ſchoone purperagtige koleur, en ſomtyds wit, en door kleine zuiltjes vaſtgehegt langs de takken van het midden af na om hoog toe: van de grond van deeze bloemen komt voort een ſteunſeltje, dat in 't vervolg een byna eyronde vrugt word, behelzende in zig eenige zeer dunne zaden, opgeſlooten in vier kamertjes: haar wortel is zeer lang maar zeer ongemakkelyk om te breken. De beſchryving die Mathiole van deeze Plant gedaan heeft, is beter als men ze by andere Schryvers vind. Cluſius en Johannes Bauhinus hebben deeze Heibloem aangemerkt voor een bloem met vier bladeren, alhoewel ze na 't gevoelen van de Heeren Tournefort en Boerhaave uit een enkeld ſtuk beſtaat.

C X X X I V.

Klaaver en Riet-Gras. *Trifolium & Carex.*

DE aardkoleurde Worm op het Klaverblad, word van de Landlieden een Aardworm genoemt, en is zeer ſchadelyk voor het Weiland, om dat hy de wortelen van het gras opeet. Hy heeft zich den negen en twintigſte Mai tot een Popje verandert, zoo als 'er een onder de Worm gezien word: en den vyf en twintigſte Juni wierd 'er een zoodanig Dier uit, gelyk 'er een op de bloem te zien is. Hy legt zyn zaat in de aarde, en zoo als de Landlieden zeggen, heeft hy wel drie jaaren noodig tot zyne verandering.

De ſchoone geel en roode Rups, tegen over de bovengemelde Worm, heeft Riet-gras tot zyne ſpyze gebruikt tot op den eerſten Auguſti, wanneer hy een wit geſpin maakte, waar in hy tot een ſwart Popje wierd, en den vyftiende Auguſti kwam 'er zoodanig een witagtig Uiltje uit, gelyk boven aan te zien is.

Deeze Plant brengt voort dunne ſtammen, voor een gedeelte regt opgaande, en voor een gedeelte langs de grond kruipende, een weinig hairagtig. Haare bladeren zyn gehegt drie aan drie aan een ſteel, dan eens rond, dan eens lang, ſomtyds in het midden getekent met een witte of ſwarte vlak, hebbende de gedaante van een Maan. Haar bloemen zyn geſchikt als een koornaar, zynde kort en dik en van een purpere koleur, van een lieffelyke reuk, op dezelve een korrel, die de geſtalte heeft van een nier. Haar wortel is lang, houtagtig, byna zoo dik als de agterſte vinger.

CXXIX

CXXX

CXXXI

CXXXII

CXXXV.

Wintbloemen. *Anemone.*

SOodanige Bloemen heb ik by deeze Rupſen maar om 't welſtaanshalven gevoegt; om dat 'er op 't voorgaande blad, Gras en Klaaver, die in 't Gras waſt, te zien is. Deeze Rupſen hebben Riet-gras gegeeten tot op den agtſte Juni, wanneer ze tot Popjes wierden, en den agt en twintigſte Juli kwamen 'er zoodanige geele Uiltjes uit.

CXXXVI.

Juffertjes in 't Groen. *Nigella.*

IK heb deeze hier op de Bloem ſittende Rups daar op geſet, om dat ik haare ſpyze niet en wiſt; want zoo draa ik ze geſchildert had, den agtſte Juni 1705. heeft ze zich ingeſponnen in een wit ey; den agt en twintigſte dito is 'er een zoodanig Uiltje uitgekomen.

De onderſte Worm die op de ſteel kruipt, gebruikt tot zyne ſpyze de kleine Luisjes die men op alderhande gewaſſen vind. Den ſes en twintigſte Juni veranderde hy, zoo als 'er een onder de Worm te zien is, en twaalf daagen daar na kwamen 'er zoodanige Torretjes uit.

Deeze Plant is dezelve, die Dodonæus *Melanthum ſylveſtre* noemt. Zy brengt voort ſtammen van een voet hoog, dun en ingegroeft: haare bladeren zyn als hairen, groen, en zyn geplaatſt op de topenden van de groote takken, zynde de eene van de andere afgeſcheiden: yder van haar is te ſamen geſteld uit vyf bladeren, geſchikt op de wyze als een Roos, bleek van koleur, in 't midden voorzien met veel vezeltjes, die omvlogten zyn door een kroon, beſtaande uit kleine langwerpige lichamen. Na dat de bloemen zyn afgevallen zoo volgen daar op vliesagtige vrugten van een redelyke dikte, eindigende door verſcheide kamertjes, dewelke in zig bevatten eenige hoekagtige zaden.

CXXXVII.

Willige-boom *Salix.*

DEeze groote Rupſen hebben eenen ſtinkenden reuk. Zy houden zich in de holle Willigeboomen op, eetende het binnenſte van dezelve; maar wanneer ze geene ſpyze meer hebben, zoo eeten ze malkanderen zelfs op: men kan ze ook in geen Dooſen bewaaren, om dat ze alle houtwerk doorbyten. Den twintigſte April ſponnen zich eenige in, en den vierde Mai kwaamen 'er zodanige graauwe Uiltjes uit, gelyk hier vertoont worden, namentlyk een Mannetje en een Wyfje. Ik bequam noch eenen anderen op den twintigſte September: deeze leide zich in de aarde tot in de maand October zonder eenige ſpyze te nuttigen, en wierd een Popje. Den ſeventiende Mai des volgenden jaars quam 'er een zoodanig Uiltje uit, 't welk den eerſten dag hondert agt en vyftig eyeren leide, en des anderen daags noch agt en ſeventig, wanneer zyn lyf dunder wierd, en den derden dag ſtierf het.

CXXXVIII.

Swarte bloejende Water-willigen. *Salix niger aquaticus.*

DIergelyke groene geſtippelde Rupſen heb ik 'er veele gevonden in Vriesland, op diergelyke Willige en Abeele-boomen, welkers beide bladeren zy tot hunne ſpyze gebruikten tot op den agt en twintigſte Auguſti, wanneer ze zich in ſwarte Popjes veranderden, en des volgenden jaars den veertiende April zyn 'er twee zoodanige Uiltjes uitgekomen, die aanſtonds groene eyeren leiden. Maar alle de andere Kapelletjes kwamen eerder uit, welkers vleugels zoodanig gerimpelt waaren, dat men niet bekennen konde wat gedaante dat ze hadden.

CXXXIII

CXXXIV.

CXXXV.

CXXXVI

C X X X I X.

Willigen. *Salix.*

DEeze ſchoone Rups heeft Willige tot zyne ſpyze genuttigt tot op den twee en twintigſte Juni, wanneer hy in een Popje veranderde, het welke dagelyks bruinder wierd, zoo als den dauw op de blaauwe Pruimen. Den derden Auguſti quam 'er een zoodanig ſchoon graauw rood Uiltje uit.

C X L.

Willigen bloeiſel. *Salicis Flos.*

DEeze dubbeld gehoornde Rups heb ik van Leiden gekreegen, alwaar ze op Willigen gevonden is, waar mede ik ze ook gevoed heb. Wanneer zich maar het minſte ding beweegde, zoo trok hy zynen kop in, en hield zich een tyd lang heel ſtil. Wanneer hy at ſoo hield hy zyne twee hoornen digt by malkanderen. Somtyds ſtak hy uit deeze twee nog twee weeke roode hoorens uit, die alſoo lang waaren als de eerſtgemelde harde hoorens: deeze beweegde hy van de eene tot de andere zyde, en dan haalde hy ze weer binnen dat men 'er niets meer van konde zien. Dit duurde tot op den ſes en twintigſte Juli, wanneer hy zich inſpon, en des volgenden jaars in April quam 'er dit Uiltje uit.

C X L I.

Feuille de Saule. *Salicis Folium.*

DE bovenste groene Rups gebruikte de Willige-bladeren tot spyze: wanneer men hem aanraakte, soo rolde hy zich aanstonds in malkanderen en spatte uit yder lid wat helder water, als of het met een spuyt gedaan wierd; en dit soo dikwils als men hem aanraakte; den twintigste Augusti heeft hy een groot gespin gemaakt, en des volgenden jaars den vyf en twintigste Juni quam 'er een soodanig geel en swart Dier uit, gelyk 'er een by de Rups te sien is.

De tweede half geel en half groene Rups heeft ook deeze spyze gebruikt, en daar mede heb ik ze in Vriesland gevoed. Anno 1690 den tiende Juli hebben ze zich na malkanderen in graauwe eyeren ingesponnen, en den eersten Augusti quamen 'er zulke geele Vliegen uit, gelyk 'er in 't midden gesien worden.

Wanneer deeze onderste swart en geel gestippelde Beesjes vallen, soo hebben se moeite om weer op te staan, vermits zy op den rug vallen; haare spyze bestaat in Waater-willigen. Den vyf en twintigste Juni 1689. hebben ze zich tot geele eyeren ingesponnen, en den vyftiende Juli zyn 'er diergelyke Torretjes uitgekoomen.

C X L I I.

Feuille de Saule. *Salicis Folium.*

DEeze geel en swart gevlakte Rupsen hebben tot haare spyze water-willigen gebruikt. Den seven en twintigste Augusti 1689. hebben ze twaalf dagen lang geleegen, tot dat ze haare huid afstroopten en tot schoone groene Popjes wierden, die binnen vier uuren bruin waaren: en den een en twintigste Mai tot in de maand Juni, zyn deeze schoone Uiltjes daar uitgekomen, welke groene eyertjes leiden.

Diergelyke donker graauwe Beesjes, gelyk 'er hier onder een met zyne verandering te zien is, heb ik den vierde Juni op Willigen gevonden, die ze tot haare spyze nuttigden: zy aaten alleen het bovenste sap van de bladeren, soo dat de bladeren in haar geheel bleeven. Den twaalde Juni hebben ze zich ergens aan een blad of steel vastgehegt en zyn alsoo verandert, tot dat 'er den vier en twintigste Juni soodanige donker groene Torretjes uit voortquamen.

CXXXVII

CXXXVIII

CXXXIX

CXL

CXLIII.

Roosen. *Rosa.*

SOodanige Rupsen gebruiken Roosenbladeren tot haare spyse: wanneer ze zich in Juli inspinnen, zoo komen noch in de maand Augusti Uiltjes daar uit. Maar wanneer ze zich in Augusti inspinnen, soo blyven ze leggen tot het volgende jaar in Juli, en dan komen 'er de Uiltjes eerst uit. In sommige Popjes zyn ook Wormen gegroeit, die aanstonds tot bruine eyeren veranderden, en veertien daagen naar na quamen 'er zulke Vliegen uit.

CXLIV.

Roosen. *Rosa.*

HEt bovenste geele Rupsje heeft Roosen gegeeten tot op den veertiende Juli, wanneer het zich met de overige tot witte eyeren inspon, en den veertiende Augusti zyn'er zulke Vliegen uitgekomen.

De onderste groene Rups gebruikte ook Roosen tot haare spys. Den twaalfde Mai hebben zich eenige daar van in de bladeren ingesponnen en wierden tot Popjes; waar uit den veertiende Juni sulke lichte Okerkoleurde Capelletjes voortquamen.

Van dit half groen en half Roosekoleurd Rupsje, dat op de knop kruipt, heb ik 'er veele gevonden, welkers bladeren zy tot haare spyze gebruikten. Den vyfde Mai hebben zy haar koleur in groen verandert en zyn tot Popjes geworden, waar uit den twee en twintigste dito zulke kleine bruine Kapelletjes voortquamen.

C X L V.

Roofen. *Rofa.*

VAn de kleinfte groene Rups heb ik 'er veele op Roofen gevonden, en daar mede gevoed. Den twaalfde Mai wierden zy tot bruine Popjes, en den fesde April des volgenden jaars quamen 'er zulke Capelletjes uit, gelyk 'er een boven de Rups te zien is.

De bovenfte bruine Rups heb ik ook met Roofenbladeren gefpyft, Anno 1684. den twintigfte Mai tot op den fesde Juni, wanneer hy zich in een donker roode koleur veranderde. Den negende Juni maakte hy een gefpin, waar in hy tot een Popje wierd: en den negen en twintigfte dito is 'er een foodanig Capelletje uitgekomen, gelyk 'er een boven op de Rups gezien word.

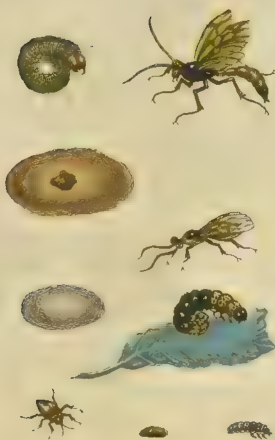
C X L V I.

Roofen. *Rofa.*

HEt hangende groene Rupsje eet mede Roofen. Dit foort kruipt menigmaalen op de rug, en laaten zich aan een draatje, dat uit haar mond gaat, op en af. Den tiende Mai wierd het tot een Popje, en den agtiende tot een fwarte Vlieg.

De groote groene Rups gebruikte ook Roofen tot haare fpyfe. Den twee en twintigfte Mai ftroopte fe haare huid af en wierd tot een Popje: waar uit veertien dagen daar na een Okerkoleurt Uiltje voortquam.

CXLI

CXLII

CXLIII

CXLIV

CXLVII.

Abeele-bladeren. *Abiegna folia.*

Diergelyke graauwe Rupſen heb ik in 't eerſt voor geen Rupſen aangezien, om dat ze heel ſtil, ſonder zich te verroeren, onder aan de bladeren in malkanderen gekrinkelt ſaaten, en niet anders als vogelsdrek te zyn, ſcheenen. Ik heb ze met Abeelebladeren in Vriesland gevoed. Den drie en twintigſte September heeft een daar van een blad aan malkanderen geſponnen, als of het te ſamen gelymt was, waar in hy zich tot een Popje veranderde. De anderen die ik hadde, hebben een gewoonlyk geſpin gemaakt, waar in ze tot Popjes wierden. Den veertiende April des volgenden jaars quam 'er het eerſte Capelletje uit, waar op de andere in de maand Mai volgden, en ligtgroene eieren leiden. Het Cappelletje is onder de Rups te ſien.

De groene Rups heb ik te gelyk met de bovengemelde graauwe, op de ſelve Boom gevonden. Den agtiende Auguſti leide hy zich ſtil ter neer, ſtroopte zyne huid af, en wierd een Popje, zonder te ſpinnen. Des volgenden jaars den veertiende April quam 'er het eerſte Uiltje uit, en de andere eerſt in de maand van Mai daar aan volgende, gelyk 'er een op het bovenſte groene blad te ſien is.

CXLVIII.

Winde of Wrange. *Convolvulus.*

Vermits 'er op het voorgaande blad de ſpys van alle deſe laatſte Rupſen ſtaat, en dit maar een wilde Boom is, ſoo heb ik deze laatſte bladeren met bloemen willen verçieren, niet twyfelende of het ſal aan de liefhebbers aangenaam zyn.

Deze bruine Rups heeft den twintigſte Juni een geel geſpin gemaakt, en is daar in tot een bruin Popje geworden, waar uit den veertiende Juli dit Oranjekoleurt Uiltje voortquam.

CXLIX.

Goutsbloemen. *Caltha.*

DEze geele Rups heeft Abeelebladeren gegeten tot in de maand September. Den vyftiende Juni des volgende jaars quam 'er een bruin Uiltje uit, na dat het eerst in een bruin Popje verandert was.

Diergelyke Beesjes, gelyk 'er een op het groene blad sit, gebruiken de kleine Luisjes tot haare spyse. In 't begin van Juni hebben zy zich tot Popjes verandert, en op 't einde dezer maand quamen 'er soodanige geele Torretjes uit.

Het onderste bruine Diertje houd zich in 't water op tot in de maand Juni, wanneer het op 't land kruipt: en dan komt 'er soodanig een vliegend Beesje uit, gelyk 'er een naast aan op het blad sit.

Dodonæus noemt deze Plant *Calendula*: zy verschilt veel ten opsigte van haar grootte, en brengt dunne, ronde en een weinig hoekagtige stammen voort, verdeelt in verscheide takken, latende, wanneer men dezelve aanraakt, eenige slymagtige vogtigheid aan de vingeren: haar bladeren zyn sonder steel, vastgehegt aan haar stam, hebbende een smaak na 't Gras. Haar bloemen komen voort aan de topenden van de takken, zynde gestreept; groot, schoon, rond, geel en welriekende. Als ze zyn afgevallen, zoo volgen daar op eenige kromme doosjes, die yder in zig bevatten een langagtig zaad. Haar wortel is wit en vezelagtig.

CL.

Granaat-bloem. *Flos Mali Punici.*

DE bovenste Rups heb ik met Abeelebladeren gespyst Anno 1699. Den tiende September tot Amsterdam heeft hy zich in een wit gespin ingesponnen, en des anderen jaars in de maand April is dit graauwe Uiltje daar uit voortgekomen.

De onderste tweesteertige Rups heeft zich aanstonds ingesponnen, soo dat ik haar spys niet konde weeten. Hy heeft een wit gespin gemaakt en is daar in tot een Uiltje geworden, gelyk 'er een op de bloem te sien is.

CXLV

CXLVI.

CXLVII

CXLVIII

C L I.

Krul-Lelien. *Martagum.*

ZOodanige kleine groene Beesjes hebben geen ſekere ſpyſe nog tyd: want men vind ze op allerhande Kruiden en op alle getyden van 't jaar; waar men maar diergelyke witte ſchuim ſiet, vind men 'er deeſe Diertjes in, ſoo lang tot dat ze in ſoodanige Torretjes veranderen, gelyk het eene en het andere onder aan by malkanderen te zien is.

De groenachtige Rups heeft Abeelebladeren gegeeten tot op den agtſte October, wanneer ze in een Popje veranderde, en den negen en twintigſte Juni des volgenden jaars is 'er dit Uiltje uitgekomen. De Rups en het Uiltje zyn boven by malkanderen te zien.

Het onderſte groenachtige Rupsje heeft bladeren van Kruisbeſie-boompjes gegeeten. Maar alſoo deeze vrucht en bloeiſel reeds in dit Werk afgebeelt zyn, ſoo heb ik die hier niet wederom willen vertoonen, en in der zelver plaats deeſe Krul-Lelien geſtelt, als meede een aangename bloem zynde. Wanneer men deeze Rupsjes aanraakt, zoo laaten ze zich aanſtonds aan een draadje neer. Zy zyn zeer ſnel in 't loopen. Den twaalfde Mai hebben zy zich tuſſchen de bladeren ingeſponnen, en zyn daar in tot bruine Popjes geworden, en den vier en twintigſte dito quamen 'er zulke Kapelletjes uit, die bruin en wit waaren, gelyk 'er een benevens zyn Popje boven te zien is.

Deeze Plant is dezelve, die Caſparus Bauhinus *Lilium album bulbiferum latifolium majus* noemt.

C L I I.

Witte Lely met een gemeene regt opgaande bloem.	Lilium album, flore erecto, & vulgare C. B. Pin. 76.
a Winterbloem	a Narciſſo-Leucoium vulgare Tournef. 387. Leucoium bulboſum vulgare. C. B. Pin. 55.
b Een kruipende bloem als een witte Lely.	b Convolvulus longifolius azureus, niveo umbilico, erectus. Barreliero Icon. 321. Boccon. Muſ. part. 2. 148. Tab. 105.

MEvrouw van Merian heeft deeze Plant hier geſteld voor een çieraad gelyk als ze in verſcheide plaatſen van haar Boek gedaan heeft. Deeze ſoorte van Rupſe word gevoed door de bladeren van de Populier- en Wilgeboom. Zy zyn zeer wit en bevinden zig de meeſten tyd boven op de boomen. Ik heb deeze Rups zedert den een en twintigſte van de maand Mai tot aan de ſeſtiende van de maand Juni gevoed: als doen vervelde zy. Veertien dagen daar na quam 'er een ſchoone witte Kapel uit voort, dewelke men hier op de Plaat verbeelt ziet. Deeze Kapel ſchoot zyn zaad na verloop van eenigen tyd en ſtierf vervolgens.

De Winterbloem doet uit zyn wortel voortkomen drie, vier of vyf bladeren, gelykende na die van de Prey, zynde groen, glad en blinkende. Van onder deze bladeren klimt 'er een ſtam op ter hoogte van meer als een half voet, zynde ingegroeft, hoekagtig, hol, omkleed met haare bladeren tot aan haar midden toe als een ſoort van een meſſekoker: zy heeft gemeenlyk maar een enkelde bloem, ſomtyds twee, dog ſelden drie. Deze bloem heeft ſes neerhangende blaadjes, geſchaart als een klok, hellende na een witte koleur, hebbende van buiten een groenagtige vlek, en van een onaangename reuk. Wanneer ze afgevallen is, zoo volgt 'er op een vrugt opgezet met drie hoeken, en geheellyk verdeeld in drie kamertjes, vervult met byna ronde, harde en geelagtige zaden: haar wortel is knobbelagtig, te ſamen geſtelt uit verſcheide witte vliesen, en van onderen voorzien met witagtige vezelen.

C L I I I.

Een purper-koleurde Lely met een omgebogen bloem.	Lilium purpuro-ſanguineum flore reflexo. C. B. Pin. 78.

DE Rups die deze Kapel voortbrengt, word gevoed met Lely-bladeren: ik heb 'er van onderhouden in de maand van Juli veertien dagen lang; als doen vervelde ze en veranderde in een Pop, waar uit agt dagen daar na voortquam een Kapel, die men alhier afgebeeld ziet. Zy was van een ſchoone Hemels-blaauwe koleur, de vleugels waren paars, en ze had op de rug vier goud-koleurde vlerken.

C L I V.

De groote Narciſſe-bloem met een biezeblad, met een langwerpige kelk.

Narciſſus Juncifoliis oblongo calice, luteus major C. B. Pin. 51.

DEeze Rups word door deze Plant gevoed, na dat ze daar van verzadigt is, ſtrekt ze zig uit in haar lengte, en blyft alſoo in die ſtaat tot den volgenden dag. Wanneer zy kruit, zoo ziet men dat zy het voorſte gedeelte van haar lichaam voegt aan haar achterdeel, zulks dat ze zig formeert als een groene ring, vervolgens verlengt ze zig en brengt haar weder in de vorige geſtalte, en dit altoos zoo vervolgens tot dat ze haar loop volbragt heeft. Zy begon den ſeſtiende October te vervellen, en veranderde twaalf dagen daar na in een Pop, waar na op den eerſten dag van de Maand Mai in het volgende jaar een ſchoone Kapel voor den dag quam, gelykende na die, dewelke men op de bloem ziet.

Deze Plant brengt uit zyn wortels voort eenige bladeren, byna gelykende na die van de Prey, zynde van een bleekgroene koleur. Daar klimt onder dezelve op een ſtam van een voet hoog, dragende op haar toppunt een groote bloem met een enkeld wit blad, en omvlogten met ſes bleeke en purperagtige bladeren, ſoo ſeer vaſtgehegt aan deze bloem dat het alles te ſamen ſchynt een ſtuk alleen. Wanneer de bloem verwelkt is, volgt daar op een tamelyke dikke driehoekige vrugt, verdeelt in drie kamertjes, vervult met ſwarte zaden, byna rond: haar wortel is knobbelagtig.

C L V.

Indiaanſe Hyacinth of Tuberoos.

a Witte Lely van den Dale.

b Veld-Renunkel met Kamille-bladeren.

Hyacinthus Indicus tuberoſus, flore Hyacinthi Orientalis C. B. Pin. 47.

a Lilium Convallium album C. B. Pin. 304.

b Ranunculus arvenſis foliis Chamæmeli, flore phœniceo Tournef. 291. Adonis Matthioli, Adonis ſylveſtris flore phœniceo ejusque foliis longioribus. C. B. Pin. 178.

DEeze Planten verſtrekken hier niet als tot een çieraad. De Rups die men hier ziet, eet de bladeren van de Framboiſe-boom. De dertiende Juni begon zy zich te vervormen, na zich in zyn vel omwentelt te hebben, daar na hield ze zich ſtil tot op den veertiende van Juli, zulks dat ze een en dertig dagen doorbragt om te vervellen, ten einde van dewelke uit haar voortquam een bruine Kapel, waar van de vleugeltjes yder in 't midden een ronde vlak hadden, trekkende na den witte. Deze Kapel kroop langzaam langs de gront: zy ſtierf twee dagen daar na.

C L V I.

Groote Ooſterſche Hyacinth.

Hyacinthus orientalis maximus C. B. Pin. 44.

DEze Rups ſchiet zyn zaad op de bladeren van Boomen, dewelke zy overdekt men een ſoort van hair of wol, om dezelve te beſchermen tegen de koude; als men deze omgerolde bladeren opent, vind men daar in groen zaat. Zy eet kruisbeziën-bladeren, 't zy witte, roode of ſwarte, dewelke zy t'eenemaal vernielt; en ſchoon men ze alle dagen dood, zoo vind men ze den volgenden dag alzoo veel. Alle de Natuur-kenders merken aan dat de Vogelen gantſch niet van deze Rupſen eeten, en dat ze op den dertiende Juli zig bereiden om te vervellen, dat 'er dan uit voortkomen witte en ſwart gevlakte Capellen.

Deze Dieren als zy voor den dag komen zyn niet grooter als een Vlooy: en in 't vervolg groeyen ze oogenſchynlyk en worden veel grooter. Men vind ze in de gragten, en zy gebruiken ook geen ander voedſel, ten zy de een den ander opeet. Ik heb geſien dat één van de grootſte in weinig tyds heeft opgegeeten de kleinſte van deſelve ſoort; waar van daan het ook voortkomt, dat deze kleine Dieren by uitſtek vreesagtig zyn. Van de eene van deze bloedeloofe Diertjes komt dit blaauw gevleugelt Dier voort, 't welk men op de Plaat afgebeeld ziet.

C L V I I.

Ooſterſche Hyacinth met een dubbelde bloem.

a Kleine geele Narcis-bloem met een biesblad.

Hyacinthus orientalis flore duplici C. B. Pin. 45.

a Narciſſus Juncifolius luteus minor C. B. Pin. 51.

DEeze Rups voed zig met het hart van de geſloote witte Koolen. De regen doet haar ſterven, en verdroogt ſe t'eenemaal. Dit bloedeloofe Dier heeft dit als wat ſonderlings, dat het tweemaal in 't jaar vervelt, eens in de Somer, en voor de tweede maal op het einde van dezelve. Haar eerſte geſtaltverwiſſeling geſchied in weinig tyds, dog ſoo haar de winter overvalt, ſoo houd het zig verborgen ſoo lang de groote koude duurt. Het begint te vervellen den eerſte Juli, en den twaalfde van deſelve maand komt 'er een ſchoone witte Capel te voorſchyn, maar de andere vervorming duurt langer: het bleef in die ſtaat tot den vyftienden van Mai van het volgende jaar, als doen quam 'er uit voort een gelyke Capel als de eerſte.

CXLIX

CL

CLI

CLII

CLIII

CLIV

CLV

CLVI

C L V I I I.

Witte Oosterſche Hyacinth — Hyacinthus orientalis albus primus C. B. Pin. 44.

a Irias met een breed blad, zynde Nederlandſch en van een verſcheide koleur — a Iris latifolia belgica variegata C. B. Pin. 32.

b Hondstand met een breed en rond blad — b Dens Canis latiore rotundioreque folio C. B. Pin. 87.

c Groot blaauw Vliegverdryvend kruid. — c Muſcari cœruleum majus Tournef. 347. Hyacinthus racemoſus cœruleus major. C. B. 42.

De Hondstand brengt gemeenlyk voort twee bladeren, ſomtyds drie, verſpryd langs de grond, gelykende na die van het Varkens brood, tuſſchen dewelke opklimt een zaltje van een hand hoog, zynde rond, glad, voortbrengende een ſchoone bloem met ſes blaadjes, langwerpig, ſpits, hangend en gekrult na boven, ſomtyds purperagtig, van binnen getekent met melkagtige vlekken, hebbende in 't midden ſes purperagtige vezelen. Na dat deze bloem is verdwenen, komt 'er in haar plaats een byna ronde vrugt en verheven met drie hoeken, van een groene koleur, rood gemarmert. Deze vrugt bevat in zig drie kamertjes, vervult met langwerpige zaden: Haar wortel is vezelagtig, langwerpig, boven veel dunder als beneden, gelykende eenigſints na die van de Hondstand.

De *Muſcari* is een Plant die van de wortel voort doet komen vyf of ſes bladeren, op de grond verſpreid, ſmal, gegroeft, en langer als een half voet, tamelyk dik en vol van ſap. Van tuſſchen haar verheft 'er zig een ſtam, langer als een vierde van een voet, rond, redelyk dik, ſonder blad, dog van byna van de midden af tot aan het bovenſte omkleet met bloemen, geformeert als ſchelletjes, met kanten uitgekorven aan ſes deelen in haar opening, in den beginne groen of purperagtig van koleur, daar na blaauwagtig groen, wit of ſwartagtig, of van een donker purper, daar na bleek, en wanneer zy beginnen te verdwynen, ſwartagtig. Op deze bloemen volgen eenige redelyke dikke vrugten, yder opgeheven zynde met drie hoeken, en verdeeld in breede kamers, vervult met eenige ronde en ſwarte zaden. Haar wortel is een dikke witagtige bol, overtrokken met verſcheide vlieſen, van ondere voorſien met eenige veſelen. De Heer Tournefort heeft eenig onderſcheid gemaakt tuſſchen dit geſlagt van Plant met die van de Hyacinth, dewyl dat in de Muſcari de bloem by de opening een ſoort van een getrenſte klok is, in plaats dat die van de Hyacinth ſeer uitgebreid is.

C L I X.

Groote witte Narciſſebloem met een lange kelk. — Narciſſus major, totus luteus, calice prælongo. C. B. Pin. 52.

Deze Rups en zyn geſtaltverwiſſeling zyn in de veertiende Uitlegging beſchreven.

C L X.

Keizers Kroon. — Corona Imperialis Dod. Tournef. 372.

DEze Rups word gevoed van Kropſalade, indien men ze maar het minſte aanraakt, houd ze zig aanſtonds zo ſtil of ze dood was, rolt haar in een als een kloot, en doet haar hair opreiſen als een Egel, indien men ze wil aangrypen by het hair, zoo laat ſe het aanſtonds nedervallen. De Vogelen eeten 'er gantſch niet van en hebben tegen dit bloedeloos Diertje een natuurlyke afkeer, dewyl het fenynig is. Ik heb het ſomtyds op deze bloem geſien, dog ik ben tot nog toe onſeker of het daar van eet: het begint zig te vervormen den dertigſte van de maand Juni in een Pop, en den twee en twintigſte van Juli komt 'er een ſchoone en groote Capel uit voort, die gevlakt is als Breſils hout. Deze Capel legt ook eieren, maar men ziet ze die niet uitbroeijen als in de maand van October. De Rupſen, die daar uit voortkomen, verbergen zich onder de grond en blyven daar de gantſche winter.

Het blad en de ſtam van deze Plant gelyken na die van de Lely: de bloemen zyn geformeert als een kroon, die boven op voorſien is met een bosje van bladeren, te ſamen formerende een ſoort van een klok, geel of bleek, of van een purperagtige koleur, trekkende na den roode. Wanneer deze bloem is afgevallen, ſoo komt 'er een langwerpige en gegroefde vrugt voort, inwendig verdeelt in drie kamertjes, vervult met platte zaden: haar wortel is knobbelagtig, niet ſchubagtig, maar vaſt als die van de bol, te ſamen geſtelt uit vlieſen die in malkander ſchieten.

C L X I.

Xiphion of knobbelagtige Irias — Xiphion Anguſtifolium verſicolor elatius T. 364. Iris bulboſa &c. C. B. Pin 39.

a Een groote witte Narciſſebloem — a Narciſſus totus albus major. C. B. Pin. 49.

b Leeuwerks Voet. — b Delphinum hortenſe, flore majore & multiplici C. B. Pin. 124.

DEze Rups eet byna ſonder onderſcheid allerlei ſoort van kruiden en van bladeren. Zy is van een ſchoone ſwarte koleur: wanneer men ze aanraakt rolt ſe zig als in een hoop. Zy vervormde zig den dertiende September 1728. in een Pop en den vyfde Mai in het volgende jaar quam 'er uit voort een witte Capel, op drie verſcheide plaatſen geſprinkelt met ſwarte vlakken.

C L X I I.

Een groote Tagete met een geel bleeke bloem.

Een regt opgaande Tagete met een enkelde bloem van een zeer bleek geele koleur.

a Klein gras of Gras-paarlen met een blaauwe bloem.

b Een groote Capucyn.

Tagetes major flore luteo pallescente Vaillant Acad. Reg. Scient. anno 1720. Mem.

—— Maximus, rectus, flore simplici, ex luteo pallido J. B. Tournef. 488.

a —— An Lithospermum palustre minus flore cœruleo Tournef. 137.

b —— Cardamindum ampliori folio & majori flore, Tournef. 430.

De Tagete brengt eenige gestreepte bloemen voort: deze bloemen zyn halfslagtig en de halve loofwerken zyn vrouwelyk, dog de vlag van de eene en de tong van de andere komen dikwils te voorschyn onder wanschapene gedaantens. De eyernesten zyn geset boven op een kale moederkoek, en zy dragen een soort van een antique kroon, waar van de boven-punten gemeenlyk ongelyk zyn. Alle deze deelen zyn bevat in een enkelde kelk, zynde langwerpig rond, volgens zyn langte gegroeft en aan de rand tandswyse gekartelt. Men kan 'er byvoegen dat de bladeren gevleugelt zyn na de zyde of ingesneden in verscheide quabben, of tandswyse gekartelde vleugeltjes, en ontrent hare randen doorzaait met knopjes of doorschynende punten.

C L X I I I.

Irias met een breed blad, hebbende de reuk van de Vlierboom.

Iris latifolia Belgica, odore Sambuci C. B. Pin. 32.

Dit bloedeloos Diertje word beschreven in de agt en dertigste Uitlegging.

C L X I V.

De vrouwelyke Pionie met een roode en groote bloem.

Pœonia fœmina flore pleno, rubro, majore C. B. Pin. 174.

Deze swarte Vlieg word voortgebragt door een kleine Rups, dewelke de bladeren van de Anconlis eet, terwyl zy nog jong en teder zyn, en ze hegt 'er zoo vast aan de enden van de bladeren, dat men haar daar niet van af kan haalen sonder haar te quetsen. Zy vreest nog regen, nog wind, nog koude. Als ze iets gevoelt dat haar ongemak toebrengt, zoo beweegt en schiet zig op een sonderlinge wyse. Deze Rups verwisselde zig in een Pop op den negende van de maand Juni, waar uit op den drie en twintigste van de zelve maand een swarte Vlieg voortquam. Deze Vlieg set zig in 't gemeen, eer dat de Son opgaat, op de bladeren van de Kruis-besiën boomen, waar van zy den dauw likt, die haar tot voedsel strekt, maar zoo zy twee dagen sonder eeten blyft, sterft ze.

Men onderscheit de Pionie in mannelyke en vrouwelyke. De wortel van deze is te samengestelt uit verscheide knobbels, gelykende na die van de Radys of Knolletjes, die als aan de vezelen hangen, gelyk als de Afodilie. De stammen komen op ter hoogte van twee ellen, zyn takagtig en een weinig hairagtig, rood en dik omtrent als een duim: de bladeren zyn te samen gestelt uit verscheide anderen, vastgehegt aan een dikke rib, en takagtig: Zy zyn in verscheide gedeeltens ingesneden: de bloemen, die voortkomen op de topenden van de stammen, zyn die van de breede Roosen gelyk, geformeert uit ses of agt neergaande roodagtige bladeren, uit het midden van dewelke een groote hoop vezelen met een zuiltje zig verheft, dat verandert word in een vrugt, waar in by een vergadert zyn eenige hoorntjes, geschaart als een straal, zy zyn van een dikke substantie en wolagtig, worden verandert in balten van anderhalf duim lang, dik, roodagtig en hairagtig, na beneden omgebogen, en bevatten in zig suivere zaden, van buiten swart, van binnen wit, zynde dik en rond als een Erwt.

C L X V.

Beeren Oor.

Auricula Ursi.

Deze Rups, na langen tyd zig met de bladeren van deze Plant gevoed te hebben, verbergde zig in een hoekje, alwaar van hem van yder zyde een groen Wormpje voortquam. Zy beweegde zig zeer heen en weder, even eens als of ze pyn of eenige stuiptrekkende bewegingen hadde gevoeld.

Aanstonds als de eerste Worm was uitgekomen, hield ze zig zeer stil aan de plaats daar ze uit gekomen was, en verliet ze niet voor dat ze daar al het sap had uitgesoogen, niets agterlatende als het vel. De andere Worm stierf sonder voedsel te gebruiken, en wierd van de eerste opgegeten.

Deze Worm, na wel gevoed te zyn geweest, bleef onbeweeglyk zonder voedsel te gebruiken tot op den vyftiende van October 1726. als doen veranderde zy in een swart ey, waar uit op den agtiende Mai in het volgende jaar voortquamen twee Vliegen, gelykende na die, dewelke afgebeelt is op de Plaat.

Deze Plant brengt uit zyn wortel voort groote bladeren, glad, poezelig, dan eens tandswys ingekorven, en dan weder heel, bitter van smaak: tusschen deze bladeren verheffen zig eenige stammen, die op haare topeinden dragen eenige geele of bleeke bloemen, van zig gevende een soete en honingagtige reuk: yder bloem is een verwulfde buis, even als een tregter, met een vlag in vyf deelen gekorven en voorzien in haar midden met geele vezelen. Uit haar kelk verheft zig ook een zuiltje, dat 'er aan vast gehegt is op de wyse als een sleutel, en dat in 't vervolg een eyronde en spitse vrugt word: het verdeelt zig in twee kamertjes, vervult met dunne en hoekige zaden: haar wortels zyn gevezelt, roodagtig, hangende vast aan de steenen.

CLVII.
a

CLVIII
a
b
c

CLIX.

CLX

CLXI.
a
b

CLXII
a
b

CLXIII.

CLXIV

C L X V I.

Groote Granaad-appelboom.	Punica flore pleno majore. Tournef. 636. Balauſtica flore pleno majore C. B. Pin. 438.

De takken van dit boompje zyn dun, hoekagtig, voorzien met doornen: haar baſt is roodagtig. Haare bladeren zyn klein, door eenige roodagtige ſteelen vaſtgehegt, gevende een ſterke reuk van zig wanneer zy verplettert worden: haar bloem is groot, ſchoon, rood van koleur, trekkende na het purper, te ſamen geſteld uit veel bladeren, geſchikt op de wyze als een Roos in de holligheden van de kelk, deze kelk is langwerpig, hard, purperagtig, van boven breed, hebbende eenigermaten de gedaante van een klok: haar bodem word, na dat de bloem afgevallen is, een vrugt: deze vrugt groeit aan tot een dikke ronde Appel, voorzien met een kroon, die geformeert word door de inkervingen van het bovenſte van de kelk: haar baſt is zoo hard als leder, van een purperagtige koleur, van buiten donker en geel van binnen.

C L X V I I.

Geele bergagtige Violier.	Viola montana, lutea, grandiflora C. B. Pin. 200.

IK heb niets aantemerken op de hervorming van dit bloedeloos Diertje.

Men vind de Beſchryving van deze Plant op de zevende bladzyde van de Uitbeelding.

C L X V I I I.

a Slaapbol	a Papaver
b Lely met een omgeboge bloem	b Lilium flore reflexo
c Knobbelagtige Liſch	c Xiphion vel Iris bulboſa
d Ancolie	d Aquilegia
e Tulp	e Tulipa
f Bloem als een witte Lely	f Convolvulus
g Ranuncul	g Ranunculus Tournef. Adonis C. B.
h Roos	h Roſa
i Roos oorſpronkelyk uit Guyenne	i Fritillaria
k Klaproos of Windkruid.	k Anemone

Onder de Klaproos zyn 'er drien bloemen van een drieverwige koleur, in 't Latyn *Viola tricolor*, en twee bloemen voortſpruitende van 't Verkensbrood.

C L X I X.

a Knobbelagtige Liſch	a Xiphion vel Iris bulboſa
b Goudbloem	b Caltha vel Calendula
c Klaproos met agt bladeren	c Anemone octophyllo
d Tulp	d Tulipa
e Witte Narciſſe	e Narciſſus albus pleno flore
f Nagelbloem	f Caryophyllus
g g g Drie Rooſen.	g g g Tres Roſæ.

C L X X.

EERSTE BLOEMKRANS.

a Capucyn	a Cardamindum
b Liſch	b Iris
c Narciſſebloem	c Narciſſus
d Kleine tak van een Oranjeboom	d Ramulus Aurantii
e Zonnebloem	e Corona Solis
f Tulp	f Tulipa
g Vioolſtoel	g Leucoium
h Kalmus.	h Xiphion
In het midden is een Nagelbloem en een Roos geplaatſt.	In medio ſitæ ſunt Cariophyllus & Roſa.

CLXXI.

TWEEDE BLOEMKRANS.

1 Vettekous	1 Campanula arvenſis
2 Klaproos	2 Anemone
3 Hyacinth	3 Hyacinthus
4 Roos	4 Roſa
5 Heul of Mankop	5 Papaver
6 Klokbloem van No. 173 letter a	6 Campanula No. 173. littera a depicta
7 Tulp	7 Tulipa
8 Lely met een gekrulde bloem.	8 Lilium flore reflexo.

Deeze Plaat verſtrekt tot zieraad aan het einde van dit Werk.

CLXXII.

DE Rups in deze Bloemkrans bevat, neemt zyn oorſpronk van het vermolmde hout van de Wilgeboom. Zy houd zig gemeenlyk op in het pit van die boom, winter en zomer. Zy begon haar geſtaltverwiſſeling den ſeſtiende van de maand Juni, in zulker voegen als men het hier ziet, en bragt de Kapel, die ik van digte by afgebeelt heb, den vyf en twintigſte Juli te voorſchyn.

CLXXIII.

Swarte en witte Mankop	Papaver flore pleno, album & nigrum C. B. Pin. 171.
a Klokbloem, Halskruid, aliàs Onſe Lieve Vrouwe Handſchoenen met een blad van een Perſikeboom.	a Campanula Perſicæ-folio Cluſii Tournef. 111.

CLXXIV.

Groote dubbelde Rooſeboom.	Roſa multiplex media. C. B. Pin. 482.

CLXXV.

1 Roos	1 Roſa
2 Spaanſche Jaſmin met een groote bloem	2 Jaſminum Hiſpanicum flore majore
3 Klaproos.	3 Anemone.

DIt Dier kruipt langſaam en 't ſpeelt de quaadaardige als men het tergt, het laat zig niet verjagen van zyn verblyfplaats als met moeite. Het heeft op het agterſte gedeelte van het lichaam een lymagtige prikkel, waar mede het zig beſchermt, het bediend 'er zig van om die prikkel vaſt te maaken op zekere plaatſen als het ruſt, uit vreeſe van genootſaakt te zyn te rug te keeren. In 't vervolg haalt het zyn kleine lichaam in malkander, en met de gehoornde prikkels, waar mede het hooft gewapend is, verweert hy zig: na dat ik het verſcheide dingen om te eeten had toegeworpen, en die wygerde te proeven, zoo gaf ik hem eenige kevers, die hy at, en hebbende daar van het binnenſte opgegeten, beſloot hy 'er zig in, en maakte agter zich een hol. Hy bleef in deze ſchuilplaats ſedert den twintigſten Auguſti 1729. tot aan den negenden Juni van het volgende jaar. Als doen quam 'er uit voort een klein en zeer ſchoon gevleugelt Dier. Zyn vleugels waren doorſchynende, en zoo teder dat het byna niet mogelyk was om het met het penſeel af te malen. Het had twee goudkoleurde oogen, het lichaam was bleekgroen, trekkende een weinigje na den blaauwe, vliegende hefte hy zyn hooft om hoog, latende het ander gedeelte van zyn lichaam nederwaarts hangen. Zyn vleugelen waren te groot en belette het te vliegen, 't is ook daarom dat het door de wind wierd vervoerd. Het ſtierf binnen de twee dagen en vaſte al die tyd.

De Spaanſche Jaſmyn is een Boompje dat voortbrengt eenige zeer lange dunne en quaſtige takken, zynde buigſaam, ſwak, groen, vervult met een vooſe pit. Zyne bladeren zyn langwerpig, de topenden afgerond, geſchaart by paaren, langs de eene ribbe, die eindigt door een blad alleen. Yder rib is gemeenlyk bezet met ſeven bladeren, ſomtyds met vyf, glad, van een ſchoone groene koleur. Zyne bloemen zyn als Sonneſchermen aan de topenden van de takken, van een ſoete en zeer liffelyke reuk, wit van binnen en roodagtig van buiten: Yder van deze bloemen is van boven af een verwyderde buys en ingekorven als een Star in vyf gedeeltens. Na dat de bloem is afgevallen, zoo volgt 'er ſomtyds op een ronde, groenachtige en ſagte beze, bevattende in zig eenige ronde en platte zaden; maar in de Noorder Landſtreeken valt gemeenlyk de bloem af, zonder vrugt na te laten.

CLXV.

CLXVI
Punica flore
pleno

CLXVII

CLXVIII

CLXIX

CLXXI

CLXXIII

C L X X V I.

Ranuncel met een knobbelagtige wortel. Ranunculus radice tuberosa, flore pleno & prolifero C. B. Pin. 179.

DEze soort van Sprinkhanen houden alle jaaren zig op in de Nederlanden rondom de oude Lindeboomen, tegen de maand van November en December. Zy zuigen de vogtigheid uit deze Boom en bestaan 'er eenige tyd van. Als de winter nadert sterven se alle onfeilbaarlyk, die van de Lindeboomen zyn uitgegaan, en zy verlaten deze boomen niet, zoo lang als 'er wormen in het hout van de Lindeboom gevonden worden. Maar zoo haast als deze Wormen in Sprinkhanen zyn verandert, zoo eeten zy iets anders.

Deze Worm gaat over tot zyn gestaltverwisseling in het herte of merg van de Boom; na haar geplaatst te hebben in een warme plaats, zoo brengt hy op den laatsten dag van Januari een Sprinkhaan voort, die eerstelyk verwisselt van vel en daar na van koleur: ik heb se den tyd van veertien dagen gevoed met Peren, Appelen en Suiker, dog eindelyk stierf ze.

C L X X V I I.

* Klaproos met ses bladeren. * Anemone tenuifolia hexaphyllo C. B. Pin. 174.

† Klaproos met een roode bloem met agt bladeren. † Anemone tenuifolia, coccineo flore octophyllo C. B. Pin. 174.

IK heb reeds deze Plant beschreven, en dewyl Mevrouw Merian aldaar geen bloedeloos Diertje geplaatst heeft, zoo kan men daar ook geen beschryvinge van byvoegen.

C L X X V I I I.

Roode Klaproos. Anemone tenuifolia multiplex rubra, C. B Pin. 167.

aaa Laattydige Roosen, oorspronkelyk uit Guienne. aaa Fritillaria serotina floribus ex flavo virentibus, C. B. Pin. 64.

Deze Roos is dezelve Plant, die Johannes Bauhinus *Fritillaria Meleagris sive Fritillaria, reflexis oris, Aquitanica* noemt. Deze Plant heeft een knobbelagtige wortel, wit, vast, te samen gestelt uit twee knobbels, vleesagtig, uit het midden van dewelke een stam voortkomt van ontrent een voet hoog, dun, rond, van binnen voos, dragende vyf, ses of seven bladeren, middelmatig lang, smal, hol, en van smaak een weinig zuur. Haar topend lyd gemeenlyk niet meer als een bloem, somtyds twee of drie, zy is zeer schoon en groot, te samen gestelt uit ses neerhellende bladeren, die geformeert worden als een klok, gemarmert op de wys als een Dambord, van verscheide koleuren, purperagtig, Rooserood, rood en wit. Na dat de bloem is afgevallen, zoo komt 'er een langwerpige, hoekagtige of driehoekige vrugt te voorschyn, verdeelt in drie kamertjes, vervult met bleeke en platte zaden.

C L X X I X.

Dubbelde Nagelbloem. Caryophyllus flore multiplici, maximo &c. H. R. Paris, Tournef. 330.

DEze Rups word gevoed door wilde Melde, na dewelke zy van koleur gelykt, zy is zeer langsaam en verwisselt van vel tot viermaal toe, aannemende een nieuw vel, na mate dat ze de oude aflegt. Na dat se ophield van te eeten, zoo quam op den vierden September uit haar lichaam voort een Wormpje van een platte gedaante, gelykende na die geene die in het vleesch groeijen, dewelke niet en at nog zig geen rust en gaf, niet doende als gaan van de eene kant na den anderen, gedurende de tyd van veertien uuren; al gaande veranderde zy allengskens van koleur en haar vel wierd hard: nalatende van zig meer te bewegen, keerden zy zig weder in een hoop; alsdoen scheen zy te zyn van een donkeragtige bleeke köleur; daar na begon ze een weinig te eeten: de volgende dag begon zy onbeweeglyk te blyven, en bleef in diezelve staat tot op den ses en twintigste September, als doen quam 'er een Vlieg uit van een vry ongemeene groote gestalte. Zy had lange voeten, plat op het end en een groot hooft: zy lag gemeenlyk op de rug, de buik gekeert na boven, daarom is't dat Mevrouw Merian dezelve omgekeert leggende heeft afgeschetst. Dewyl my haar eigen voedsel onbekent was, soo stierf se den derde October.

C L X X X.

Xiphium of knobbelige Lisch met een bleeke bloem. Xiphion majus flore luteo mixto. Tournef. 364. Iris bulbosa pallido colore. H. Eyst.

C L X X X I.

Vroege Tulp. Tulipa præcox.

CLXXXII.

Laate Tulp
a Roos oorſpronkelyk uit Guienne.
b Hoogduitſche Veld ajuin met drie bladeren.

Tulipa Serotina.
a Fritillaria.
b Ornithogalum trifolium germanicum Tourn. 380.

De Hoogduitſche Veldajuin brengt eenige lange bladeren voort van een half voet hoog, ſmal als die van het Gras, zagt, leggende op de grond ter neder, hol, getekent in haare langte met een witte ſtreep. Van tuſſchen haar klimt 'er op een ſtam van omtrent een half voet hoog, zynde rond, naakt, teeder, ſchietende in haar toppen ſen verſcheide ſteeltjes op als een Zonneſcherm, die de bloemen onderſchragen, zynde yder van haar te ſamen geſteld uit ſes neerwaards hellende bladeren, die langwerpig en ſpits in de rondte zyn geſchaart, hebbende in haar middelpunt een verheve buys. Deze bloem is groenagtig van koleur of grasgroen van buiten, wit van binnen en verſelt van ſes breede en witte vezelen. Na dat de bloem is afgevallen, zoo volgt hem daar op na een byna ronde en witte vrugt, opgezet met drie hoeken, en innerlyk verdeelt in drie kamertjes, die in haar bevatten eenige dunne, byna ronde en ſwarte zaden. De wortel is een witte knobbel, aan welke verſcheide andere kleine knobbels trosgewys vaſt zyn, verzeld van vezelen.

CLXXXIII.

Paſſibloem. Granadilla folio tricuſpidi Tournef. 240. Clematitis trifolia C. B. Pin. 301.

Deze Plant brengt voort eenige lange ranken, zynde dun, kruipende langs de grond, groenagtig rood, uitſchietende eenige gekrulde ſteeltjes, waar mede zy als met handjes zig vaſt hegten aan de muren, gelyk de Klimop. Haare bladeren zyn glad, zenuwagtig, tandswyse aan haar randen ingekorven, beurtswyſe geſchaart en hebben tuſſchen haar de wyte van drie vingeren, hebbende omtrent haar ſteelen twee kleine verhevenheden, dik als de korrels van Geers. Hare bloemen komen uit de holligheden van de bladeren. Deze zyn met veel blaadjes geformeert als een Roos, wit, onderſteunt door een kelk, verdeeld in vyf deelen: uit het midden van deze bloem verheft zig een zuyltje, dat een jonge vrugt onderſchraagt, die te boven geklommen word van drie lichamen, die eenigermate ſpykers verbeelden. Haar vrugt gelykt na die van de Granaad-appelen, zy is, als ze tot haar volkome rypte gekomen is, byna van de zelve grootte en koleur; dog zy heeft geen kroon: zy is vol van een zuuragtig vogt, en bevat in zig verſcheide zaden.

CLXXXIV.

Doornagtige Kapperboom met een kleine vrugt, en een rond blad
a Deze Plant is zoo qualyk geëtſt, dat ik niet heb kunnen weeten wat het is.

Capparis ſpinoſa, fructu minore, folio rotundo; C. B. Pin. 480.
a Hæc Planta eſt tam malè depicta ut cognoſci non poſſit.

De doornagtige Kapperboom met een kleine vrugt en een rond blad van Caſparus Bauhinus ſchiet verſcheide looten uit van twee ellen hoog, voorſien met bladeren die by beurtwiſſeling geſchaart zyn, zynde van een rondte gemaakt als een paſſer, anderhalf duim breed en zeer bitter. Uit hare holligheden komen voort bloemen als een Roos, beſtaande uit vier ſtukken; waar van het middelſtuk is omſet door een talryke hoop van vezelen, die in zig bevatten een langagtig zuiltje, van dewelke het toppunt een Peerswyſe vrugt word of puntswyſe gedraait, in dewelke zyn neſten van platte zaden, en van geſtalte als een Nier.

CLXXIV

CLXXV.

CLXXVI.

CLXXVII.

CLXXVIII

CLXXIX.

CLXXX.

CLXXXI

CLXXXII
a
b

CLXXXIII

CLXXXIV
a

